

PRIROČNIK ZA UČITELJE

IZBIRNEGA PREDMETA

VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Uprava RS za zaščito in reševanje

www.urszr.si

PRIROČNIK ZA UČITELJE IZBIRNEGA PREDMETA VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Elektronski priročnik

Avtorji: Olga Andrejek, mag. Jenez Merc, dr. Andreja Lavrič in drugi

Urednici: Olga Andrejek in dr. Andreja Lavrič

Recenzenti:

Lektoriranje: Služba za založništvo, MORS

Elektronsko oblikovanje: Marko Perpar

Fotografije in video posnetki: Jakob Oražem in drugi

Fotografija na naslovnici: Neurje leta 2007 v Železnikih (foto: Jakob Oražem)

Izdajatelj: Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana

Založnik: Uprava RS za zaščito in reševanje, Ljubljana

Leto izida: 2010

E – naslov priročnika: <http://eucenje.urszr.si>

Elektronski priročnik je brezplačen.

Elektronski priročnik v [PDF formatu](#).

KAZALO

1. Uvod

- 1.1. Učni načrt izbirnega predmeta Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami
- 1.2. Primer Letne priprave izbirnega predmeta
- 1.3. Pojmovnik

2. Vrste nesreč

3. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

4. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

- 4.1. Naloge v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- 4.2. Sile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- 4.3. Gasilska organizacija
- 4.4. Gorska reševalna služba
- 4.5. Jamarska reševalna služba
- 4.6. Podvodna reševalna služba
- 4.7. Reševalni psi in njihovi vodniki
- 4.8. Rdeči križ Slovenije
- 4.9. Slovenska vojska

5. Pripravljenost in preventiva

6. Ukrepi varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

- 6.1. Opozorila na nesrečo
- 6.2. Številka 112
- 6.3. Ravnanje ob naravnih in drugih nesrečah
- 6.4. Ukrepi pri požarih
- 6.5. Psihološka pomoč po nesreči

7. Zaščitno in reševalno orodje in oprema

- 7.1. Orodje in oprema za zaščito in reševanje ob požaru

8. Praktične vaje

- 8.1. Uporaba gasilnih sredstev in zaščitne opreme
- 8.2. Evakuacija

9. Učni listi

- 9.1. Učni list: Javno alarmiranje
- 9.2. Učni list: Prijava
- 9.3. Učni list: Oblika in barve slikovnih znakov
- 9.4. Učni list: Slikovni znaki (2.del)
- 9.5. Učni list: Slikovni znaki (3.del)
- 9.6. Učni list: Slikovni znaki (4.del)
- 9.7. Učni list: Pravilno in napačno ravnanje
- 9.8. Učni list: Postopek uporabe gasilnega aparata
- 9.9. Učni list: Uporaba ročnega gasilnega aparata
- 9.10. Navodila za učitelje »rešitve učnih listov«

1.UVOD

dr. Andreja Lavrič in Olga Andrejek

1.1. Uvod

Metodični priročnik za učitelje izbirnega predmeta Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je namenjen učiteljem, ki bodo znanja in veščine s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami približali učencem tretje triade osnovne šole. Priročnik vsebuje vsebine, ki so tudi vsebine izbirnega predmeta (zapisane v učnem načrtu), naravnane na pridobivanje temeljnega znanja učencev o pojavu naravnih in drugih nesreč kot stalnem spremljevalcu človeštva.

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami naj bi učenci sprejeli kot zaščito, reševanje in pomoč ljudem, živalim in stvarim. Z izbirnim predmetom bodo spoznali glavna cilja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, tj. zmanjšanje števila nesreč in preprečitev oziroma zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic. Učenci bodo s pomočjo predstavljenih vsebin preprečevali nesreče, se pripravljali nanje, zaščitili pred nevarnostmi, izvedeli kako poteka reševanje in pomoč ob nesrečah in se seznanili kako poteka sanacija posledic nesreč.

Učenci bodo vplivali in sprejemali pomembne odločitve v prihodnosti in se prej ali slej vključili v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ali bili deležni njegove pomoči, zato je namen izbirnega predmeta in priročnika sprejeti varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami tudi kot način življenja. Omenjene vsebine povečujejo zavest in skrb za človeka vključno z varovanjem zdravja, prostovoljnosti, humanitarnosti, graditvi medsebojnih odnosov in varovanju okolja ter narave.

Metodični priročnik poleg strokovnih vsebin vsebuje tudi metodična priporočila. Zbrali smo zamisli, ki bi učiteljem olajšala poučevanje predmeta, v rubrikah kot so: Nova spoznanja, Ideja/Naloga, Povprašaj starše, učitelje, ..., Učni pogovor, Poglej še in Učni listi. Predlogi omogočajo aktivnosti učencev, ki spodbujajo tudi višje formativne cilje, da lahko o vsebinah razmislijo, jih vrednotijo, analizirajo itd.

Priročnik je nastajal v luči številnih seminarjev, ki smo jih izvedli v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje za učitelje osnovnih šol o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Učitelji so na seminarjih izrazili potrebe in predloge, ki smo jih strnili v priročniku. Vsekakor pa priročnik z vsebinami o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ne more biti nikoli dokončan, saj se bodo nove nesreče dogajale tudi v prihodnje, kar bo povod za naše nenehno nadgrajevanje priročnika, ki je sedaj pred vami. V šolskem letu 2010/2011 z izbirnim predmetom orjemo ledino na več kot štiridesetih šolah v Sloveniji. Želimo si, da bi jih bilo v prihodnjih letih še več, predvsem pa si želimo, da metodični priročnik dopolnujete predvsem učitelji in učiteljice, ki boste predmet poučevali.

Kar se učenci učijo pri tem predmetu je koristno zanje že danes, ne šele nekoč v prihodnosti. Nesreče ne počivajo, temveč so tu vsak dan. Zato ni vprašanje ali nesreče bodo, vprašanje je kdaj in kje se bodo zgodile? Pomembno je, da jih s svojim načinom življenja, svojimi dejanji ne izzivamo temveč delujemo v smeri preprečevanja. Poglavlja, ki jih vsebuje priročnik so pomembna in imajo uporabno vrednost tako za učence in učitelje, ki jim je priročnik predvsem namenjen, kot tudi za starše, delavce šole, lokalno skupnost itd. Avtorji priročnika upamo, da vam bo priročnik v pomoč tako v učilnici kot v vsakdanjem življenju.

Slika: Neurje v Železnikih

Za boljši pregled nad priročnikom vam prilagamo še [Učni načrt](#) izbirnega predmeta Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami (VPN) in [primer Letne priprave](#) izbirnega predmeta. Za lažje razumevanje vsebin smo dodali tudi pojmovnik. V pojmovniku smo pojasnili nekatere uporabljene pojme v priročniku kot npr. naravne in druge nesreče, ogroženost, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Sile za zaščito, reševanje in pomoč itd.

1.2.Pojmovnik

Uporabljeni pojmi imajo naslednji pomen:

Naravne in druge nesreče povzročata narava in človek s svojimi dejavnostmi. Zaradi posledic nesreč so ogrožena življenja ali zdravje ljudi, živali, premoženja, povzročijo pa lahko tudi škodo na kulturni dediščini, okolju. Za obvladovanje in nadzor je potrebno uporabiti posebne ukrepe, sile in sredstva, ker ukrepi rednih dejavnosti, sil in sredstev ne zadoščajo.

Naravne nesreče so potres, poplava, zemeljski plaz, snežni plaz, požar v naravi, suša, vremenske ujme, tornadi, izbruh vulkanov, množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni, ki jih povzročajo naravne sile.

Druge nesreče so nesreče v cestnem, železniškem in zračnem prometu, požar, rudniška nesreča, porušitev jezua, nesreče, ki jih povzročijo aktivnosti na morju, jedrska nesreča, in druge ekološke in industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo, pa tudi ni teroristični napad, vojna....

Nevarnost nesreče je verjetnost, da se bo zgodila nesreča in prizadela oziroma ogrozila življenje ali zdravje ljudi in živali ter povzročila uničenje ali škodo na premoženju, kulturni dediščini in okolju.

Ogroženost je resnična ali občutena izpostavljenost ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja nevarnostim naravnih in drugih nesreč.

Stopnja ogroženosti je pričakovan obseg škode in drugih posledic naravne ali druge nesreče.

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami se uresničuje kot enoten podsistem nacionalne varnosti države, ki je povezan z drugimi podsistemi (obrambnim in varnostnim). Cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev oziroma zmanjšanje žrtev in drugih posledic nesreč.

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega programiranje, načrtovanje, organiziranje, izvajanje, nadzor, financiranje ukrepov ter dejavnosti za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč organizirajo država, občine ter določene gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije (ustanovitelji). Namenjene so ukrepanju ob nesrečah, za izvajanje nujnih intervencij ob nevarnostih nesreč, za vzdrževanje sredstev in opreme za zaščito in reševanje in za usposabljanje.

Civilna zaščita je namensko organiziran del sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Obsega organe vodenja, enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč, zaščitno in reševalno opremo ter objekte in naprave za zaščito, reševanje in pomoč.

Magnituda potresa je velikostna stopnja potresa. Izračunamo jo iz instrumentalnega zapisa nihanja tal. Magnitude se v laični javnosti največkrat poenostavijo v izraz Richtersteva magnituda in je ponavadi podana do desetinke natančno (npr. 5,7). Magnituda ni omejena navzgor ali navzdol, doslej največji instrumentalno izmerjen potres je imel magnitudo 9,5.

Intenziteta potresa je mera za učinek potresa, ki je odvisna od njegove energije, razdalje od epicentra in geoloških razmer. Gre za subjektivno mero, kini fizikalno definirana. Ugotavljamo učinke potresa na predmete, ljudi, zgradbe in naravo.

Video : Vrste nesreč

2.VRSTE NESREČ

Olga Andrejek

NARAVNE NESREČE

Naravni pojavi, ki kot nesreče pomenijo največjo nevarnost za ljudi in okolje v Sloveniji, so poplave, zemeljski plazovi, požari v naravi in potresi. Ljudi in okolje pa ogrožajo tudi drugi naravni pojavi kot so snežni plazovi, podori, plazenja zemlje, neurja s točo in druge vremenske ujme. Vsi od naštetih pojavov so se v zadnjih letih zgodili v Sloveniji. Najhujše posledice so v zadnjem obdobju povzročili potresa na Bovškem aprila 1998 in 2004, plaz Stože novembra 2000, poplave, ki so prizadele večji del Slovenije v letih: 1990, 1998, 2000, 2005, 2007 in 2010, neurja s točo in močnim vetrom v različnih delih Slovenije leta 2008 ter 2009.

Poplave

Poplava je naravni pojav, ki nastane zaradi izredno močnih padavin ali naglega taljenja snega ali medsebojnega skupnega delovanja. Do poplavljanja lahko pride tudi zaradi zajezenega odtoka na kraških poljih, zaradi zajezitev, povzročenih s snežnim ali zemeljskim plazom, zaradi delovanja hudournikov, zaradi naravnega posedanja tal (Barje) ali posedanja, povzročenega z gospodarsko dejavnostjo (rudarstvo), zaradi padavin in istočasnega taljenja snega na zamrznjeni podlagi, dviga gladine podtalnice ali zaradi visoke morske plime. Posebna vrsta poplav, ki so značilna za kraški svet Slovenije, so kraške poplave. Nastopajo na kraških poljih, kadar je dotok na kraško polje večji kot podzemni odtok prek požiralnikov. K pojavu poplav vse bolj prispevajo tudi človekovi posegi v naravo.

Na vodnih območjih v Sloveniji (vodno območje Mure, Drave, Save, Soče in morja s pritoki) se manjše poplave dogajajo vsako leto. Dokaj pogoste so tudi večje poplave, ki ogrožajo doline rek in potokov v goratem in hribovitem svetu ter ravninski svet. Poplave se najpogosteje pojavljajo jeseni ali spomladi, poplave zaradi nenadnih dotokov velike količine vode (nevihte) pa tudi poleti. Vsakoletno poplave zalijejo okrog 2300 hektarov površin. Za Slovenijo so značilni štirje tipi poplav: nižinske, hudourniške, poplave na kraških poljih in poplave morja.

Poplavno ogroženih je v Sloveniji preko 300.000 ha površin. Večje in obsežnejše poplave lahko pričakujemo na 94.000 ha površin. Poplavljenih je lahko tudi več kot 2500 ha urbanih površin. Več kot polovica (54 %) vsega poplavnega sveta je v porečju Save, v porečju Drave je 42 % poplavnih površin, v porečju Soče in pritokov pa 4 %. Na območjih, kjer so možne katastrofalne poplave (poplave s povratno dobo 50 let in več), živi dobra četrtina prebivalcev Slovenije.

Poplavno območje	Površina (ha)
Ljubljansko barje	8043
Dravinja	6554
Krka pod Otočcem	6179
Spodnja Savinjska dolina	4289
Sava med Krškim in državno mejo	3455
Sotla	3251
Cerkniško polje	2600

V tem stoletju je bilo na območju Slovenije več velikih poplav, od tega več takih, ki so zajele večji del Slovenije. V jesenskih poplavah novembra leta 1990 ter prav tako novembra leta 1998 so nekatere slovenske reke, zlasti Savinja, Sava v srednjem in spodnjem toku ter Kamniška Bistrica, dosegle ali presegle stoletne visoke vode.

Večje poplave v Sloveniji

Novembra 2000 so bile visoke vode v Sloveniji dolgotrajne. Največji pretoki nekaterih opazovanih rek na posameznih odsekih in predvsem gladine poplavne vode na kraških poljih Notranjske in Suhe krajine so dosegli večje vrednosti od vsakoletnih. Ponekod so dosegli obdobje konice in celo rekordne vrednosti opazovanega obdobja (Savinja v zgornjem toku na območju Solčave, Meža v zgornjem toku na območju Črne). Tu so bile povratne dobe največjih pretokov večje od stoletnih. Največje pretoke z 20 do 50-letno povratno dobo so dosegle Sava Dolinka, Soča v zgornjem toku s pritoki Tolminko in Učejo ter gladine poplavne vode na Loškem polju, Cerkniskem jezeru in Planinskem polju. V tem obdobju so bili vodostaji na Savinji pri Solčavi in na Cerkniskem jezeru višji od obdobjnih visokovodnih konic. V dolini nad Logom pod Mangartom je zemeljski plaz povzročil naravno nesrečo velikih razsežnosti.

Do obsežnejših poplav zaradi nenadnih dotokov velike količine vode je prišlo v večernih urah 20. avgusta ter v noči na 21. avgust 2005, ko so nekatere dele države zajele zelo močne padavine. Te so najprej zajele jugovzhodno Slovenijo, nato se je dež razširil nad osrednjo in del vzhodne Slovenije. Zaradi obilnih padavin in lokalno močnih nalivov so hitro narasli in poplavljali hudourniki in manjši vodotoki. Narasle vode so uničevale infrastrukturo, poplavlale in zalivale objekte ter prometnice (ceste in železnico), utrgalo se je veliko število zemeljskih plazov. Najbolj prizadeta območja so bila v Posavju, Zasavju ter na območju Žalca in Laškega. Od večjih rek sta močneje narasli le Krka in Mura (obilno deževje v Avstriji) narasli, poplavljali in uničevali so predvsem manjši vodotoki, ki so presegli 50-letno povratno dobo. Vzrok za številne zemeljske plazove in poplave so bili po eni strani izjemno močni kratkotrajni nalivi, hkrati pa tudi dolgotrajne obilne padavine. Padavine so si z manjšimi presledki sledile že od začetka avgusta.

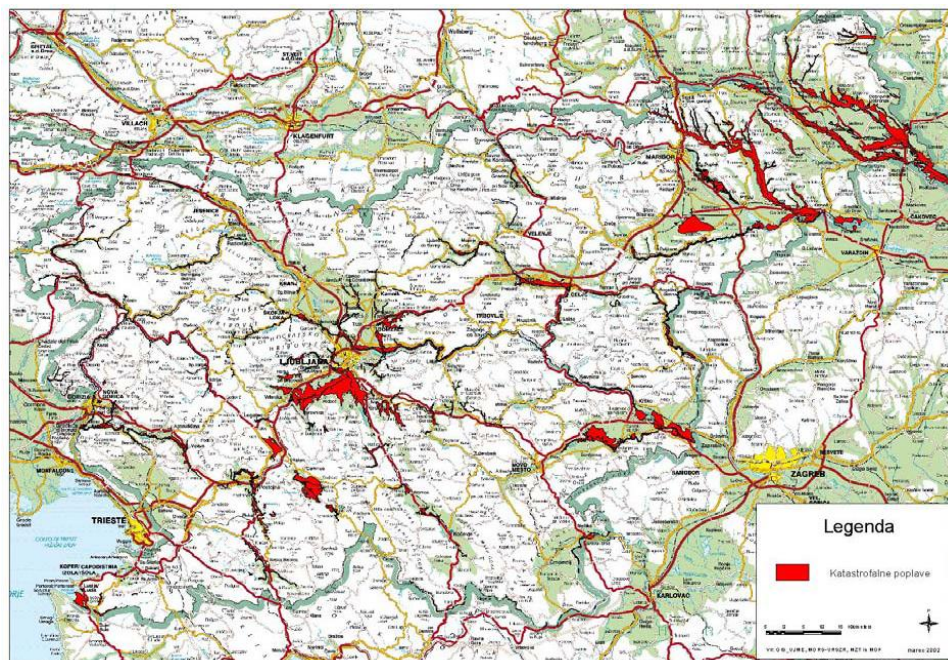
Močne in izdatne padavine, ki so 18. septembra 2007 zajele območje zahodne, severozahodne in severne Slovenije, so povzročile hiter porast pretokov rek, predvsem na območju Baške grape, Davče, širšega Cerkljanskega in Škofjeloškega hribovja. Na tem območju so vodotoki, zlasti Selška Sora, Davča in Kroparica povzročili pravo razdejanje. Poplavljali so tudi hudourniki in reke na območju Karavank in predgorju Kamniško Savinjskih Alp, na Kranjskem in Domžalskem polju, v Tuhinjski dolini in na širšem celjskem območju. Narasla je Savinja v srednjem in spodnjem toku. Poplavljala je tudi Dravinja v srednjem in spodnjem toku. Pretok Save se je močno povečal v srednjem in spodnjem toku. Poleg razlivanja hudournikov so se prožili zemeljski plazovi. Pretoki so na območjih, kjer je bila škoda največja, presegli stoletne povratne dobe velikih pretokov. Posledica te ujme je bila ogromna materialna škoda in izguba šestih človeških življenj.

Slika: Poplave na Krškem polju

Močna burja, ki je pihala ob prehodu ciklona preko Jadranskega morja med 9. in 10. 3. 2010 je povzročila razvoj visokih valov na območju Tržaškega zaliva in tudi južneje. Najvišja srednja višina valov izmerjena na oceanografski boji Vida pred Piranom je bila 10.3.2010 ob 9.00 in sicer 2,8 metra, najvišja maksimalna višina valov 4,2 metra pa je bila izmerjena 10.3.2010 ob 7.30. To so tudi najvišje izmerjene višine valov od leta 2007, odkar merimo višino valovanja na oceanografski boji Vida. Višina vala je določena kot razdalja med dolino in vrhom vala. Visoki valovi so pljuskali ob izpostavljenih dele obale. Na območju rta Madona na piranski Puntji je morska voda, ki je pljuskala preko valobranov, segala do prvih hiš ob morju. Visoki valovi so poškodovali valobrane in na obalo prinesli veliko kamenja.

Na sliki so vidna območja v Sloveniji, kjer so možne katastrofalne poplave (povratna doba 50 let in več).

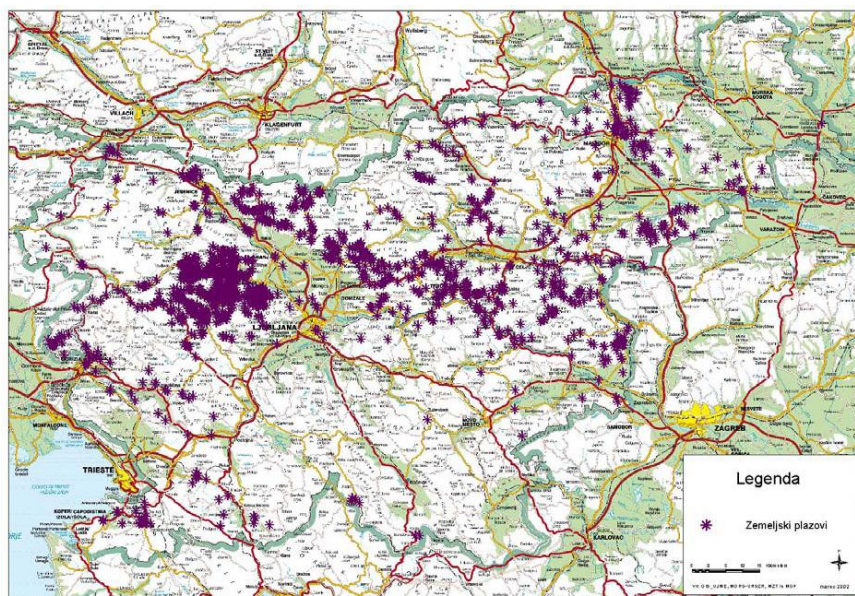

Slika: Območja v Sloveniji, kjer so možne katastrofalne poplave (povratna doba 50 let in več),
vir: Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje

Zemeljski plazovi

V Sloveniji je plazenje tal zelo pogosto, saj se dogaja na približno eni tretjini ozemlja. Razlikuje se glede na hitrost in globino. Plazovite površine sestavljajo labilna in pogojno stabilna zemljišča, ki se običajno plazijo ob veliki namočenosti tal ali zaradi neustreznih posegov v prostor. V Sloveniji najdemo zemeljske plazove skoraj povsod, razen na območju primorskega in dolenskega krasa.

Sprožitev zemeljskega plazju je nepovratni naravni dogodek. Ob velikih plazovih lahko le rešujemo gola človeška življenja oziroma od daleč opazujemo, kdaj in kje se bo njihova pot ustavila. Po sprožitvi plazju je potrebno sanirati nastalo škodo in do sprejemljive stopnje zmanjšati neposredno ogroženost prebivalstva. Več po sprožitvi plazju ne moremo storiti, zato pa je toliko pomembneje predhodno oceniti, kje so nestabilna in potencialno nevarna območja in ta spoznanja tudi upoštevati pri prostorskem načrtovanju in poseganju v konkretni prostor.

Slika: Evidentirani zemeljski plazovi v Sloveniji, vir: Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje

Večji plaz v Sloveniji

Zemeljski plaz, ki se je po dolgotrajnem in močnem deževju 15. novembra 2000 okoli 13. ure utrgal v Stožah pod Mangartom in je v obliki drobirskega toka zgrmel v sotesko pod Mlinčem, kjer se je ustavil. Plaz ni ogrozil naseljenih krajev. Povzročil je veliko materialno škodo, saj je podrl dva mostova čez Mangartski potok in uničil vodno zajetje HE Koritnica. Po enodnevnem mirovanju se je nekaj po polnoči 17. novembra s pobočja nad Mangartsko planino, utrgal še en zemeljski plaz. Plaz je z veliko hitrostjo (po ocenah strokovnjakov od 8 do 15 metrov na sekundo) v obliki drobirskega toka zdrsel po strugi Mangartskega potoka in Predelice okoli pet kilometrov navzdol ter ju popolnoma preoblikoval. S seboj je odnesel tudi plazino prvega zemeljskega plazju. Ponekod je strugi poglobil tudi za 40 metrov. Po nekaterih ocenah se je na

celotnem plazu premaknilo najmanj poldrugi milijon kubičnih metrov materiala, od tega ga je tretjina ostala na samem plazišču, približno milijon kubičnih metrov materiala pa je zdrselo v dolino.

Slika: Zemeljski plaz v Logu pod Mangrtom

Do nesreče takih razsežnosti je verjetno prišlo zaradi kombinacije neugodnih geoloških razmer na območju, kjer se je sprožil plaz, zaradi zelo namočenih tal, pa tudi zaradi potresov v zadnjih dveh letih, ki so najverjetneje razrahljali kamnine. V Bovcu je po podatkih Hidrometeorološkega zavoda RS od 20. oktobra do 19. novembra 2000 padlo nad 1160 litrov padavin na kvadratni meter tal, večinoma dežja. V Logu pod Mangartom pa je oktobra in novembra padlo skupaj 1872 litrov padavin na kvadratni meter. Takšna obdobja količina padavin je velika tudi za zahodni, padavinsko bogat del Slovenije. Posledice drugega plazu, ki je po dimenzijah med največjimi v Sloveniji, so bile katastrofalne. Najbolj je prizadel vas Log pod Mangartom. Življenje je izgubilo 7 ljudi. Plaz je še dodatno poškodoval ceste, uničil in poškodoval 20 hiš in drugih objektov ter kmetijske površine.

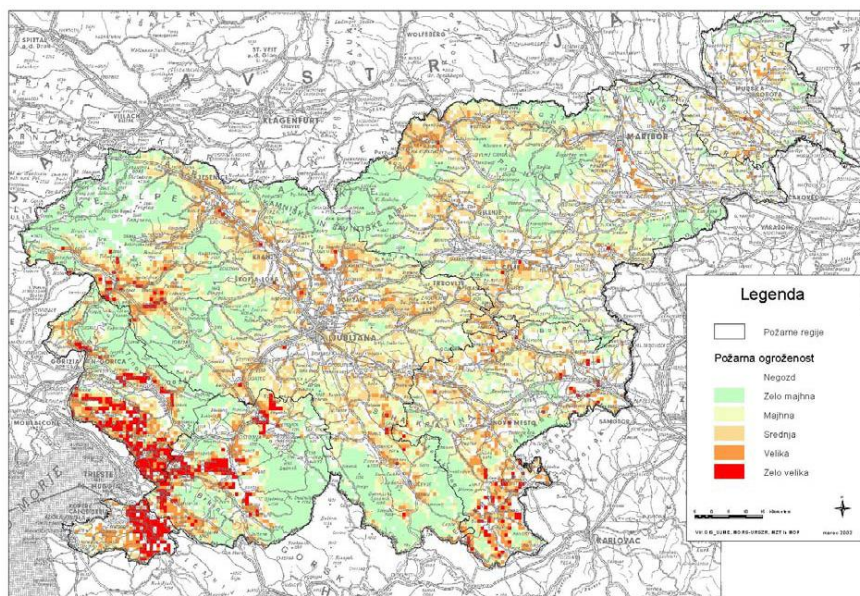
Požari v naravi

Požare v naravi glede na mesto gorenja razvrščamo na podtalne, talne, kompleksne, debelne, kombinirane požare, požarni preskok in požarni vihar. Vzroki požarov v naravi, po povzročitelju:

- naravni pojavi (strela, statični samovžig in samovžig),
 - človek in tehnične naprave (z iskrenjem - vlaki, segrevanjem ali ognjem direktno ali indirektno, odprta kurišča, ki jih razpiha veter, namerni požigi...).
- Preventiva je najučinkovitejša obramba pred požari.

Število požarov v naravi je odvisno od podnebnih dejavnikov in nepazljivosti oziroma aktivnosti ljudi. Obseg gozdnih požarov med letom je odvisen predvsem od podnebnih dejavnikov. V dolgoletnem povprečju sta značilni dve obdobji z nadpovprečnim številom gozdnih požarov.

Prvo je v zimskem času od začetka februarja do konca marca (čiščenje travnikov, kurjenje odpadkov), drugo pa je poleti, julija in avgusta. Pogostost gozdnih požarov v Sloveniji se razlikuje po posameznih gozdnogospodarskih območjih. Na prvem mestu je sežansko gozdnogospodarsko območje, ki pokriva Kras, obalni in priobalni del in slovensko Istro. Na njenem področju nastane več kot 50% vseh gozdnih požarov.

Slika: Požarna ogroženost naravnega okolja v Sloveniji, vir: Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje

Požari lahko povzročijo veliko ekološko in materialno škodo. Ta je odvisna od vrste gozdnega požara, vrste in oblike gozda, časa nastanka in trajanja požara, velikosti pogorele površine in občutljivosti gozdnega ekosistema.

Večji požari v naravi v Sloveniji

Največji požar pri nas do zdaj pa je nastal 29. julija 2003 ob meji z Italijo, na širšem območju Sel na Krasu in Vojščice. Požar je nastal v Italiji in se nato razširil čez mejo. Ogenj je gasilcem prvi dan skoraj uspelo pogasiti, vendar se je naslednji dan spet pojavil. Domnevajo, da je bil podtaknjen. Gasili so ga več dni, dokončno pa je bil ukročen šele 8. avgusta. Zajel je površino dveh občin Mirna – Kostanjevica in Komna. Pogorelo je 1048 hektarjev površine, od tega po podatkih Zavoda za gozdove večina listnatega gozda. Škodo v gozdovih so na Zavodu za gozdove ocenili na več kot sto milijonov tolarjev. Značilnost leta 2003 je bila tudi dolgotrajna suša, ki se je začela že v marcu. Marec naj bi bil najbolj sušen marec v zadnjih 50 letih.

Največ požarov je v letu 2006 izbruhnilo v zahodnem delu Slovenije. Do 15. avgusta 2006 jih je bilo v Sloveniji 1387. To ne bi bilo problematično, če bi bili požari manjšega obsega in terminsko ugodno razporejeni. Žal pa smo bili priča temu, da so v petek, 21. 7. 2006, na Primorskem hkrati divjali štirje veliki požari (Golac, Divača, Rodik, Škrbina) in več manjših

požarov. Ob tem je prišlo do pomanjkanja gasilcev na matičnem območju in je bilo treba v gašenje vključevati gasilce iz drugih delov Slovenije.

Slika: Požar v naravi

Največji požar v Sloveniji je divjal pri Škrbini in v njeni okolici. Na Komenskem Krasu je požar na območju Šumka–Železna vrata–Trstelj od 21. do 24. julija 2006 zajel 950 ha veliko območje, od tega 710 ha gozdov (74 %). Prevladujejo odrasli borovi gozdovi (56 %) s primesjo hrastov (6 %) in drugih termofilnih listavcev (38 %). Vršni požar je zajel približno tri četrtine vseh gozdov, preostalo je bil talni požar. Celotna dolžina roba požarišča je 18,7 km. Po vrsti lastništva z 82 % prevladujejo zasebni gozdovi. Glede na drevesno sestavo in stopnjo poškodovanosti zaradi vršnega požara se ocenjuje, da bo treba posekati 80.000 m³ lesa, od tega 60.000 m³ iglavcev in 20.000 m³ listavcev. Ocenjena neposredna škoda v gozdu je bila 212 milijonov SIT.

Potresi

Slovenija je država s srednjo potresno nevarnostjo. Čeprav potresi pri nas ne dosegajo prav velikih vrednosti magnitude, so lahko njihovi učinki dokaj hudi zaradi razmeroma plitvih žarišč. Seizmografi zabeležijo vsako leto nekaj sto šibkih potresnih sunkov. Zgodovinski viri navajajo, da je bilo v preteklosti na slovenskih tleh več kot 60 rušilnih potresov. Poleg velike gmotne škode so zahtevali tudi človeška življenja.

Območja z največjo potresno nevarnostjo so:

- Območje zahodne Slovenije. Tu so se tla v preteklosti najmočneje tresla. Leta 1511 je na tem območju nastal doslej največji potres z žariščem na slovenskih tleh. Potres leta 1998 v zgornjem Posočju pa je bil eden od dveh največjih potresov v 20. stoletju z žariščem na ozemlju Slovenije. Sicer pa so velike vrednosti projektnega pospeška tal na tem območju predvsem posledica velikih in pogostih potresov v bližnji Furlaniji, kjer so bili zadnji veliki potresi leta 1976.

- Območje Ljubljane in okolice. Šibkejši potresi so tu razmeroma pogosti, pa tudi nekoliko močnejši potresi niso redkost. Največji znani potres na tem območju je bil veliki ljubljanski potres 1895. K večji potresni nevarnosti na tem območju (posebej na njegovem zahodnem delu) prispeva tudi potres na idrijskem leta 1511.

- Območje Brežic. K dokaj veliki vrednosti projektnega pospeška tal prispevajo tu številni razmeroma šibki in redki močnejši potresi. Najmočnejši znani potres je bil tu leta 1917, ki je bil eden od dveh največjih potresov v 20. stoletju z žariščem na ozemlju Slovenije. K potresni nevarnosti tega območja prispevajo tudi potresi na hrvaški strani meje in močnejši potresi severno od Zagreba.

Od slovenskih mest so potresno najbolj ogrožena Idrija, Ljubljana, Krško, Brežice, Tolmin, Ilirska Bistrica in Litija. Potresna žarišča so na celotnem ozemlju Slovenije. Še najmanj jih je na njenem skrajnem severovzhodnem delu.

Leto	Kraj	Magnituda	Intenziteta (EMS)
1917	Brežice	5,7	VIII
1956	Ilirska Bistrica	5,1	VII
1963	Litija	4,8	VII
1974	Kozjansko	5,1	med VII in VIII
1976 (maj,september)	Posočje	6,5 in 6,1	VII do VIII
1977	Pod Storžičem	4,6	VI in VII
1982	Savinjska dolina	3,5	VI in VII
1995 (maj)	Ilirskobistriško	4,4 in 4,7	VI
1998	Zgornje Posočje	5,6	VII in VIII
2004	Bovško	4,9	VI - VII
2005	Ilirskobistriško	3,9	V

Preglednica: Močnejši potresi v Sloveniji

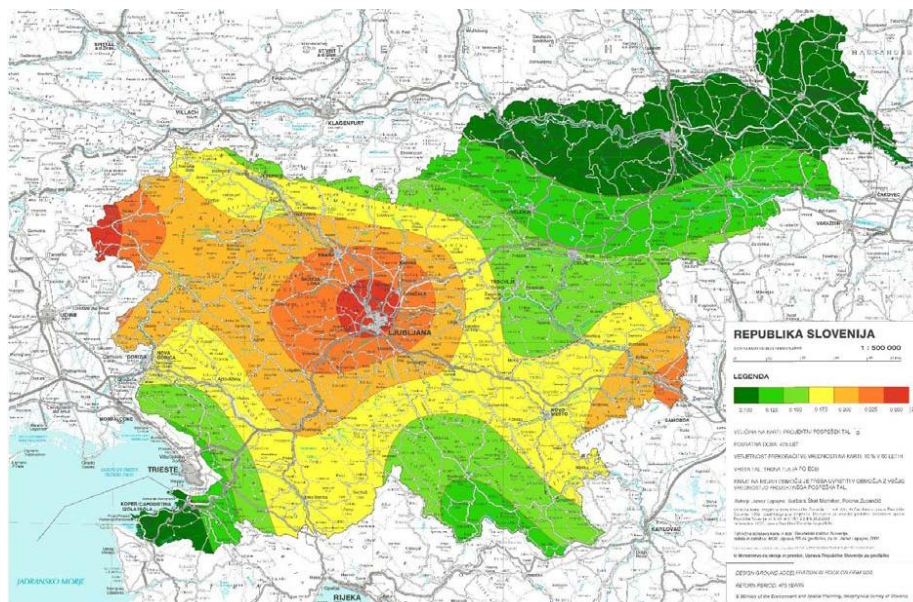
Intenziteta potresa je ponavadi največja v epicentru ali žarišču potresa in se zmanjšuje z oddaljenostjo. V svetu je več intenzitetnih lestvic. Najdlje je v uporabi 12-stopenjska MCS lestvica, ki jo je predlagal Mercalli (Mercallijeva lestvica, ki je bila večkrat dopolnjena). Pri nas se uporablja evropska lestvica EMS.

Intenziteta EMS	Opredeletev	Opis značilnih opaženih učinkov (skrajšan)
I	Neobčuten.	Neobčuten.
II	Komaj občuten.	Občutijo redki mirujoči posamezniki v hišah.
III	Šibek.	Občuti malo ljudi v zgradbah. Mirujoči ljudje čutijo zibanje ali lahno tresenje.
IV	Pretežno opažen.	Občutijo mnogi ljudje v zgradbah, zunaj pa le redki. Nekateri ljudje se zbudijo. Okna, vrata in posoda ropotajo.
V	Močan.	V zgradbah občutijo mnogi, zunaj redki. Mnogi se zbudijo. Nekaj se jih prestraši. Zgradbe se v celoti stresejo. Viseči predmeti močno nihajo. Majhni predmeti se premaknejo. Vrata in okna loputajo ali se zaloputnejo.
VI	Neznatne poškodbe.	Mnogi ljudje se prestrašijo in zbežijo iz zgradb. Nekateri predmeti padejo. Mnoge hiše utrpijo neznatne nekonstrukcijske poškodbe, npr. lasaste razpoke in

		odpadanje manjših kosov ometa.
VII	Poškodbe.	Večina ljudi se prestraši in zbeži iz zgradb. Pohištvo se premakne in mnogo predmetov pade s polic. Mnoge dobro grajene navadne stavbe pretrpijo zmerne poškodbe: manjše razpoke v stenah, odpadanje ometa, odpadanje delov dimnikov; na starejših stavbah se lahko pokažejo velike razpoke v stenah in zrahljanje polnilnih sten.
VIII	Težke poškodbe	Mnogi ljudje se težko obdržijo na nogah. Na stenah mnogih hiš nastanejo velike razpoke. Posamezne dobro grajene navadne zgradbe kažejo resne poškodbe sten, šibke starejše zgradbe pa se lahko zrušijo.
IX	Rušenje.	Splošen preplah. Mnoge šibke zgradbe se zrušijo. Celo dobro grajene navadne stavbe kažejo zelo težke poškodbe: večji podori sten in delno uničenje konstrukcije.
X	Obsežno rušenje.	Mnoge dobro grajene navadne stavbe se zrušijo.
XI	Uničenje.	Večina dobro grajenih navadnih stavb je porušenih in celo nekatere potresno odporno grajene stavbe so uničene.
XII	Popolno uničenje.	Skoraj vse stavbe so uničene.

Preglednica. Prevod kratkega opisa EMS-98 lestvice (Grünthal, 1998). Ta poenostavljeni opis ima splošno spoznavni in izobraževalni namen in ni primeren za uporabo v postopkih ocenjevanja intenzitete potresa

V zadnjem času nastala 12-stopenjska evropska potresna lestvica (EMS), ki jo uporabljajo v gradbeništvu za natančnejše določanje učinkov potresov na visoke zgradbe.

Slika : Potresna nevarnost v Sloveniji – projektni pospešek tal, vir: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje

Kako globoko nastajajo potresi v Sloveniji?

Večina žarišč nastane v globini med 5 in 15 km. Šibki potresi nastajajo v globini 0 do 10 km, žarišča močnejših potresov nastajajo v globini med 10 in 15 km.

Močnejši potresi v Sloveniji

Vir: <http://www.arso.gov.si/potresi/potresnaaktivnost/mocnejsipotresi>

Potres leta 1895 v Ljubljani - Velikonočni potres je nastal 14. aprila 1895 ob 20. uri in 17 minut po svetovnem času. Žarišče je nastalo v globini 16 km. Največje učinke, med VIII. in IX. stopnjo po EMS, je dosegel na območju mesta Ljubljane, Ljubljanskega barja in do Vodice na severu. Potresni sunek je zajel veliko območje s polmerom približno 350 km, kar pomeni približno 385.000 km². Največje poškodbe so nastale v premeru 18 km, od Iga do Vodice. Manjše poškodbe so nastale v polmeru okoli 50 kilometrov. Njegovo moč ponazarjajo tudi podatki, da so potres čutili prebivalci Dunaja, Splita ter v italijanskih mestih Assisi, Firenze in Alessandria.

Ljubljana je imela okoli 31 000 prebivalcev, ki so živeli v približno 1400 zgradbah. Od skupno 1373 hiš je bilo 589 pritličnih, 437 enonadstropnih, 264 dvonadstropnih, 77 trinadstropnih in 6 štirinadstropnih. Potres je poškodoval okoli 10 % zgradb, ki so jih kasneje večinoma porušili. Na srečo mrtvih ni bilo veliko. V Ljubljani naj bi pod ruševinami umrlo sedem ljudi, v Vodicih pa je zasulo tri otroke. Smrtne poškodbe so večinoma povzročili odpadli deli dimnikov in strešnikov, nekatere pa so zasuli podrti stropi. Nekaj jih je umrlo med reševanjem. Glavnemu sunku je v naslednjih desetih dneh sledilo več kot 100 popotresov, ki so prebivalce še bolj begali.

Potres 1974 na Kozjanskem

Idilično Kozjansko z majhnimi skromnimi lesenimi hišami, kritimi s slamo, in navidezno trdnimi kamnitimi zgradbami, je 20. junija 1974 ob 17. uri in 8 minut po svetovnem času prizadel močan potres. Njegova magnituda je bila 5,1, največji učinki pa so dosegli med VII. in VIII. stopnjo po EMS. Žarišče je nastalo v globini približno 13 km. Njegov vpliv je zajel območje s polmerom okoli 150 km ali 70.000 km². Najbolj prizadeta kraja sta bila Šmarje pri Jelšah in Šentjur, kjer je bilo poškodovanih okoli 1000 zgradb v več kot 80 zaselkih. Potres so čutili prebivalci vseh večjih slovenskih mest razen na Koprskem. Njegov vpliv pa je zajel tudi severovzhodni del Italije, večji del Avstrije in severovzhodno Hrvaško, vključno z Zagrebom.

Potresnim sunkom je sledilo deževje, ki je povzročilo še dodatne težave pri reševanju in popravilih. Med potresom so nastali številni novi plazovi, obnovili pa so se tudi nekateri stari.

Poškodovanih je bilo okoli 5300 zgradb, od katerih so jih kasneje veliko porušili (okoli 1000): v občini Šmarje pri Jelšah 3630, v občini Šentjur pri Celju 1309, v občini Celje okoli 344 in v občini Slovenske Konjice 14. Prizadetih je bilo več kot 15.000 prebivalcev.

Potresi leta 1976 v Furlaniji in njihove posledice v Posočju

Potresi, ki so v maju in septembru leta 1976 prizadeli severovzhodno Italijo, predvsem Furlanijo, so imeli grozljive posledice tudi v severozahodni Sloveniji. Na srečo pri nas smrtnih žrtev ni bilo (v Italiji 987), nastala pa je ogromna gmotna škoda tako v Posočju kot tudi drugod v severozahodni Sloveniji.

Glavna potresna sunka sta nastala v maju in septembru, prvi 6. maja ob 20. uri 0 minut po svetovnem času z magnitudo 6,5 in drugi 15. septembra ob 9. uri in 21 minut z magnitudo 6,1.

Prvi je dosegel največje učinke med IX. in X. stopnjo (ponekod z dodatnimi lokalnimi učinki celo X. stopnjo po EMS), drugi pa IX. stopnjo po EMS (skupni učinki so dosegli X. stopnjo). Globina žarišč je bila med 10 in 15 km.

Potres je povzročil večjo gmotno škodo na približno 600 km², vključno z našimi kraji, čutili pa so ga prebivalci več držav s skupno površino približno 1 milijon km² (polmer občutljivosti potresa je bil okoli 570 km). Potres so čutili tudi v Švici, Avstriji, južni Nemčiji, na Češkem, Slovaškem, južni Poljski, jugozahodni Madžarski in severozahodni Hrvaški.

Potres so čutili prebivalci celotne Slovenije. Na srečo pri nas ni bilo tako hudo. Ob nastali veliki gmotni škodi na srečo ni bilo smrtnih žrtev. Največje učinke, VIII. stopnje po EMS, je potres dosegel v Breginjskem kotu, v Kobaridu med VII. in VIII. stopnjo, v Tolminu VII. stopnjo, v Bohinjskem kotu med VI. in VII. stopnjo, v Ljubljani, na Goriškem, Idrijskem in Postojnskem VI. stopnjo, v osrednji in južni Sloveniji ter na vzhodu do Maribora V. stopnjo, v severovzhodni Sloveniji pa IV. stopnjo po EMS. Septembrski potres je imel nekoliko nižjo intenziteto.

Največjo škodo so potresni sunki povzročili v vaseh Breginj, Ladra, Smast, Trnovo in Srpenica. V teh naseljih je že po majskem potresu ostalo brez strehe nad glavo več kot 80 % prebivalcev

Potres leta 1998 v Zgornjem Posočju

Eden najmočnejših potresov 20. stoletja z žariščem na ozemlju Slovenije je nastal 12. aprila 1998 v zgornjem Posočju. Njegova magnituda je bila 5,6, največji učinki pa so dosegli med VII. in VIII. stopnjo po EMS. Žarišče potresa je nastalo med dolino Lepene in Krnskim gorovjem, v globini okoli 8 km. Potres je poleg velike gmotne škode na objektih na Bovškem, Kobariškem in Tolminskem, povzročil tudi precejšnje spremembe v naravi, saj so nastali številni skalnati podori, ki so ponekod popolnoma uničili planinske poti. Padajoče skale in kamenje pa je ponekod poškodovalo ali celo uničilo nekatere pomnike iz I. svetovne vojne.

Potres 12. aprila so čutili prebivalci celotne Slovenije in prebivalci nekaterih predelov devetih sosednjih držav: Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Madžarske, Avstrije, Švice, Italije, Slovaške, Češke in Nemčije. Potres je nastal ob 10. uri in 55 minut po svetovnem času, ravno v času velikonočnega kosila, zato je bila panika med prebivalstvom še večja, saj je bila večina ljudi doma. V prvih 20 urah po glavnemu potresu je bilo več kot 400 popotresnih sunkov, v naslednjih mesecih pa več kot 9000. Najmočnejši popotresni sunek je nastal 6. maja ob 4. uri in 52 minut po našem času in je imel magnitudo 4,2.

Potres 12. julija 2004

Koordinati epicentra potresa, ki se je sprožil 12. julija 2004 ob 13. uri in 4 minute po svetovnem času (UTC) ali ob 15. uri in 4 minute po lokalnem času, sta 46.31 N in 13.62 E. Njegovo žarišče je bilo globoko okoli 8 km pod površino. Nastalo je ob istem prelomnem sistemu kakor potres 12. aprila 1998, to je ob Ravenskem prelomu, ki je del Idrijskega prelomnega sistema (Vidrih, 2004a).

Magnituda ($M_L=4,9$) je bila izračunana iz zapisov 11 - tih opazovalnic. Preliminarne učinke na zgradbe, naravo, ljudi in predmete smo ocenili z intenziteto med VI. in VII. stopnjo po evropski potresni lestvici (EMS). Preliminarna lokacija epicentra je bila določena iz 38-tih opazovalnic slovenske, avstrijske, italijanske in hrvaške mreže.

Potres so najbolj občutili prebivalci na Bovškem, kjer je povzročil tudi gmotno škodo. Čutili so ga po vsej državi, pa tudi v severni Italiji, Avstriji (tudi na Dunaju), na Hrvaškem pa na območju Istre, Gorskega Kotarja, območju Karlovca in Zagreba, v hrvaškem Zagorju in Medžimurju. Potres je bil zabeležen na 17-tih od 18-tih delujočih opazovalnic nove državne mreže potresnih opazovalnic. Preliminarne učinke na zgradbe, naravo, ljudi in predmete smo ocenili z intenziteto med VI. in VII. stopnjo po evropski potresni lestvici (EMS).

Slika: Potres v Bovcu julija 2004 je povzročil škodo na objektih

Preliminarna lokacija nadžarišča potresa je bila določena iz 38-tih opazovalnic slovenske, avstrijske, italijanske in hrvaške mreže. Takoj po potresu smo skupaj s kolegi iz italijanskih seizmoloških inštitucij, s katerimi sodelujemo že vrsto let, postavili omrežje 12-tih prenosnih terenskih opazovalnic, ki nam dnevno posredujejo v povprečju najmanj 20 popotresnih sunkov. V prvih dneh po glavnem potresu je sledilo nekaj sto popotresnih sunkov, v začetku tudi po pet na minuto. Večinoma so bili šibki, pa vendar je nastalo tudi nekaj popotresov, ki so presegli magnitudo 3. Že tako prestrašene prebivalce so še dodatno vznemirjali in povzročali strah pred novim hujšim potresom.

Glede na pojemajoče število popotresov lahko ocenjujemo, da se tla umirjajo. Vendar je treba znova poudariti, da je narava nepredvidljiva. Razlogi za nastanek potresa so podobni kot pri furlanskih potresih in potresom leta 1998, to so premiki velikih tektonskih plošč, afriške in evrazijske. Žarišče je nastalo med dinarskimi in alpskimi strukturami. Dinarske strukture delimo v Južne Alpe in Zunanje Dinaride. Zunanji Dinaridi zavzemajo celoten prostor jugozahodne Slovenije, nanje pa so iz severa narinjene Julijske Alpe. Tu se stikajo narivne strukture, ki se raztezajo v smeri vzhod - zahod in so narinjene od severa proti jugu, z dinarskimi strukturami, ki potekajo v smeri severozahod - jugovzhod. Žarišče zadnjega potresa je po vsej verjetnosti nastalo ob dinarskemu prelomu, ki se razprostira v smeri severozahod - jugovzhod, od Rombona, severovzhodno od Bovca, jugozahodno od doline Lepene, severovzhodno od Krnskega pogorja in dalje preko Tolminskih Raven na Cerkljansko.

Osnovni podatki kažejo, da se je aktiviralo isto potresno območje kot pred leti, zato sklepamo, da je zadnji potres še vedno popotresni sunek v žariščni coni potresa leta 1998, kljub časovni oddaljenosti šestih let. Še en dokaz, da moramo biti na potrese pripravljeni stalno in da pri nastanku potresov ni pravil. Redko se zgodi, da bi na istem geografskem območju v slabih tridesetih letih nastali kar trije potresni sunki, ki so povzročili večjo gmotno škodo (razen v potresno najdejavnejših predelih sveta, s katerimi se potresna dejavnost v Sloveniji ne more primerjati).

Snežni plazovi

Snežni plazovi zahtevajo razmeroma veliko smrtnih žrtev. Pred več desetletji so v snežnih plazovih v glavnem umirali ljudje, ki so bili stalno naseljeni ob plazovitih krajih ali so tam delali. Danes do žrtve snežnih plazov ljudje, ki so jih plazovi zajeli pri hoji v gorah, smučanju, lovu ipd. Največkrat so žrtve ljudje, ki so ali ne dovolj izkušeni ali ne upoštevajo pravil varnega gibanja v gorah pozimi ter vremenskih in drugih razmer, ki povečujejo možnost proženja snežnih plazov.

Na območju Slovenije je evidentiranih več kot 500 večjih in okoli 1500 manjših stalnih snežnih plazov na približno 16.000 ha površine. Po večletnem spremljanju snežnih plazov se ugotavlja, da ogroža magistralne ceste okoli 90 snežnih plazov, regionalne ceste več kot 275 snežnih plazov, lokalne ceste okoli 300 snežnih plazov, gozdne ceste pa okoli 30 snežnih plazov. Znani snežni plazovi ogrožajo še stanovanjske in gospodarske objekte, železniško in energetska infrastrukturo ter smučišča.

Slika: Iskanje zasutih pod snežnim plazom

Suša

V Sloveniji v glavnem vsako leto pade dovolj padavin, tako da je suša razmeroma redka, pojavljajo pa se pozno poletne relativne suše in pozno zimske oziroma zgodnje pomladanske suše. Razsežnosti naravne nesreče pri suši so odvisne od kamninske osnove, prsti, izbora kmetijske kulture in letne razvojne faze rastlin. Posebej je treba opozoriti, da so v naravnem okolju v Sloveniji suše izjemno redke, drugače pa je pri kulturnih rastlinah, še posebno tam, kjer je izbor kulture neustrezen glede na kamninsko osnovo, vrsto in debelino prsti ter splošne padavinske razmere. Poletna suša povzroča tudi težave pri oskrbi s pitno vodo, saj presahnejo izviri in zmanjka kapnice. Ob višku suše leta 1992 je bilo npr. od dovažanja pitne vode odvisnih več kot 40.000, ob suši leta 1993 pa celo 54.000 prebivalcev.

Slika: Posledice suše na kmetijskih zemljiščih

Žled

Žled se najpogosteje pojavlja novembra. Srednje močan žled se v Sloveniji pojavlja vsakih nekaj let, močan žled, ki povzroča veliko gospodarsko škodo, pa približno na 50 let. Žled povzroča največjo škodo na drevju ter na električnih in telefonskih napeljavah. V Sloveniji je značilen predvsem za jugozahodno Slovenijo. Najbolj je razširjen na visokem krasu in njegovem obrobju, bodisi na celinski ali primorski strani. Žled se pojavlja tudi v kotlinah, kjer se zadržuje hladen zrak. V Sloveniji najpogosteje prizadene Brkine, Senožeško hribovje z Vremščico, Zgornjo Pivko, vznožja in pobočja visokega krasa, Snežnik, Javornik, Hrušico, Nanos, Trnovski gozd in Čičarijo.

Vremensko pogojene nesreče

Vremensko pogojene nesreče so že danes del ocen ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč na lokalni in državni ravni.

Nevihte - V Sloveniji so nevihte značilen in pogost vremenski pojav. Nevihte so močni nalivi, ki jih spremljajo bliskanje, grmenje, močni vetrovi, ohladitve, pogosto pa tudi toča. Slovenija leži v pasu pogostih neviht, ki se razteza vzdolž jugovzhodnega obrobja Alp in sega iz Furlanije prek

Primorske, Notranjske in osrednje Slovenije na Štajersko in Prekmurje. Na tem območju je lahko tudi do 50 neviht na leto.

Neurja s točo in močnim vetrom - Območja, ki so potencialno bolj ogrožena zaradi toče v Sloveniji niso določena, na območjih Dolenjske, Krasa in Prekmurja, pa se toča pojavlja skoraj vsako leto.

Slika. Posledice toče na kmetijskih zemljiščih

Glede na napovedi strokovnjakov, je pričakovati da se bodo v prihodnje poplave, predvsem t.i. hudourniške poplave, kot posledica velike količine padavin na omejenem območju, pojavljale pogosteje in morda tudi izven območij, ki jih danes štejemo za poplavna območja. S poplavami v zvezi lahko pričakujemo še več pojavov zemeljskih plazov, neurij s točo in močnim vetrom.

Nasproti tem nesrečam, pa se bodo po napovedih strokovnjakov pojavljale nesreče, ki bodo posledica pomanjkanja padavin, kot so suša in požari v naravnem okolju.

DRUGE NESREČE

Nesreče v prometu - železniške nesreče

Železniško nesrečo lahko povzročijo: tehnični in drugi vzroki (stanje proge, okvare vozil, okvare na signalizaciji, človeški dejavnik in drugi), naravne in druge nesreče (potres, poplava, zemeljski plaz, požar, nesreča pri prevozu nevarnega blaga, človeški dejavnik in drugi), teroristični napadi. Do železniške nesreče pride zaradi: trčenja vlakov, naleta vlakov, iztirjenja vlakov, požara na vlaku ali v okolici proge, eksplozije na vlaku in poškodbe na progi (kamenje, plaz, poplave...).

V vseh primerih lahko pride do poškodb lokomotive ter enega ali več vagonov in do prevrnitve posameznih vozov. Število mrtvih in ranjenih je ob trčenju potniških oziroma potniškega in tovornega vlaka večje. Tudi posledice ob nesreči pri prevozu nevarnega blaga so lahko hujše, predvsem zaradi večjih količin prepeljanega tovora kot v cestnem prometu. Dodatne težave pri izvajanju zaščite in reševanja se pojavijo, ko pride do železniške nesreče na težko dostopnem terenu ali pri iztirjenju vlaka v vodo in je potrebno premagovati tudi orografske ali vodne ovire.

Slika: Vaja Vlak 2010

Glede na vrsto, kraj in posledice železniške nesreča pa ločimo glede na:

- vrsto vlaka: nesreča potniškega vlaka in nesreča tovornega vlaka,
- kraj nesreče: na težko dostopnem terenu, iztirjenje v vodo in na železniški postaji,
- posledice nesreče: žrtve, vpliv na okolje in druge značilnosti.

Najhujša železniška nesreča v Sloveniji

Železniška nesreča v Divači se je zgodila 14. julija 1984 na področju železniške postaje Divača. Velja za najhujšo železniško nesrečo v Sloveniji. Na tretjem tiru divaške postaje je stal potniški hitri vlak na relaciji Beograd - Pulj, ko se je vanj zaletel tovorni vlak, ki je spregledal ukaz o ustavitvi. V trčenju je umrlo 31 ljudi in 34 jih je bilo ranjenih. Večina žrtev je bila iz zadnjega vagona, ki je bil do polovice popolnoma uničen.

Nesreče v prometu – nesreče zrakoplovov

Delež letalskega potniškega prometa v mednarodnem pomenu znaša okoli 15 %. Analize nesreč zrakoplovov kažejo, da se večina vseh nesreč zrakoplovov zgodi na letališčih ali v njihovi neposredni bližini, predvsem pri vzletanju in pristajanju. Zato morajo imeti letališča izdelane svoje operativne načrte, ki zagotavljajo takojšen odziv na vse vrste nevarnosti in druge neobičajne razmere, da bi tako zmanjšali možnost nesreče in obseg osebne ali druge škode na letališču.

Možne žrtve nesreč zrakoplovov niso samo potniki zrakoplovov in posadka, ampak tudi ljudje in živali, na območju, kjer pride do nesreč zrakoplovov. Posledice nesreče, neposredne in posredne, prizadenejo tudi svojce žrtev, člane reševalnih ekip, kulturno dediščino, okolje, infrastrukturo in podobno. Glede na velikost zrakoplova, ki pristajajo na mednarodnih letališčih v RS, lahko pričakujemo nesreče zrakoplovov večjega obsega na območju Letališča Jožeta Pučnika

Ljubljana, Letališča Edvarda Rusjana Maribor, Letališča Portorož in Letališča Cerklje ob Krki (vojaško).

Ker se večina nesreč zrakoplovov pripeti na letališčih ali v njihovi neposredni bližini, predvsem pri vzletanju in pristajanju, so v RS najbolj ogroženi tisti prebivalci, ki živijo na območju nadzorovanih con mednarodnih letališč in Letališča Cerklje ob Krki. Tudi druga letališča in večja registrirana vzletišča, na katerih vzletajo in pristajajo manjši športni zrakoplovi, lahko pomenijo možno potencialno nevarnost za nesrečo zrakoplovov, predvsem manjšega obsega. Večjih nesreč v RS v zadnjih 20 letih ni bilo. Večina nesreč, ki se pripetijo v Sloveniji, so nesreče manjšega obsega med katere sodijo predvsem nesreče manjših letal, jadralnih letal, zmajarjev, padalcev, jadralnih padalcev, ultralahkih letal in balonov.

Slika: Vaja Letalska nesreča

Z razvojem in širitvijo letalskega prometa se je povečala tudi njegova ranljivost, posebej zato, ker mnogi dejavniki nesreč izvirajo iz družbenih in gospodarskih odnosov. Politični spori se odražajo v terorističnih napadih na zrakoplovih, gospodarski pritiski pa v iskanju prihrankov na različnih koncih. Pri tem varnost ni izjema.

Najhujša letalska nesreča slovenskega prevoznika

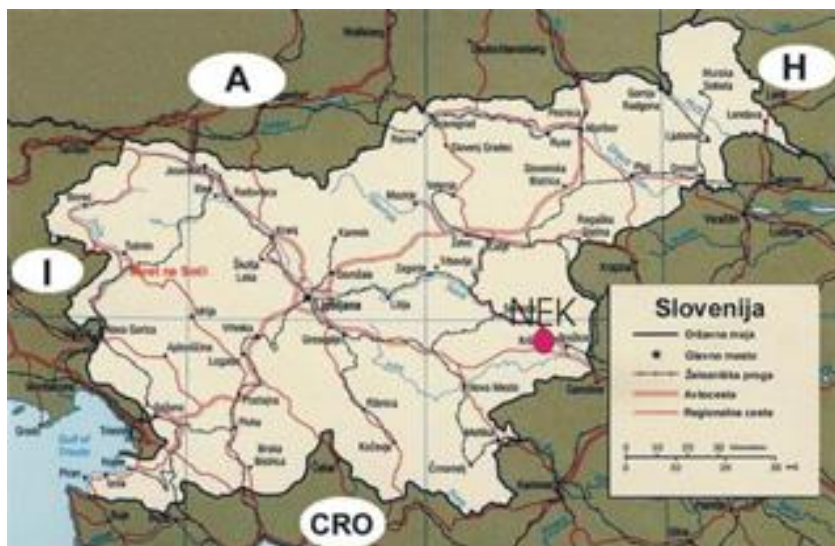
Čarterski let 1308 letalskega prevoznika Inex-Adrie Avioprometa, 1. decembra leta 1981, se je končal z najhujšo letalsko nesrečo. Letalo je treščilo v goro San Pietro na Korziki. V nesreči je umrlo vseh 180 ljudi. Mesto nesreče je bilo dokončno očiščeno ostankov nesreče šele leta 2008.

Nesreče z nevarnimi snovmi - jedrska nesreča

Jedrska nesreča je posledica napake v delovanju jedrske elektrarne, ki ima za posledico izpust radioaktivnih snovi v okolje. Poleg jedrske nesreče poznamo tudi druge nesreče z viri ionizirajočega sevanja (radiacijske nesreče). Jedrska nesreča širših razsežnosti v Nuklearni elektrarni Krško je zelo malo verjetna, saj ima elektrarna vgrajeno visoko stopnjo pasivne in aktivne varnosti. Na območju Slovenije predstavljajo nevarnost nastanka jedrske nesreče predvsem Jedrska elektrarna Krško in jedrske elektrarne v tujini.

Lega Jedrske elektrarne Krško

Jedrska elektrarna Krško je na levem bregu reke Save in je približno 3 km oddaljena od Krškega. Območje ožje varstvene cone obsega območje s polmerom 500 m od elektrarne, območje širše varstvene cone pa območje s polmerom 500 do 1500 m okoli elektrarne. Večja naselja v okolici elektrarne so: Brežice (6 km), Brestanica (7 km), Kostanjevica (13 km), Sevnica (18 km) in Novo mesto (32 km). Elektrarna leži približno 70 km jugovzhodno od Ljubljane in 35 km severozahodno od Zagreba.

Slika: Lega Nuklearne elektrarne Krško

Trenutno deluje po svetu 443 jedrskih energetskih reaktorjev. Na območju, ki je od Slovenije oddaljeno 1000 km, deluje 50 jedrskih elektrarn s 109 energetskimi reaktorji, od tega jih je 32 v 500-kilometrskem pasu od Slovenije.

Najbližje Sloveniji so jedrske elektrarne na Madžarskem, Slovaškem, Češkem in v Nemčiji (na Bavarskem).

Ob jedrski nesreči v NEK je stopnja ogroženosti prebivalcev največja v bližnjih območjih (to je od nekaj km do nekaj 10 km). V večji oddaljenosti pa je odvisna od vremenskih razmer. Glede na število in zanesljivost varnostnih sistemov v jedrski elektrarni je verjetnost nastanka nesreče, ki bi pomenila nevarnost za prebivalstvo, izredno majhna.

Ob jedrskih nesrečah v oddaljenih jedrskih objektih lahko ob neugodnih vremenskih razmerah pričakujemo onesnaženje na vsem ozemlju Slovenije predvsem iz objektov, ki so znotraj 1000 -kilometrskega območja. Do izrazitejšega onesnaženja lahko pride le v krajih, kjer bo med prehodom radioaktivnega oblaka čez naše ozemlje deževalo.

Nesreče z nevarnimi snovmi – nesreče z nevarnimi kemikalijami

Industrijske nesreče, predvsem tiste z nevarnimi kemikalijami, lahko glede na možne posledice za zdravje in življenje ljudi in glede na ekološke posledice prekašajo naravne nesreče. Nesreče z nevarnimi kemikalijami se najpogosteje zgodijo pri industrijski dejavnosti in pri prevozih

kemikalij po cestah, železnicah in morju. Verjetnost, da se zgodi večja nesreča s hudimi posledicami za ljudi in okolje, je odvisna od vrste industrije in od odnosa odgovornih v industriji do teh nevarnosti.

Zagotavljanje varnega obratovanja in posledično preprečevanja nesreč je najprej naloga upravljavcev podjetij, kjer poteka dejavnost, pri kateri lahko pride do nesreče z nevarno snovjo. Ti so dolžni zagotoviti varno obratovanje oziroma preprečiti nesreče z nevarnimi kemikalijami, dolžni pa so zagotoviti takšno pripravljenost na nesreče, da z ustreznim ukrepanjem zmanjšajo posledice nesreč na ljudi in okolje.

Slika: Vaja Klor leta 1998

V Sloveniji so nepremični viri tveganja za ljudi in okolje zaradi nesreč z nevarnimi kemikalijami precej enakomerno porazdeljeni po celi Sloveniji. Pri tem gre za dejavnost kot so skladiščenje utekočinjenih naftnih derivatnih plinov, za proizvodnjo osnovnih kemikalij, za proizvodnjo farmacevtskih izdelkov, proizvodnjo barv, lakov, premazov, eksplozivov in podobne industrijske dejavnosti.

Terorizem

Slovenija je malo ogrožena zaradi nevarnosti terorističnih napadov. Glede na vrsto in posledice pa bi ukrepali in uporabili enote kot v primeru nesreč. V tujini so bili glede na število žrtev in način izvedbe terorističnih napadov najbolj odmevni teroristični napad v New Yourku, Londonu, Madridu, Moskvi...

Nova spoznanja

Naravne in druge nesreče nas lahko prizadenejo kjerkoli in kadarkoli. Razlikujemo jih glede na vzrok nastanka in na posledice, ki jih povzročajo ljudem, živalim, premoženju, okolju.... Nekatere se zgodijo nenadoma, nekatere nastanejo postopoma, nekatere lahko napovemo. Vsaka nesreča ima svoje značilnosti. Za ljudi so najbolj nevarne tiste, ki povzročajo nenadno (hipno) zrušitev objektov, ki ponavadi terjajo tudi človeška življenja.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kdaj so doživeli zadnjo naravno ali drugo nesrečo? Kakšne so bile posledice? So bili na nesrečo opozorjeni? Kako?

Ideja/ Naloga

Na spletni strani URSZR si oglej posnetke naravnih in drugih nesreč in posledice primerjaj z nesrečo, v kateri si bil sam udeležen, oziroma tvoja družina.

Učni pogovor?

Učenci pripovedujejo o svojih izkušnjah, ko so bili udeleženi v naravnih in drugih nesrečah! Na osnovi primerov učenci ugotavljajo posledice nesreč na ljudi, živali, premoženje (stavbe), iščejo razlike in podobnosti nesreč glede na posledice. Zaradi katerih nesreč je Slovenija najbolj ogrožena? Kakšne so razlike, v čem so si nesreče podobne? Kaj se lahko zgodi v šoli, v tvojem kraju?

Poglej še:

Oražem M., Geografija in naravne nesreče, Geografski obzornik, leto 2005, letnik 52, št. 1
M. Trontelj, Kronika izrednih vremenskih dogodkov XX. Stoletja, HMZ RS, oktober 1997
S. Šipec: Naravne in druge nesreče v letu 1999, 2000, 2004, URSZR
J. Polajnar: Visoke vode v Sloveniji leta 2005, URSZR, UJMA letnik 2006
J. Polajnar, Visoke vode v Sloveniji leta 2007, URSZR, UJMA, letnik 2008
D. Muhič: Požar pri Šumki na Krasu, URSZR, UJMA, letnik 2007
R. Vidrih: obletnice katastrofalnih potresov, URSZR, UJMA, letnik 2006

Literatura in viri:

[http://www.arso.gov.si/poročila:Visoke vode, avgust 2005](http://www.arso.gov.si/poročila:Visoke_vode,_avgust_2005) – ARSO, Sektor za hidrologijo
[http://www.arso.gov.si/poročila: Visoke vode in poplave 18. septembra 2007](http://www.arso.gov.si/poročila:Visoke_vode_in_poplave_18._septembra_2007), ARSO, Sektor za analize in prognoze površinskih voda, Sektor za hidrometrijo
[http://www.arso.gov.si/poročila: Poročilo o visokih valovih na slovenski obali 9. in 10. marca 2010](http://www.arso.gov.si/poročila: Poročilo_o_visokih_valovih_na_slovenski_obali_9._in_10._marca_2010), Oddelek za hidrološke prognoze, Urad za hidrologijo in stanje okolja
Uprava RS za zaščito in reševanje, Načrt zaščite in reševanja ob poplavih, verzija 3, april 2004
M.Zorn, B. Komac, Zemeljski plazovi v Sloveniji, Georitem, 2008,
K.natek, Poplavna območja v Sloveniji, Geografski obzornik, leto 2005, letnik 52, številka 1, stran 13 - 18)

B. Ušeničnik, UJMA številka 14 - 15, 2000/2001 Ukrepanje ob nesreči, str. 67 do 79
Uprava RS za zaščito in reševanje, Državni načrt zaščite in reševanja ob velikih požarih v naravnem okolju, verzija 2, junij 2007
Uprava RS za zaščito in reševanje, Načrt zaščite in reševanja ob potresu, verzija 2, december 2003
UJMA, št. 21, 2007 Janez Lapajne: Seizmologija – makroseizmološki pojmi
<http://www.arso.gov.si/potresi/>
Državni načrt zaščite in reševanja ob jedrski nesreči
Kako bi ravnali v primeru jedrske nesreče, NEK 2002
J. Karba, Varstvo pred nesrečami z nevarnimi kemikalijami, Nesreče in varstvo pred njimi, 2002, Ljubljana

Učni listi:

križanka – Zaščita in reševanje

3. VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Olga Andrejek

Človeštvo se je skozi zgodovino na področju zaščite in reševanja prebivalstva v glavnem vedno soočalo z naslednjimi problemi:

- kako se zaščititi pred posledicami naravnih nesreč,
- kako se zaščititi pred posledicami vojaških akcij nasprotnika,
- kako se zaščititi pred nesrečami, ki jih je človek povzročal sam s svojo dejavnostjo.

Problemi se danes niso bistveno spremenili, spremenili pa so se načini reševanja le –teh. Mnoge nesreče danes lahko preprečujemo ali vsaj obvladujemo njihove posledice. Število žrtev, ki jih terjajo nesreče danes je v veliki meri odvisno od razvoja države, kjer se nesreča zgodi. Davek, ki ga v obliki smrtnih žrtev terjajo nesreče je v nerazvitih državah bistveno večji kot v razvitih. Človeštvo se je skozi zgodovino različno spopadalo z nesrečami in to počne še danes.

ŽRTVE NARAVNIH NESREČ

Če se ozremo v zgodovino zadnjih ujm na našem planetu, ugotovimo, da so največ mrtvih zahtevali potresi.

Zaradi njih je v 20 stoletju umrlo okoli 1,5 milijona ljudi, kar pomeni povprečno 15.000 na leto, medtem, ko se je 21. stoletje začelo naravnost grozljivo, saj so potresi doslej (2009) zahtevali že več kot 480.000 mrtvih. V zadnjih letih so prevladovali različni viharji (hurikani, tajfuni, cikloni...) z 41% deležem vseh ujm, sledijo potresi in vulkani 7 28%, poplave s 25%, drugim oblikam ujm (predvsem ekstremnim temperaturam) pa pripada 6% od skupnega števila vseh dogodkov. Drugače je s številom mrtvih, saj so jih kar 55% zahtevali potresi, 36% različni vremenski pojavi, 7% poplave, 2% pa druge oblike ujm (ekstremne temperature v Evropi).

Največ gmotne škode so povzročile različne vremenske ujme – 40%, sledijo potresi s 30%, poplave s 24%, drugim naravnim nesrečam pa pripada 6%. (Vidrih 2009)

Slika: Vetrolom v okolici Kaminika leta 2008

RAZVOJ VARSTVA PRED POTRESI

V preteklosti so si ljudje pripisovali nastanek potresov nadnaravnim silam ali pa so za nastanek krivili premikanje pošasti, ki naj bi živele v zemeljskih globinah oziroma so jih kaznovali bogovi. Aristotel je prvi iskal razlago v naravnih pojavih. Prvi znani potres je opisan že leta 2800 pr.n.št. v Egiptu. Na japonskem so potresi zelo pogosti, v preteklosti pa so verjeli, da jih povzročajo premiki orjaških somov (ribe), ki so jih zato, da ne bi bilo potresov pobijali. Med povzročitelji najdemo tudi orjaške zmaje, želve, grški bogovi ATLAS, TIFLON, kiklopi, Pozejdon,, V preteklosti si niso znali pojasniti razlogov za nastanek potresov, vse do 18. stoletja, ko se pojavijo seizmoskopi in ko so začeli potrese sistematično opazovati.

Napovedovanje potresov

Ves čas si človeštvo prizadeva potrese napovedati, vendar sedanja znanost le tega ne omogoča. Nekaj poskusov je bilo s spremljanjem obnašanja živali, Živali zaznavajo šibko valovanje tako kot seizmograf, človek pa zazna šele močnejše sekundarne valove. Prav zaradi tega velja nenapisano pravilo, da živali opozarjajo na potrese, kar pa ni res. Razen tega pa potresi prosto živečim živalim niso smrtno nevarni, zato je malo verjetno, da bi se jim razvili posebni mehanizmi za zaznavanje tresljajev. Je pa tudi vprašanje smiselnosti napovedovanja potresov, nekateri ljudje že zdaj ob potresu skačejo iz višjih nadstropij.

Predvidevanje nastanka potresov je dolgoročni študij, ki v prvi fazi zajema potresno zgodovino. V ta namen se pripravljajo katalogi potresov, ki segajo več stoletij nazaj, dokler je iz različnih arhivov možno pridobiti podatke. Slovenski katalog zajema podatke od leta 567 naprej in vsebuje več kot 3500 potresov. Potresna zgodovina Slovenije kaže na zmerno potresno dejavnost, občasno pa nastajajo potresi, ki povzročajo manjšo ali večjo gmotno škodo. Daljši kot je čas od zadnjega močnejšega potresa, večja je verjetnost, da bo nastal nov potres.

Kot kaže je še vedno najboljša preventiva pred potresi potresno odporna gradnja, ki temelji na kartah potresne nevarnosti.

Bolj pomembno je, da posameznik posveti več časa temu, da se seznanj z ukrepi pred, med in po potresu.

RAZVOJ VARSTVA PRED POPLAVAMI

Zaradi škode, ki nastane ob poplavah, jim pri nas in po svetu posvečamo veliko pozornosti. Bolj poseljeno in manj prilagodljivo je poplavno območje, večja je lahko škoda in bolj so ogrožena človeška življenja. Visokih voda ne moremo preprečiti, lahko pa zmanjšamo nastalo škodo in varujemo človeška življenja. (Starec 2002).

Poplave so stalen spremljevalec človeške družbe, ki so ogrožale celo obstoj človeške družbe. Biblične Svetopisemska zgodba o Noetu in barki, ki je rešil človeka in živali pred uničenjem govori o strahotnih posledicah poplav, saj jih celo Bog uporabi za ustrahovanje človeka. Izraz vesoljni potop označuje poplavo velikih razsežnosti, ki naj bi uničila Zemljo pred več kot tisoč leti. Nekateri arheologi in zgodovinarji verjamejo, da se je vesoljni potop res zgodil. Kot vzrok za poplavo velikih razsežnosti pa navajajo najpogosteje velikanski plimski val – cunami, ki naj bi poplavljal veliko območje kopnega (seveda ne vse zemlje naenkrat). Ena od novejših teorij pa navaja dokaze, da se je okoli 5 600 pr.n.š. voda iz sredozeškega morja prelila v Črno morje, ki je bilo pred tem suha

dolina. Več znanstvenikov zagovarja mnenje, da so zgodbe o vesoljnem potopu samo odsev manjših lokalnih poplav, ki jih je bilo po vsem svetu vedno dosti. To bi bilo še posebej mogoče zato, ker je mit o vesoljnem potopu razširjen pri ljudstvih skoraj po vsem svetu.

Kronike mest in občin so polne podatkov o poplavah, v veliko krajih so postavljena obeležja do kam je segala visoka poplavna voda.

V okviru varstva pred poplavami imamo dve možnosti. Na eni strani lahko vplivamo na dogajanje pri odtoku, na drugi strani pa lahko predvidevamo ukrepe za zmanjšanje škode.

RAZVOJ ORGANIZIRANIH OBLIK ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

Poleg naravnih nesreč so tudi vojne stalni spremljevalec človeške družbe. Prve oblike zaščite pred vojaškimi napadi in nesrečami najdemo že v antičnih mestih (obrambni zidovi, požarni redi v mestih) ter v pisnih virih o humanem ravnanju z ujetimi in ranjenimi vojaki. Prve oblike varstva pred nesrečami so usmerjene na področje zaščite ranjenih in obolelih v vojaških spopadih, na področje varstva pred požari in na področje urejanja prostora (gradbeno-tehnični ukrepi).

Urejanje prostora za zaščito pred naravnimi in drugimi nesrečami

Zavarovanje pred naravnimi pojavi je ene od osnovnih človekovih potreb. Primitivni človek je to potrebo rešil s prebivanjem v jamah, votlinah, na drevesih.... njegovi potomci pa so začeli graditi bivališča. Oblika in načini gradnje so bili odvisni od podnebnih razmer in materialov, ki so bili na voljo. Tako so na območjih z vročim in suhim podnebjem gradili hiše z majhnimi okni in debelimi stenami iz blata, da so se zavarovali pred sončno pripeko in vročino. Na območjih z deževnim podnebjem so imele hiše ponavadi nagnjeno streho iz trstičja ali slame, ki je preprečevalo pronicanje vode v notranjost. Na potresnih območjih so hiše gradili iz lahkih materialov.

Zaščita pred posledicami vojaškega delovanja

Človeštvo je skozi zgodovino razvijalo tudi oblike zaščite prebivalcev pred posledicami vojaških spopadov. Vojne (predvsem druga svetovna in vojne po njej) se niso več odvijale na frontah, temveč na celotnem teritoriju držav, prizadeto je bilo prebivalstvo, celo več, prebivalci so bili tarče napadov, zato so se razvijali ukrepi zaščite prebivalcev pred posledicami vojaških napadov.

V Nemčiji so med drugo svetovno vojno (leta 1943) sprejeli ukaz, ki je veljal za celotno Nemčijo in katerega glavni namen je bil zaščititi nemška mesta pred bombnimi napadi letal. Prebivalci vseh večjih nemških mest so morali odstraniti iz podstrešij vse lesene elemente, razen najosnovnejših ter les zaščititi z apnom. Velika pozornost je bila posvečena protipožarni zaščiti. Poleg zaščite lesenih delov ostrešij, so morali odstraniti iz podstrešij gorljive materiale. Oblasti v mestih so morale zagotoviti dodatne vire vode za gašenje požarov (bazeni, dodatne črpalke). Gradili so zaklonišča in zaklonilnike za prebivalce, usposabljali gasilce in pripadnike drugih reševalnih enot. Kljub temu so tako nemška kot druga mesta, ki so bila tarča bombardiranj med drugo svetovno vojno veliko škodo utrpela predvsem zaradi požarov, ki so nastali kot posledica bombardiranj.

Zaščita pred požari

Odkritje ognja je pomembna prelomnica v človeški zgodovini. Vendar pa je ogenj kmalu postal tudi človekov sovražnik, saj je požar v kratkem času lahko uničil večletni trud skupnosti.

Slika: Gašenje požara

Že stara ljudstva so se borila proti uničujoči moči požarov. Pisana uredba o gašenju požara izhaja iz 2. tisočletja pr. n. št. iz Egipta, kot tudi prvi pripomoček za gašenje požarov, to je gasilska črpalka, ki jo je izdelal Ktesibios iz Aleksandrije, njegov učenec Heron, pa je avtor še danes znane »Heronove buče« ali »SIPHO« kot je svoj izpopolnjen izum imenoval avtor sam. Skupaj z razvojem gasilskega orodja se je razvijala gasilska služba. Grška mesta so imela že prve nočne čuvaje, po pisanih virih pa se je ta služba zelo močno izpopolnila v Rimu. Poleg državne gasilske službe je v Rimu obstajala tudi privatna gasilska služba (bogataši so imeli svoje gasilce in brizgalne). Obstajali pa je tudi prostovoljno gasilstvo, v katerega so se vključevali predvsem obrtniki (ki so delali z lesom, drvmi, kamnom...). Vsi ti so bili prostovoljni gasilci in njihova

organizacija se je razvila v 1. stoletju n.št. na celotnem področju zahodno-rimskega imperija. Prostovoljno gasilstvo zasledimo tudi v naših mestih Celea, Emona in Salauae.

Medtem, ko se je v 2. in 3. stoletju gasilstvo zelo razvijalo zaradi spoznanja vladarjev o njegovem pomenu, je le to v 5. stoletju zatonilo in ponovno oživel v Srednjem veku. Srednjeveška mesta so bila zelo ranljiva zaradi požarov (lesene hiše, pokrite s slamo, skodlami, stisnjene druga k drugi, z odprtimi ognjišči...), požari so uničili cele mestne četrti. Uvedeni so bili ukrepi ugašanja odprtih ognjišč ob določeni uri zvečer in predvidene stroge kazni za kršitelje.

V 12. in 13. stoletju so mesta obdana z obzidji stražili stražarji, ki so imeli tudi nalogo opozarjati na nastanek požarov. Veliki požari v mestih, ko so ljudje panično bežali, reševali svoja življenja, imetje so zahtevali tudi človeške žrtve. Zato so le tem sledili nastanki požarnih redov, ki so od 13. stoletja naprej v mestih urejali načine gradnje hiš, določali material za pokrivanje streh, opremo za gašenje požarov, ter določali hude kazni za požigalce, ki so jih največkrat kar žive vrgli v ogenj. Prvi požarni red pri nas je imela Ljubljana leta 1676. Zelo hitro so v preteklosti spoznali, da je protipožarna preventiva zelo pomembna, vsem večjim požarom so sledili nastanki požarnih redov, ki so določali gradnjo objektov, prepovedovali ali določali pogoje zažiganja lahko vnetljivih snovi, omejevali kajenje...

Razvoj civilne zaščite

Dokler so se vojne odvijale na fronti civilno prebivalstvo ni bilo direktno ogroženo zaradi vojaških spopadov. S pojavom artilerije in letalstva pa v vojaških spopadih ni več delitve na fronto in zaledje in že v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno so države, ki so se pripravljale na vojno posvetile veliko pozornost tudi pripravam na zaščito mest pred bombardiranjem, gradnji zaklonišč, ... Ukrepi, ki so jih izvajali Nemci v pripravah na vojno za zaščito civilnega prebivalstva so se pokazali kot učinkoviti, saj je bilo število žrtev manjše, glede na število bombardiranj kot v mestih in državah, kjer takim pripravam niso posvetili nobene pozornosti (Stalingrad, Beograd, Hirošima).

Zgodovina civilne zaščite je razmeroma dolga in njenih pravih začetkov skorajda ne moremo določiti. Nekakšna spontana oblika civilne zaščite je gašenje požarov, ki so nastali kot posledica bojnega dejstevovanja v sovražnikovem obroču oziroma nudenje prve pomoči ranjenim na bojiščih v vojnah, ki so se vodile pred prvo svetovno vojno.

Obdobje po prvi svetovni vojni imenujemo obdobje vojnega razvoja civilne zaščite, saj se je zaradi značaja prve svetovne vojne pojavila potreba po zaščiti civilnega prebivalstva. V prvi svetovni vojni so bila prvič kot orožje uporabljena letala, ki so skupaj z artilerijo prodrli v nasprotnikovo zaledje in začela se je brisati meja med fronto in zaledjem. Uporabljeni so bili bojni strupi.

Po prvih bombardiranjih naseljenih mest so se začele v mestih organizirati službe za opazovanje in alarmiranje, začeli so graditi zaklonišča in formirati enote za reševanje izpod ruševin, gašenje požarov in nudenje prve pomoči. Ker je bil domet letal omejen, tovrstna organiziranost ni bila preveč zahtevna, saj je bila omejena na mesta, ki so bila v dosegu letal. Opazovanje iz zraka je bilo izključno vizualno in na podlagi sluha, opazovalci so nevarnost napadov letal javljali preko žičnatih zvez, na osnovi obvestil se je izvajalo opozarjanje prebivalcev, maskiranje in zatemnjevanje. V državah, ki so bile udeležene v spopadih so organizirali službe za zaščito pred napadi iz zraka.

Med obema vojnama so se na podlagi izkušenj prve vojne države v pripravah na vojaške spopade organizirale tudi zaščito pred napadi iz zraka, ki se je v glavnem omejevala na priprave v večjih mestih, industrijskih in prometnih središčih. Med drugo svetovno vojno, ko je bilo vojno dejstvovanje v veliki meri uperjeno proti civilnemu prebivalstvu je protizračna obramba odigrala zelo pomembno vlogo v smislu zmanjšanja števila žrtev med civilnim prebivalstvom. V Veliki Britaniji so imeli organizirane motorizirane kolone civilne zaščite za pomoč mestom, ki so bile tarče nemških bombnikov. V vseh večjih mestih so bila zgrajena zaklonišča, v okviru civilne zaščite je bila organizirana: stražarska služba, ki je poročala o posledicah bombardiranja; reševalna služba; služba prve pomoči; služba za dekontaminacijo, služba za zvezo in kontrolo. Protipožarna služba po vaseh je bila povezana z mestnimi službami, policisti so kontrolirali izvajanje ukrepa zatamnjenja, organizirana je bila zaščita živali, po prvih zračnih napadih pa so organizirali še službo za pomoč osebam, ki so ostali brez strehe nad glavo.

Nemci so v pripravah na vojno zelo veliko pozornost posvetili pripravam na zaščito civilnega prebivalstva pred letalskimi napadi. Ob hudih bombardiranjih je civilni zaščiti, ki je imela nalogo reševati ljudi (ne tudi objektov), priskočila na pomoč tudi vojska. Ukrepi, ki so jih izvajali so bili podobni kot v Veliki Britaniji. Izgube med prebivalci pa so bile odvisne ne le od dobre oz. slabe organizacije civilne zaščite temveč tudi od konfiguracije terena ter predvsem vrste napadalnih sredstev, ki so bila uporabljena (napalm, jedrsko orožje...). Vojne po drugi svetovni vojni so trend večanja žrtev med civilnim prebivalstvom le še povečevale, kar je pa po drugi strani zahtevalo tudi nadgrajevanje dejavnosti za zaščito prebivalcev pred posledicami vojaških napadov.

Slika: Vaja Letalska nesreča – pripravljenost slovenske Civilne zaščite na letalske nesreče

Civilna zaščita je bila po drugi svetovni vojni v večini držav namenjena predvsem delovanju v vojnih razmerah. Zato je bila organizirana po vzoru vojaških organizacij s centralističnim vodenjem. Postopoma pa je začela opravljati naloge zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah in se tej novi vlogi primerno tudi organizirati.

Slika: dnevi ZIR Novo Mesto 2008 – vaja Civilne zaščite

Nova spoznanja

Ljudje so bili že od nekdaj odvisni od prostora v katerem so živeli. Zaradi nepoznavanja vzrokov pojavov naravnih nesreč je družba v začetku odpravljala posledice nesreč, ki so jo doletele. Z razvojem znanosti, prenašanjem izkušenj iz roda v rod pa je človek spoznaval vzroke za nastanek nesreč, jih skušal preprečiti ali vsaj omiliti posledice. Tudi vojne, ki so stalen spremljevalec človeške družbe so prispevale svoj delež k razvoju organiziranih oblik za zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah. Civilna zaščita se je razvila zaradi potrebe po zaščiti prebivalcev pred posledicami vojaških delovanj in je v obdobju po drugi svetovni vojni prerasla v organizacijo, ki je namenjena za ukrepanje in odpravljanje posledic ob naravnih in drugih nesrečah.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Katere nesreče se spomnijo iz preteklosti?

Katere ukrepe so izvedli, da bi zmanjšali posledice (škodo) med in po nesreči?

Bi danes ravnali drugače?

Ideja/ Naloga

V učbenikih za zgodovino, geografijo, spoznavanje družbe poišči primere kako so živeli ljudje v preteklosti. Primerjaj načine gradnje objektov pri različnih ljudstvih in utemelji zakaj so se odločali za določen tip gradnje in uporabo materialov.

Učni pogovor?

Zakaj so ljudje v preteklosti gradili različne stavbe?

Kako so se zavarovali pred naravnimi in drugimi nesrečami? So se iz nesreč kaj naučili? So se učili le v preteklosti ali se še danes učimo na izkušnjah nesreč, ki nas prizadenejo? Navedi in utemelji na primeru!

Zakaj se civilna zaščita začne razvijati med prvo svetovno vojno?

Poglej še ...

B. Božič: Razvoj gasilstva, GZS 1971

B. Ušeničnik, Nesreče in varstvo pred njimi , 2002, Ljubljana

Literatura in viri:

B. Ušeničnik, Varstvo pred nesrečami, Nesreče in varstvo pred njimi 2002, Ljubljana,

O. Andrejek, Družbena pogojenost nastanka in razvoja organiziranih oblik za zaščito in reševanje – civilne zaščite v svetu in pri nas, diplomska naloga, FSPN, 1987 Ljubljana

4.SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Olga Andrejek

4.1. Naloge v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Po osamosvojitvi Slovenije je bil eden od pomembnih korakov na področju zaščite, reševanja in pomoči, ločitev varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami od obrambnega sistema. S tem je bilo zagotovljeno, da vse oblike zaščite, reševanja in pomoči potekajo v skladu z načeli mednarodnega prava in v skladu s sprejetimi mednarodnimi obveznostmi in so vse te dejavnosti humanitarne in nevojaške narave. Slovenija, s svojimi silami sodeluje tudi v mednarodnih reševalnih in humanitarnih akcijah.

Glavna cilja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami sta zmanjšanje števila nesreč in preprečitev oziroma zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic nesreč.

Temeljne naloge sistema varstva pred nesrečami so:

- proučevanje nevarnosti in nesreč
- izvajanje preventivnih ukrepov
- zagotavljanje pripravljenosti za ukrepanje
- zaščita, reševanje in pomoč
- odpravljanje posledic nesreč in
- obnova.

Proučevanje nevarnosti nesreč

Prve aktivnosti v razvoju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so bile usmerjene v izdelavo ocen ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč, pozneje pa na področje prostorskih, gradbenih in drugih tehničnih ukrepov za zaščito pred nesrečami in varstva naravnih in drugih nesreč.

Izvajanje preventivnih ukrepov

Ukrepi za preprečitev nevarnosti oziroma nesreč so usmerjeni v vire ogrožanja. V primerih, ko nanje ni mogoče vplivati pa se skuša varstvo pred nesrečami zagotoviti oziroma izboljšati z ustreznimi organizacijskimi, tehničnimi in drugimi zaščitnimi ukrepi. Sem sodijo urejanje prostora, potresno varna gradnja objektov, uporaba ognjevarnih materialov, gradnja zaklonišč....

Pomembnejši ukrepi so prostorski, gradbeni in drugi tehnični ukrepi, ki se nanašajo na uporabo, organizacijo, ureditev in opremljanje prostora ter na gradnjo objektov.

Cilj ukrepov je, da se posamezna območja, naselja, objekte, ki so izpostavljeni nevarnosti naravnih in drugih nesreč, zgradi, uredi in opremlja tako, da se ob nesreči prepreči človeške žrtve in večjo materialno škodo ter se zagotovi delovanje reševalnih služb. Pri prostorskem načrtovanju se upoštevajo omejitve uporabe prostora (na poplavnih, plazovitih območjih, v bližini podjetij, ki skladiščijo, uporabljajo nevarne snovi, ...)

Naloge izvajajo ministrstva, občine, gospodarske družbe, zavodi in organizacije.

Zagotavljanje pripravljenosti za ukrepanje

Obsega: izdelavo ocen ogroženosti, izdelavo načrtov zaščite in reševanja, zagotavljanje potrebnih sredstev, organiziranje, opremljanje in usposabljanje sil za zaščito, reševanje in pomoč, vzdrževanje zaščitne in reševalne opreme.

Naloge izvajajo ministrstva, občine, gospodarske družbe, zavodi in organizacije.

Zaščita, reševanje in pomoč

Se zagotavlja z opazovanjem, zaklanjanjem, evakuacijo, nastanitvijo in oskrbo ogroženih prebivalcev, tehničnimi in drugimi sredstvi za osebno in skupinsko radiološko, biološko in kemično zaščito, odstranjevanjem in uničevanjem neeksplozivnih ubojnih sredstev ter zaščito nepremične in premične kulturne dediščine. Z zaščitnimi ukrepi se prepreči ali ublaži neposredni vpliv nesreč na ljudi, živali, premoženje, kulturno dediščino in okolje.

Reševanje in pomoč ob nesrečah izvajajo reševalne službe, Civilna zaščita ter določeni zavodi in druge organizacije.

Slika: Dnevi ZIR Novo Mesto 2008 – izvedba evakuacije

Osebna in vzajemna zaščita

Prebivalci so ob nesrečah dolžni izvajati osebno in vzajemno zaščito, ki obsega ukrepe za preprečevanje in ublažitev tveganj za zdravje, življenje in imetje posameznika. V ta namen se mora vsakdo usposobiti za uporabo osebnih zaščitnih sredstev, obvladati bi moral osnove prve pomoči, gašenje začetnih manjših požarov, enostavnejše oblike reševanja iz ruševin, ter reševanje iz vode. Vsakdo naj bi se naučil plavati, občani, ki se ukvarjajo z živinorejo naj bi obvladali osnove prve veterinarske pomoči. Poleg tega naj bi si vsak preskrbel najnujnejša osebna zaščitna sredstva in potrebščine za osebno zaščito.

Reševanje in pomoč ob nesrečah obsegata:

- gašenje in reševanje ob požarih in eksplozijah,
- reševanje iz ruševin in plazov,

- reševanje v gorah,
- reševanje v jamah,
- reševanje v rudnikih, na naftno-plinskih poljih in pri gradnji podzemnih objektov,
- reševanje na vodi in iz vode,
- reševanje ob neurjih, viharjih in drugih vremenskih ujmah,
- reševanje v prometnih nesrečah,
- prvo in nujno medicinsko pomoč,
- prvo in nujno veterinarsko pomoč,
- poizvedovanje za žrtvami in pogrešanimi,
- splošno humanitarno pomoč.

Vse dejavnosti so humanitarne in nevojaške narave. Vsi podatki v zvezi z nevarnostmi in nesrečami so javni. Država in občine morajo poskrbeti, da so prebivalci obveščeni o vseh znanih nevarnostih naravnih in drugih nesreč ter pravočasno opozorjeni na neposredno ogroženost. Reševanje ljudi, premoženja ob nesrečah je brezplačno, razen, če je bila nesreča povzročena namenoma ali iz velike malomarnosti.

Slika: Predstavitev reševalnih enot in opreme

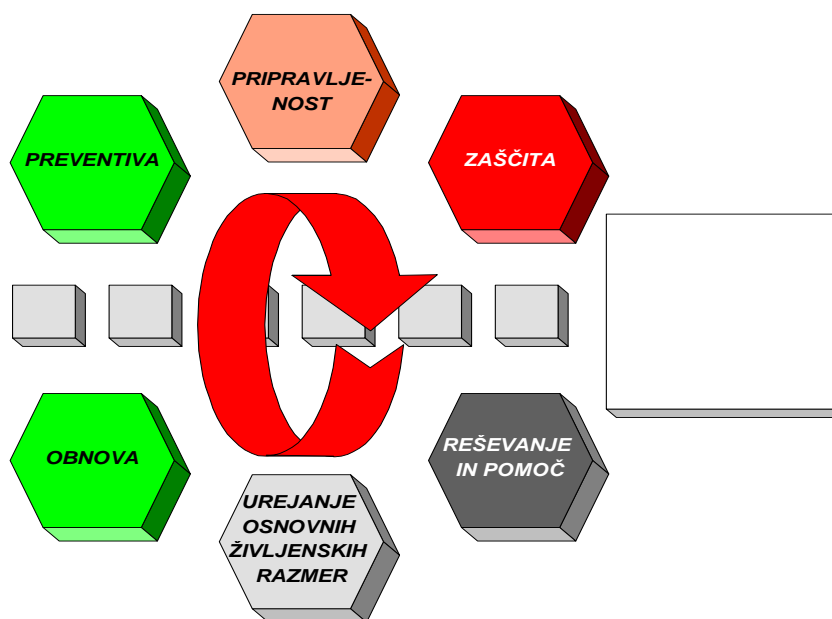
Odpravljanje posledic in obnova

Zajema: razglasanje nesreč, ocenjevanje škode, zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje in obnovo poškodovanih objektov ter prizadetih krajev in območij.

Škodo ocenjujejo državne, regijske in občinske komisije za ocenjevanje škode.

Čimprej je treba prebivalcem zagotoviti osnovne pogoje za življenje: oskrbo s pitno vodo, hrano, električno energijo, urediti promet, komunalo....

Obnova porušenih zgradb vodijo pristojni organi pristojni za urejanje prostora, kmetijstvo, okolje..

Slika: Temeljne naloge sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami(URSZR)

Upravne in določene strokovne naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki so v državni pristojnosti opravljajo Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje ter trinajst njenih izpostav. Za to število izpostav se je URSZR odločila na podlagi geografskih, poselitvenih, urbanih, intervencijskih in drugih danosti. Pri ustanavljanju izpostav je URSZR upoštevala tudi oceno ogroženosti zaradi nesreč ter možnosti za pravočasno in učinkovito ukrepanje ob najrazličnejših nesrečah in podobno.

Sedanja organiziranost je začela veljati 1. januarja 2003 in je posledica reorganizacije Slovenske vojske oziroma prehoda iz naborniške na poklicno vojsko in celotnega Ministrstva za obrambo. S spremembo organizacije in delovnega področja Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje je bilo zagotovljeno enotno, učinkovito in gospodarno opravljanje upravno-strokovnih nalog zaščite, reševanja in pomoči. Hkrati se je povečala operativnost in učinkovitost celotnega sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Slovenija si pri izgradnji sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vseskozi prizadeva za preproste in učinkovite rešitve, za večji vpliv lokalnih skupnosti, za izgradnjo skupne in s tem cenejše infrastrukture, da bi izboljšali usposobljenost prebivalcev in pripadnikov reševalnih ekip, dvignili raven osveščenosti in samozaščite ljudi na ogroženih območjih in tako ustvarili najnujnejše materialne možnosti za zaščito, reševanje in pomoč.

Pomembno mesto pri tem gre zanesljivo izobraževanju in usposabljanju. Tako poklicno izobraževanje kadrov s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami poteka v okviru rednega izobraževalnega sistema. Le poklicni gasilci se izobražujejo v poklicni gasilski šoli v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje RS na Igu.

Pripadniki prostovoljnih organizacij usposablja same organizacije. Pripadnike CZ pa država in občine po programih, ki jih predpiše minister, pristojen za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Usposabljanje pripadnikov CZ obsega uvajalno, temeljno in dopolnilno usposabljanje. Vsi programi izobraževanja in usposabljanja iz državne pristojnosti potekajo v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu.

Slika: Izobraževalni center za zaščito in reševanje na Igu

Znano je, da so sosednje in partnerske države najhitrejši in najzanesljivejši vir človekoljubne pomoči v večini nesreč. Na podlagi sklenjenih sporazumov se razvija pomembno sodelovanje tudi na področju preprečevanja nevarnosti in nesreč ter načrtovanja nekaterih skupnih priprav na nesreče.

Nova spoznanja

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega preventivne, zaščitne in reševalne, sanacijske in druge dejavnosti, ki prispevajo k večji varnosti ljudi, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred nevarnostmi naravnih in drugih nesreč v Sloveniji.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Ali so seznanjeni kako je občina organizirana za ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah?

Ideja/ Naloga

Pogovorite se z vodstvom šole, poverjenikom CZ, o organiziranosti in obveznostih, ki jih imajo ob nesrečah.

Katere ukrepe imate izvedene v okolici šole, ki bi jih lahko uvrstili v prostorske, gradbene in druge tehnične ukrepe?

Poiščite na internetu oceno ogroženosti občine?

Primerjaj in razloži na primeru nesreče, ki ti je blizu katere so osnovne naloge sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Učni pogovor?

Kaj je nacionalna varnost? Kaj zagotavlja država prebivalcem v okviru varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami?

Zakaj je pomembno, da poznamo ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč v okolju v katerem živimo, delamo?

Poglej še ...

Informacije na spletni strani Uprave RS za zaščito in reševanje: sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ogroženost, načrti

Literatura in viri:

B. Ušeničnik, Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Nesreče in varstvo pred njim, 2002, Ljubljana

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, Ur.l. RS, št. 27/10

4.2. Sile v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Olga Andrejek

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so prostovoljne, poklicne in dolžnostne.

Prostovoljne so organizirane po načelu prostovoljnosti, pri nevladnih organizacijah in društvih. Njihovo delovanje se povezuje s poklicnimi reševalnimi službami.

Poklicne reševalne enote opravljajo naloge poklicno v javnih zavodih ali režijskih obratih ter na podlagi pogodb pri gospodarskih družbah, zavodih, društvih in drugih organizacijah.

Dolžnostne enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč se organizirajo na podlagi državljanske dolžnosti kot enote in službe Civilne zaščite.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč se glede na naloge in odzivni čas delijo v več skupin. Enote za hitre reševalne intervencije so namenjene izvajanju posebno zahtevnih reševalnih intervencij, ki zahtevajo hitro ukrepanje za preprečitev ali zmanjšanje nevarnosti oziroma ogroženosti. Namenjene pa so tudi za sodelovanje v mednarodnih reševalnih akcijah.

Izvajalci nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah so:

1. enote ter službe društev in drugih nevladnih organizacij opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči oziroma javno službo na podlagi odločitve pristojnega organa lokalne skupnosti ali državnega organa,
2. gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije organizirajo reševalne enote in službe na podlagi odločitve pristojnega organa lokalne skupnosti ali državnega organa ter glede na tveganje v dejavnosti, ki jo opravljajo,
3. enote, službe in organi Civilne zaščite, se organizirajo na podlagi državljske dolžnosti kot dopolnilne sile za zaščito reševanje in pomoč. Organizirajo jih država, lokalne skupnosti ter gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije po merilih za organiziranje, opremljanje in usposabljanje sil za zaščito reševanje in pomoč in v skladu s svojimi potrebami. Z enotami in službami Civilne zaščite se zagotavlja izvajanje določenih množičnih nalog zaščite, reševanja in pomoči ob velikih naravnih in drugih nesrečah, ki jih ne morejo izvajati obstoječe reševalne enote in službe.
4. Policija; sodeluje pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči v skladu z zakonom, predvsem pri zagotavljanju varnosti, javnega reda in miru ter s sodelovanjem v reševalnih akcijah s helikopterji in drugimi silami.
5. Slovenska vojska sodeluje pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči v skladu z zakonom, njihovo organiziranostjo, opremljenostjo in usposobljenostjo. Pri izvajanju nalog sodelujejo zlasti letalske enote, enote za jedrsko, kemijske in biološko obrambo, inženirske enote, zdravstvena služba in druge enote, če niso angažirane pri izvajanju obrambnih nalog.

Posamezne enote in službe se lahko organizirajo v kombinaciji poklicnih in prostovoljnih članov. Vse sile za zaščito, reševanje in pomoč so med seboj povezane v enoten sistem, ki omogoča enotno opravljanje in vodenje ter uporabo skupne telekomunikacijske in druge infrastrukture.

Skupno je v sistemu okoli 60.000 reševalcev, od tega:

- 42.000 prostovoljcev,
- 2.800 poklicnih reševalcev (gasilci, nujna medicinska pomoč...)
- 15.000 pripadnikov Civilne zaščite (dolžnostne formacije),

Enote ter službe društev in drugih nevladnih organizacij	
	<p style="color: blue;">Gorska reševalna služba Slovenije;</p>
	<p style="color: blue;">Jamarska reševalna služba;</p>

	Podvodna reševalna služba;	
	enote reševalcev z reševalnimi psi, ki jih organizirata Kinološka zveza Slovenije	
	in Zveza društev in klubov vodnikov reševalnih psov Slovenije;	
	enote za postavitve začasnih prebivališč, ki jih organizirata Zveza tabornikov Slovenije	
	in Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov;	
	stacionarija in nastanitvene enote, ki jih organizira Rdeči križ Slovenije;	
	Zveza radioamaterjev Slovenije;	
	drugo.	

Tabela : Enote ter službe društev in drugih nevladnih organizacij (vir URSZR)

	Gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije
	službe nujne medicinske pomoči, ki jih organizirajo pristojne zdravstvene ustanove kot del javne zdravstvene službe;
	enota za identifikacijo mrtvih, ki jo organizira Medicinska fakulteta, Inštitut za

	sodno medicino;
	enota za higiensko-epidemiološko delo, ki jo organizira Inštitut za varovanje zdravstva;
	mobilna enota za meteorologijo in hidrologijo, ki jo organizira MOPE, Agencija RS za okolje;
	ekološki laboratorij z mobilno enoto, ELME , ki jo organizira inštitut Jozes Stefan in MEEL, ki jo organizira Zavod za zdravstveno varstvo Maribor;
	enota za ZiR ob nesrečah s klorom ter drugimi jedkimi snovmi, ki jo organizira TKI Hrastnik;
	enota za reševanje ob rudniških nesrečah, ki jo organizira Premogovnik Velenje;
	mobilni center za obveščanje;
	služba za ZiR ob ekoloških in drugih nesrečah na morju,
	drugo.

Tabela: Gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije (vir URSZR)

Dejavnost Civilne zaščite

Civilna zaščita (v nadaljevanju: CZ) obsega organe vodenja, enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč, zaščitno in reševalno opremo ter objekte in naprave za zaščito, reševanje in pomoč. Organizirana je občinski, regionalni in državni ravni. Enote in službe CZ se organizirajo po prostorskem načelu kot taktične enote z močjo od ene ekipe oziroma oddelka do ene čete. Istovrstne enote in službe CZ se lahko med seboj združujejo v večje sestave.

Civilna zaščita		
	enote za prvo pomoč	
	enote za prvo veterinarsko pomoč	
	tehnične reševalne enote	
	enote za RKB zaščito	

	enote za varstvo pred NUS	
	služba za proženje snežnih plazov	
	službe za vzdrževanje in uporabo zaklonišč	
	službe za podporo	
	poverjeniki za CZ in njihovi namestniki	
	poveljniki CZ in njihovi namestniki ter štabi CZ	
	informacijski centri	
	logistični centri	
	enote za hitre intervencije	
	drugo	

Tabela: Civilna zaščita (vir URSZR)

	državna enota za hitre reševalne intervencije	
	poveljstvo EHI	
	enota za tehnično reševanje	

	enota za RKB zaščito	
	enota za prvo medicinsko pomoč	
	enota za tehnično potapljanje	
	enota za oskrbo	
	strokovna skupina za elektriko	
	strokovna skupina za vodo.	

Tabela: Državna enota za hitre reševalne intervencije (vir URSZR)

Osebna in vzajemna zaščita obsegata ukrepe prebivalcev za preprečevanje in ublažitev posledic nesreč za zdravje in življenje ter varnost imetja. Za organiziranje, razvijanje in usmerjanje osebne in vzajemne zaščite skrbijo občine. V bivalnem in delovnem okolju jo organizirajo in usmerjajo zaupniki za Civilno zaščito. V ta namen lokalne skupnosti organizirajo svetovalno službo, ki jo opravljajo prostovoljci, zlasti psihologi, sociologi, socialni delavci, zdravstveni delavci ter drugi strokovnjaki s področja zaščite in reševanja.

Nova spoznanja

Za takojšnje ukrepanje ob nevarnosti nesreče ali nesreči država, občine in določene gospodarske družbe, zavodi in organizacije organizirajo sile za zaščito, reševanje in pomoč. V Sloveniji si sile za zaščito, reševanje in pomoč poklicne, prostovoljne in dolžnostne. Vse so med seboj povezane

in se pri izvajanju nalog zaščite, reševanja in pomoči dopolnjujejo in sodelujejo. Največji delež predstavljajo prostovoljci, sledijo jim dolžnostni pripadniki Civilne zaščite in poklicni reševalci. Pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči sodelujeta tudi policija in Slovenska vojska. Policija ob nesrečah na prizadetih območjih zagotavlja predvsem javni red in mir ter varnost, opravlja pa tudi helikoptersko reševanje. Enote Slovenske vojske pa se za opravljanje nalog zaščite in reševanja uporabijo glede na njihovo usposobljenost in opremo.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Katere od naštetih sil za zaščito, reševanje in pomoč delujejo v vašem kraju?
Imajo starši kakšne izkušnje z reševalnimi službami?
Kako so se odzvali na nesrečo?

Ideja/ Naloga

Učenci napišejo razmišljanje o tem kakšne so lastnosti oseb, ki rešujejo? Zakaj se nekdo odloči za reševalca? Utemeljijo in izmenjajo mnenja.

Učni pogovor?

Učenci predstavijo svoje izkušnje kot člani določenih organizacij, ki sodelujejo v zaščiti in reševanju ali izkušnje, ki so si jih pridobili na srečanjih z reševalci, ko le ti predstavljajo svoje delo?

Pogovarjajo se o konkretnem primeru zadnjega večjega dogodka, kjer so se v aktivnosti vključili reševalci? Ugotovijo zakaj in kakšne naloge so opravljali?

Poglej še ...

Svetovni spletni www.sos112.si; sile za zaščito, reševanje in pomoč

Literatura in viri:

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (UPB-1) št.51/06

B. Ušeničnik, Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Nesreče in varstvo pred njimi, 2002, Ljubljana

4.3. Gasilska organizacija

Mag. Janez Merc

Kaj so gasilske organizacije?

Gasilske organizacije so prostovoljna gasilska društva in njihove enote, gasilske zveze, poklicne gasilske enote, organizirane kot javni zavodi, režijski obrati ali druge organizacijske oblike, ki poklicno opravljajo gasilsko službo. Temeljna oblika delovanja prostovoljne gasilske organizacije, ki zagotavlja opravljanje javne gasilske službe je Prostovoljno gasilsko društvo (PGD). PGD je prostovoljno združevanje občanov, da postanejo prostovoljni gasilci, ki lahko sestavljajo gasilsko enoto. Gasilsko društvo lahko ustanovi 10 oseb, ki so državljani RS. Če pa to društvo želi imeti svojo operativno enoto, mora imeti vsaj 12 fizično in psihično zdravih oseb za izvajanje gasilsko operativnih nalog in morajo imeti Osnovni tečaj za gasilca. Delo je praviloma prostovoljno. V skladu s pooblastilom opravlja preventivne in operativne naloge v zvezi z varstvom pred požarom, varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami ter zaščito in reševanjem na območju.

Gasilske organizacije so samostojne, humanitarne, nestranske in nepridobitne.

V Sloveniji je 1295 Prostovoljnih gasilskih društev, 68 prostovoljnih industrijskih gasilskih društev, 118 gasilskih zvez in 17 gasilskih regij.

Kdo so člani gasilske organizacije?

Člani gasilske organizacije so prostovoljni ali poklicni gasilci. Člani v gasilski organizaciji so: aktivni, častni, podporni, mladina, člani in članice, pripravniki, operativni člani, rezervni, veterani, prostovoljni, poklicni.

Prostovoljni gasilci se združujejo v gasilska društva, v sektorje, občinska poveljstva, gasilske zveze, regijske svete in poveljstva in gasilsko zvezo Slovenije. Poklicni gasilci se združujejo v javnih gasilskih zavodih, poklicnih enotah v podjetjih. Vsi skupaj pa delujejo v okviru ministrstva za obrambo.

Operativni gasilec je oseba, ki poklicno ali prostovoljno opravlja operativne naloge gasilstva v formacijskih sestavah gasilskih enot, izpolnjuje predpisane psihofizične ter zdravstvene zahteve in je strokovno usposobljena za opravljanje teh nalog.

Naloge javne gasilske službe

Gasilstvo je obvezna lokalna javna služba, katere trajno in nemoteno opravljanje zagotavljajo občine in država. Je humanitarna dejavnost, ki se opravlja v javnem interesu. Gašenje, zaščita in reševanje in druge operativne naloge, ki jih izvaja gasilstvo ob nesrečah, so za prizadete in ogrožene brezplačni, razen, če ni z zakonom določeno drugače.

Operativne naloge gasilstva so gašenje in reševanje ob požarih, prometnih, okoljskih oziroma ekoloških in industrijskih nesrečah, zaščita in reševanje oseb in premoženja ob naravnih in

drugih nesrečah, požarna straža ter druge splošne reševalne naloge. Operativne naloge gasilstva so tudi preventivne in operativne naloge v zvezi z varstvom pred požarom.

Druge dejavnosti

Naša naloga pa je izobraževanje ne le članov, temveč tudi občanov na področju varstva pred nesrečami. V ta namen društvo sodeluje pri različnih prikaznih vajah, tečajih in tekmovanjih. Gasilci opravljajo tudi mnoge druge naloge kot so: pomoč organizacijam in občanom, prevozi pitne vode, upravljanje z gasilskimi vozili, opremo in domovi, vzgoja in usposabljanje gasilske mladine, pridobivanje materialnih sredstev, sodelovanje z različnimi subjekti, izvajanje gasilskih storitev, servisiranje in preizkušanje opreme, založniška dejavnost in razne druge gasilske storitve

Slika: Gasilska šola varne vožnje users.volja.net/gasilec05/lgre.htm

Način včlanjevanja

Član PGD lahko postane vsak, ki se želi ukvarjati z gasilstvom. Članstvo v PGD je prostovoljno. Kdor želi postati član, mora Upravnemu odboru PGD predložiti pristopno izjavo z željo po članstvu, v kateri se zaveže, da bo deloval v skladu s Statutom, s Kodeksom prostovoljnega gasilca in bo plačeval članarino. PGD lahko pod enakimi pogoji v svoje članstvo sprejme tudi tujega državljanca. PGD ima aktivne člane in častne člane. Aktivni član je član društva od 7. leta starosti dalje, če aktivno deluje pri izvajanju nalog PGD. Če se v društvo včlani mladoletna oseba od sedmega do dopolnjenega petnajstega leta starosti, mora zakoniti zastopnik pred njenim vstopom v PGD podati pisno soglasje. Mladoletni član sme izvajati le tiste naloge gasilstva, ki so predvidene za posamezne kategorije mladoletnih članov in v spremstvu mentorja.

PGD je osnovna celica gasilskega delovanja. Zakon o društvih ureja način uresničevanja z ustavo zajamčene svobode občanov, da lahko ustanavljajo društva, v katerih izražajo, oblikujejo in uresničujejo svoje posebne interese, seveda v skladu s splošnimi družbenimi interesi. Kot vsako je tudi prostovoljno gasilsko društvo, samostojno pri uresničevanju s pravili določenih nalog.

Zakon o gasilstvu: Prostovoljno gasilsko društvo je humanitarna organizacija, v kateri fizične osebe prostovoljno delujejo in opravljajo naloge na področju gasilstva, varstva pred požarom in drugimi nesrečami ter opravljajo druge dejavnosti, ki so pomembne za razvoj in delovanje gasilstva. Člani prostovoljnega gasilskega društva so lahko tudi pravne osebe, če tako določa zakon.

Organi gasilskega prostovoljnega društva so: občni zbor, upravni odbor, nadzorni odbor in častno razsodišče.

Delovanje gasilske organizacije

Vsaka gasilska organizacija ima svoj statut v katerem določi način delovanja in pristojnosti organov društva.

Društvo pri svojem delovanju izvaja naloge, ki izhajajo iz Zakona o gasilstvu in zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Gasilska dejavnost je tudi opredeljena s pravili gasilske službe in z različnimi pravilniki, ki opredeljujejo: članstvo v prostovoljni gasilski enoti, operativno vodenje prostovoljnih gasilskih organizacij, pravice in dolžnosti prostovoljnih gasilcev, operativna organiziranost, izobraževanje in usposabljanje prostovoljnih gasilcev, gasilski znak, oznake, čini in položajne funkcije, osebna oprema gasilca, gasilska zaščitna in reševalna oprema, tekmovanja, proslave in druge podobne prireditve, pogrebi, predpisi za gasilska oblačila, zavarovanje ljudi, odlikovanja, pravila mladinskega sveta in komisij.

Zgodovina (140 let organiziranega gasilstva)

Društveno organizirano gasilstvo na Slovenskem deluje od 18. septembra 1869, ko je bilo v Metliki ustanovljeno prvo prostovoljno gasilsko društvo. Temu so se naslednja leta pridružila nova gasilska društva, najprej v vseh večjih krajih (v Ljubljani, Ptuj in Laškem 1870) in tako dalje. Leta 1880 jih je bilo že 40. Seveda prizadevanja za ustanavljanje prostovoljnih gasilskih društev niso bila naključna. Že začetek teh prizadevanj presega okvir hotenja po večji požarni varnosti. Le-tega so naši predniki izkoristili za eno izmed možnih oblik združevanja tedaj, ko se je moral slovenski narod še posebno ogorčeno bojevati za svojo gospodarsko, narodno, politično in kulturno samostojnost.

V naših vrstah je v tem času zlasti izstopal Ignac Merhar, ki je prvi prelomil z nemškim poveljevanjem. Sestavil je slovenska povelja namesto nemških, ki so bila dotlej obvezna za vsa društva. Leta 1886 pa je izdal prvi slovenski Vadnik, v katerem je za uvod med drugim zapisal: »Čemu bi se slovenski gasilec mučil z nerazumljivo nemščino, čemu bi po slovensko poučevali, po nemško pa ukazovali kaj storiti, ko nam tega ni treba, ker vendar vse to lahko povemo po slovensko?«

Drugi pomemben mož v tem boju je bil organizator slovenskega gasilstva Fran Barle. Oprt na izkušnje češkega gasilstva, ki je bojevalo enak boj, je že leta 1904 zahteval izstop iz avstrijske državne gasilske zveze in vstop v zvezo slovenskih prostovoljnih gasilskih društev, kar je leta 1906 tudi dosegel. Leta 1908 je bil sprejet njegov predlog, naj bi slovenska gasilska zveza obsegala vse slovensko ozemlje, s katerim je rušil avstrijske deželne meje.

Že 15. decembra 1918 je bilo v Ljubljani posvetovanje o združitvi vsega gasilstva v Sloveniji. Prvi občni zbor »jugoslovanske« gasilske zveze Ljubljana pa je bil 1. junija 1919. Tedaj je bil izvoljen Fran Barle za starosto in 11 članov v odbor (med njimi tudi Josip Turk iz Ljubljane in Ignacij Merhar iz Dolenje vasi), vsi vneti pristaši »slovenskega« gasilstva. Seveda se v novo organizacijo niso takoj vključile vse gasilske zveze. Manjkala je kočevska zveza v celoti, društva mest Ptuj, Celje in Maribor, ter ljutomerska zveza, ki se je vključila 26. januarja 1920.

V boju za slovensko gasilstvo se je izkazalo tudi glasilo gasilskih organizacij na Slovenskem Gasilec. Fran Barle je v njem 9. aprila 1921 med drugim zapisal: «Iz časopisa in uradnih poročil posnemamo, da nekatera gasilska društva na bivšem Spodnjem Štajerskem nastopajo na prireditvah, ki se ne strinjajo z narodovim čutom, da se pri tem poslužujejo nemškega poveljevanja in da nosijo nemške napise in nemške znake na čeladah.»

Med okupacijo 1941-1945 je vsak okupator uredil gasilstvo po svoje. Italijani so razpustili upravne odbore gasilskih društev in gasilsko zajednico. Nemci so k nam takoj poslali svoje ljudi, da ponemčijo tudi gasilsko organizacijo po znanem Hitlerjevem naročilu, ki ga je izrekel v Mariboru: «Naredite mi to deželo zopet nemško». Madžari sicer društev niso razpustili, zagotovili pa so si v njih svoj vpliv.

Neposredno sodelovanje gasilcev v osvobodilnem boju je bilo po posameznih področjih slovenske dežele različno, odvisno pač od moči, poleta in nihanja tega gibanja, kar pa je bilo pogosto posledica tudi večjega ali manjšega gibanja in aktivnosti okupatorja in njegovih opričnikov. Kljub terorju je gasilcem, posebno na Štajerskem, uspelo ob umiku nemške vojske rešiti pred evakuacijo veliko slovenskih avtomobilov, ki bi bežečemu okupatorju še kako prav prišli za hitrejši izmik iz našega ozemlja.

Po vojni so se znašli člani pred svojimi pogorelimi in porušeni domačijami, pa tudi pred razdejanimi gasilskimi domovi. Začel se je boj za obnovo ne samo materialnih dobrin, ampak tudi za novo organiziranost požarnega varstva in gasilstva. Po obnovi gasilskih društev in krajevnih, občinskih in okrajnih gasilskih zvez je bilo nujno skleniti organiziranost tudi v republiki. Zato je bil leta 1948 pri Glavnem odboru OF Slovenije ustanovljen iniciativni odbor z nalogo, da pripravi ustanovno skupščino, to je I. kongres Gasilske zveze Slovenije. Ta je bil 2. oktobra leta 1949 v Ljubljani. Na kongresu so bila sprejeta pravila in izvoljeno je bilo vodstvo na čelu s predsednikom Matevžem Hacetom, gasilcem od mladih nog, pisateljem, revolucionarjem in komisarjem legendarne IV. divizije.

K utrjevanju in širjenju gasilske organizacije so veliko pripomogli kongresi GZ Slovenije. Deseti je bil junija 1984. Vsi kongresi so dokaz vključevanja gasilskih organizacij v družbena hotenja in zvestobe humanitarnim načelom naše družbe. Tovarištvo, požrtvovalnost, skromnost, poštenost, stremljenje po strokovnem znanju, boljši opremljenosti in ogromno opravljenega prostovoljnega dela so utrjevali smisel za poglobljanje medčloveških odnosov za nudenje pomoči občanom tedaj, ko so bili naši člani tudi sami ogroženi.

Nedvomna potreba družbe, po zagotavljanju zanesljive pomoči v kriznih okoliščinah, kot so požari, poplave, potresi in številne druge nesreče, ko je nujna organizirana strokovna in številčno ustrezna pomoč, ki jo lahko nudi poleg gasilec samo še SV, opravičuje izkazano naklonjenost delovnih ljudi do prizadevanj gasilskih organizacij.

Slika: Pomoč gasilcev po neurju v Železnikih

Danes se v Gasilsko zvezo Slovenije (preko 116 gasilskih zvez) združuje 1.363 prostovoljnih gasilskih društev, v katerih deluje preko 123.000 članov - od tega kar 25 % mladih in 23 % žensk. Pomemben je podatek, da je od članstva skoraj 60 % operativnih gasilk in gasilcev, kar predstavlja skoraj 70.000 glavo množico.

Nova spoznanja

Namen je spoznati poslanstvo, dejavnost in poklic gasilca, ki pooseblja vrednote humanosti, prostovoljnosti, sočutja in pomoči. Varnost je stil in potreba vseh, brez katere življenje ljudi in njihova vsakodnevna dejavnost ne preživi. Gasilska organizacija je namenjena sebi in vsem, ki to zaznajo ali jih na to pripelje življenje.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Katero je vaše najbližje Prostovoljno gasilsko društvo? Ali veste, da so gasilci lahko tudi vzgojitelji vaših otrok? Spomnite se vaših ali najbližjih, največjih nesrečnih trenutkov in sreče ali življenja, ki so ga prinašali gasilci in reševalci!

Ideja/Naloga

Predstavitev dela PGD, predstavitev gasilskih vozil, opreme, domov, predstavitev največjih gasilskih intervencij.

Dan odprtih vrat; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori;

Poglej še ...

Gasilska.zveza-slo@siol.net – predstavitev Gasilske zveze Slovenije

users.volja.net/gasilec05/Igre.htm – gasilske igre za otroke

Literatura in viri:

Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
Priročnik za delo z gasilsko mladino, ponatis 2006, spletna stran GZS,
Priloga razpisu - Vprašanja z odgovori za teoretični test MH – 2009/2010
Literatura o zgodovini gasilstva na spletni strani GZS pripravljeno za kviz
dr. Branko Božič, gasilstvo na slovenskem do leta 1941, Tiskarna Tone Tomšič 1988,
dr. Branko Božič, Zgodovina gasilstva, Tiskarna Tone Tomšič
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,

4.4.Gorska reševalna služba

Mag. Žarko Trušnovec

Kdo smo člani GRZS

Člani društev GRZS smo alpinisti ali ljubitelji gora s posebnimi znanji (zdravniki, vodniki reševalnih psov ...), ki smo se po programu GRZS usposobili tudi za prvo pomoč in uporabo specializirane reševalne opreme.

Ob vključitvi v društvo dobi član naziv gorski reševalec pripravnik. Njegov cilj je postati gorski reševalec z licenco, pot do njega pa je dokaj zahtevna. (Bodoči) gorski reševalec mora žrtvovati veliko truda, volje in prostega časa, da doseže zahtevano stopnjo usposobljenosti. Po pridobitvi licence se lahko specializira za opravljanje dodatnih dejavnosti in postane inštruktor, letalec, vodnik reševalnega psa ...

Slika: Reševanje s pomočjo helikopterja (arhiv GRS Tolmin)

Druge dejavnosti

Naša naloga pa je izobraževanje ne le članov, temveč tudi drugih ljubiteljev gora. V ta namen društvo sodeluje pri različnih prikaznih vajah, tečajih, tekmovanjih in skupinskih pohodih.

Zgodovina

Gorska reševalna služba Slovenije (GRSS) je bila ustanovljena 16. junija 1912 v Kranjski Gori v okviru takratnega Slovenskega planinskega društva (SPD). Od ustanovitve do danes je v različnih organizacijskih oblikah delovala v različnih političnih in ekonomskih ureditvah, a vedno z enakim namenom in poslanstvom: prostovoljno pomagati ljudem pri nesrečah v gorah in na teže dostopnih terenih.

Pred drugo svetovno vojno so t. i. "rešilne ekspedicije" sestavljali tako plezalci iz večjih krajev kakor tudi domačini izpod gora. V takratnih reševalnih skladiščih so bili pripravljene vrvi, plezalni copati, nekaj obvez, reševalni drog in vreča. Prevozno sredstvo sta bila konj in lojtrnik. Med predvojnimi reševalci so bili vsi takratni vrhunski alpinisti (v Gornjesavski dolini npr. Joža Čop, Miha Potočnik, Stanko Tominšek) in številni domačini – vodniki, med katerimi so bila znana imena Ivan Vertelj - Hanza, Gregor Lah - Preckin iz Mojstrane (lastnik lojtrnika in konja)
...

Po drugi svetovni vojni je bila centrala GRS sprva na Jesenicah; vodila sta jo Miro Dremelj in Uroš Zupančič. Po hudi tragediji v Špiku leta 1953 (pet mrtvih plezalcev) pa je bila GRS deležna večjih organizacijskih sprememb, med drugim se je centrala preselila v Ljubljano. Organizirala se je kot komisija v okviru Planinske zveze Slovenije.

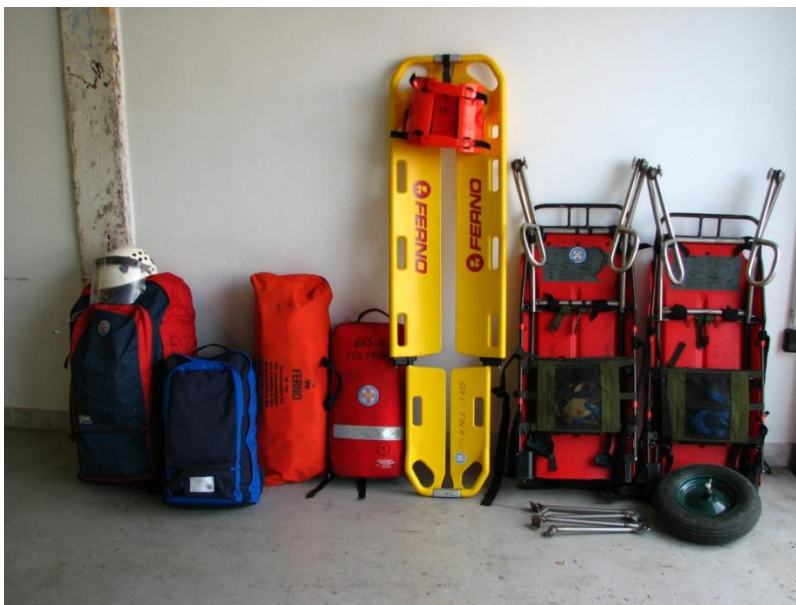
Tako organizirana je GRS delovala vse do leta 2006, ko smo se slovenski gorski reševalci ponovno prilagodili družbenim in ekonomskim spremembam ter se reorganizirali v samostojno zvezo, ki se lahko samostojno vključuje v druge sorodne domače in mednarodne zveze.

Območje delovanja

GRZS deluje na območju Republike Slovenije. Uprava za zaščito in reševanje že več kot desetletje uporablja za ugotavljanje pristojnosti ob intervencijah digitalizirane meje pristojnosti posameznih postaj/društev GRS. O mejah pristojnosti so se postaje dogovorile postopoma na podlagi predvidenih najboljših odzivnih časov na posameznih območjih in tradicije pripadnosti posameznih območij h krajem, kjer so sedeži postaj/društev GRS. Kadar pride do nesreče v bližini meje območja pristojnosti, sta pogosto obveščeni obe potencialno pristojni postaji.

Oprema

Gorski reševalci pri reševanju uporabljajo opremo za prvo in nujno medicinsko pomoč in skupno tehnično opremo. Opremo za prvo in nujno medicinsko sestavlja vakuumska blazina in opornice, zajemalna nosila, nosila UT 2000, nahrbtnik s prvo pomočjo, kisik, defibrillator in druga oprema. V skupno tehnično opremo pa sodijo vitla, vrtalnik, statične in plezalne vrvi, vponke klini, neskončne zanke in drugo.

Slika: Oprema, ki jo GRS uporablja pri reševanju (arhiv GRS Tolmin)

Nova spoznanja

Gorski reševalci ne posredujejo samo ob nesrečah v gorah ampak tudi drugod – v zadnjem času predvsem ob nesrečah pri novih športnih aktivnostih: padalstvu, soteskanju, gorskem kolesarjenju, ...

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kje je najbližja postaja GRZS? Se spomniš kakšne gorske nesreče in reševanja?

Ideja

Predstavitel del GRZS, reševalne opreme in tehnike, sredstev zvez, GPS navigacije, ... bi bil lahko lep tehniški dan za vašo šolo, razred!

Poglej še...

Predstavitel gorske reševalne službe na:

www.grzs.si

www.ikar-cisa.org

Literatura in viri:

GRZS, predstavitev na spletni strani

Kontaktna oseba:

grs.tolmin@siol.net, ostalo na strani GRZS

4.5. Jamarska reševalna služba

Aleš Stanislav Stražar

Kdo smo člani JRS

Operativni člani Jamarske reševalne službe smo jamarji, ki smo opravili izpit pripravnik JRS pri Jamarki zvezi Slovenije in imamo podpisano letno pogodbo za prostovoljno opravljanje službe reševanja iz jam. Še posebej pomembna znanja poleg jamarstva so znanja iz področja nujne medicinske pomoči (NMP), jamskega potapljanja, širjenja ožin in iz drugih področij. Vsa ta dodatna znanja reševalci pridobijo po programu usposabljanj v JRS.

Po opravljenem izpitu pripravnik JRS reševalec že lahko sodeluje na reševanjih. Po preteku dveh let opravlja izpit za naziv jamarski reševalec. Nato se jamarski reševalci posvetijo specialističnemu usposabljanju iz NMP, potapljanju v jamah, širjenju ožin... Naziv vodja skupine pridobi reševalec, ki se ukvarja z vodenjem reševalnih vaj in reševalnih intervencij. Naziv inštruktor JRS pridobi reševalec z več kot 6 let operativnega dela v JRS in z opravljenim

mednarodnim tečajem reševanja iz jam. Da bi jamar postal jamarski reševalec mora žrtvovati veliko truda, volje in prostega časa, da doseže zahtevano stopnjo usposobljenosti.

Druge dejavnosti

Naša naloga je izobraževanje članov JRS in jamarjev, da preprečimo morebitno nesrečo med reševalno intervencijo in usposabljanjem jamarskih reševalcev. V ta namen služba sodeluje pri različnih prikaznih vajah, tečajih in na tekmovanjih.

Zgodovina

Jamarska reševalna služba je bila ustanovljena leta 1959, kot služba za preprečevanje nesreč v jamah in globinsko alpinistiko. Od leta 1984 prostovoljna javna reševalna služba enotno organizirana na področju Republike Slovenije. Vključuje 196 jamarskih reševalcev, od katerih vodja JRS s 55 podpiše letno operativno pogodbo za delovanje v JRS. Služba je namenjena predvsem reševanju iz jam, iz drugih težko dostopnih terenov in povesod, kjer je naša tehnika reševanja učinkovita.

Območje delovanja

JRS deluje na območju Republike Slovenije. Sicer smo enotna služba vendar so reševalci razdeljeni po Reševalnih centrih (RC) s katerimi pokrivamo kraška področja. RC JRS je v Ljubljani, Postojni Sežani, Tolminu, Kranju, Velenju in Novem mestu. Meje med pristojnostjo posredovanja vodstvo JRS prilagodi glede na najboljši odzivni čas na posameznem območju. Kadar pride do nesreče vodja RC JRS lahko aktivira sosednji center za pomoč. Če narava nesreče zahteva večje število reševalcev intervencijo vodi vodja JRS.

Slika: Transport reševalcev s helikopterje (foto: Matjaž Milharčič)

Oprema

Jamarski reševalci pri reševanju uporabljajo opremo za oskrbo poškodovanca (bivak, prva pomoč, grelna naprava) in skupno tehnično opremo za dvig poškodovanca iz jame. Opremo za

nujno medicinsko pomoč uporablja zdravnik JRS. K opremi sodijo vakuumske opornice, kisik in druga oprema. V skupno tehnično opremo sodijo sidra, vponke, škripci, prižeme vrvi, vrtalnik, zanke in drugo. Poškodovanca iz jame dvigujemo v jamarski nosilih PETZL NEST ali TSA, ob težki poškodbi hrbtenice uporabimo nosila ALP DESING s zelo togim ležiščem.

Slika: Vaja jamarjev (foto: Matjaž Milharčič)

Nova spoznanja

Znanje jamarskih reševalcev je moč učinkovito uporabiti tudi ob drugih intervencijah. Nesreče se dogajajo tudi v tako imenovanem urbanem okolju, jaški kanali in drugo. V naštetih primerih so pri reševalnih akcijah učinkoviti le dobro usposobljeni in izurjeni reševalci, ki obvladajo delo v zaprtem prostoru in z uporabo specialnih znanj in opreme dosežejo čim boljši izid za poškodovanca.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kje je najbližji reševalni center JRS? Se spomnijo kakšne jamarske nesreče ali reševanja?

Ideja

Predstavitve dela JRS, reševalne opreme in tehnike, sredstev zvez, GPS navigacije, ... bi bil lahko lep tehniški ali naravoslovni dan za vašo šolo, razred!

Poglej še...

www.jamarska-zveza.si

Literatura in viri:

JRS, predstavitev na spletni strani

e-mail: predsedstvo@jamarska-zveza.si

JRS, predstavitev na zloženki 2007

Kontaktna oseba:

predsedstvo@jamarska-zveza.si

4.6. Podvodna reševalna služba

Olga Andrejek in Jure Dolinar

Zgodovina Slovenske potapljaške zveze in Podvodne reševalne službe Slovenije

Slovenska potapljaška zveza (SPZ) je krovna organizacija slovenskih potapljačev. Začetek organiziranega delovanja Slovenske potapljaške zveze sega v leto 1937, ko se je skupina navdušenih študentov naravoslovja, v vasici Sv. Juraj pod Velebitom prvič spustila v globine morja z doma narejeno opremo. Temu dogodku je sledil hiter razvoj potapljaške opreme, podvodnega raziskovanja, športnega potapljanja, podvodne fotografije... Današnje ime Slovenska potapljaška zveza uporablja od leta 1977. Po osamosvojitvi Slovenije je SPZ od 1. februarja 1992 polnopravna članica Mednarodne potapljaške zveze (CMAS).

Znotraj PZS od leta 1974 deluje strokovna organizacija Podvodna reševalna služba Slovenije (PRS). Združuje znanje in veščine več kot 130 visoko usposobljenih potapljačev in teritorialno pokriva celotno ozemlje Republike Slovenije.

Dejavnosti in območje delovanja

Uprava RS za zaščito in reševanje sofinancira dejavnost PRS za opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči za reševanje iz vode in na vodi ob rekah, jezerih in morju. Reševalci PRS izvajajo reševanje iz vode do globine 40 metrov.

Reševanje iz vode zajema: iskanje in dviganje ljudi, živali in premoženja iz vode ne glede na vrsto nesreče (nesreče plavalcev, padci v vodo, iskanje in dvigovanje živali, predmetov, nesreče plovil...).

Slika: Dnevi ZIR Novo Mesto 2008 – vaja potapljačev

Reševanje na vodi zajema: reševanje ob večjih naravnih nesrečah (poplave) in drugih nesrečah s pomočjo plovil, kjer je potrebno uporabiti veliko število reševalcev, še posebej, če je potrebno posredovanje reševalcev v vodi pri reševanju ljudi.

Poleg nalog zaščite, reševanja in pomoči ob nesrečah PRS opravlja še:

- preventivno delovanje, kot so pregledi mostov, jezov in obrežij, pomolov, privezov, sidrišč,
- zaščita športnih tekmovanj in drugih prireditev ob vodi in na vodi,
- vzgojno delovanje, kot je vzgoja novih potapljačev in potapljačev reševalcev,
- vzdrževanje stalnega ustreznega števila potapljačev reševalcev.

Organiziranost PRS

PRS je regijsko organizirana v petih skupinah, kjer deluje 15 reševalnih postaj PRS. Reševalci PRS pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči ob nesrečah opravljajo v sodelovanju z drugimi reševalnimi enotami. Julija 2008 se je pri spustu s čolni po Savi na gradbišču HE Blanca zgodila ena največjih nesreč v Sloveniji na vodah. Za tveganje, pogum in hitre odločitve pri reševanju in iskanju ponesrečencev na reki Savi pri HE Blanca je predsednik RS dr. Danilo Turk odlikoval PRS z Medaljo za hrabrost. Razen tega člani PRS sodelujejo tudi na vajah zaščite, reševanja in pomoči.

Slika: Sedeži postaj PRS (spletna stran SPZ)

Varovanje okolja

Potapljači poleg varnega potapljanja skrbijo tudi za varovanje okolja. Društva vsako leto organizirajo ali sodelujejo v čistilnih akcijah. Iz slovenskih rek, jezer, morja odstranjujejo različne premete, ki so jih nevestni lastniki odložili v naravi.

Oprema

Seznam potapljaške opreme za avtonomno potapljanje do globine 40m:

ABC oprema:

- maska
- dihalka
- plavuti
- oprema za toplotno zaščito in kompenzacijo le te:
- neoprenska mokra obleka (ponavadi 5mm),
- neoprenske rokavice
- neoprenske nogavice ali čevlji s trdim potplatom
- uteži za kompenzacijo pozitivne plovnosti obleke

SCUBA oprema:

- tlačna posoda z ventilom
- regulator 1.in 2. stopnje z manometrom in oktopusem
- potapljaški jopič oz. kompenzator plovnosti

Dodatki:

- potapljaška ura – računalnik
- potapljaški nož
- potapljaška boja (površinska oz. globinska)
- potapljaške tablice
- potapljaške tablice za pisanje pod vodo

Kako postaneš potapljač in podvodni reševalec

Izobraževanje potapljačev poteka po pravilih CMAS (Confederation Mondial des Activities Subaquatiques). Izobraževanje v društvih SPZ opravljajo licencirani potapljaški inštruktorji, ki imajo ustrezne licence. Izvajajo in organizirajo se osnovni ter nadaljevalni potapljaški tečaji za različne potapljaške kategorije in specialnosti.

Za nudenje prve pomoči pri potapljaških nesrečah pa se izvajajo tudi osnovni in nadaljevalni DAN (Divers Alert Network) tečaji za nudenje prve pomoči potapljačem s kisikom ter DAN tečaj za nudenje prve pomoči potapljačem v primeru poškodb zaradi nevarnih morskih živali.

Po opravljenem potapljaškem tečaju in izpitu si potapljači pridobijo mednarodno diplomu, ki jim omogoča potapljanje po celem svetu. Društva vsako leto organizirajo potapljaške tábore, kjer potapljači utrjujejo svoje znanje in si pridobivajo nove potapljaške izkušnje. V sodelovanju s šolami člani društva opravljajo predstavitve potapljanja in vodnega okolja šolski mladini, kjer jo v okviru varstva pred utopitvami opozarjajo tudi na nevarnosti vodnega okolja.

Slika: Predstavitve za otroke (Foto: arhiv SPZ)

Nova spoznanja

Potapljači pri reševanju uporabljajo potrebno potapljaško opremo in sodelujejo z ostalimi reševalci na kraju nesreče.

Potapljači se združujejo v društvih in klubih, ki jih povezuje Slovenska potapljaška zveza. V okviru nje deluje Podvodna reševalna služba. Podvodna reševalna služba je organizirana v petih regijah in 15. reševalnih postajah.

Člani PRS so najbolj usposobljeni potapljači. Najpogosteje jih pokličejo za reševanje ljudi, živali in premoženja s pomočjo plovil ob velikih nesrečah, ter za iskanje in dvigovanje ljudi, živali in premoženja iz vode.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Učenec naj povpraša starše in prijatelje o izkušnjah z reševalci ob poplavih?
(za tiste na poplavnem območju)

Učenec povpraša starše in prijatelje o nevarnostih kopanja na neurejenih kopališčih, drsanja na jezerih, gramoznih jamah, ...

Ideja/Naloga

Učitelj se poveže z reševalno postajo PRS, ki je zadolžena za opravljanje nalog zaščite in reševanja na vodi in iz vode v regiji, da jim predstavi potapljaško opremo in opozori na nevarnosti, ki ogrožajo reševalca ob opravljanju nalog .

Literatura in viri:

SPZ je na spletni strani: <http://www.spz.si>

Načrt aktiviranja reševalcev Podvodne reševalne službe Slovenije pri Slovenski potapljaški zvezi, marec 2002

Kontaktna oseba:

Vladimir BAN - Predsednik komiteja za zaščito in reševanje ter načelnik PRS in član predsedstva SPZ po funkciji . E-mail: prs@spz.si

Več kontaktnih podatkov na: <http://www.sos112.si/slo/page.php?src=po13.htm>

4.7. Reševalni psi in njihovi vodniki

dr. Andreja Lavrič

Kdo so vodniki reševalnih psov

Vodniki reševalnih psov so v vsakem trenutku, ne glede na razmere, pripravljeni na iskanje in reševanje pogrešanih ljudi. Delujejo na podlagi humanitarnih načel in prostovoljnega dela. Pomembno jim je zaupanje v pse, ki sodelujejo v iskalnih akcijah kot enakovreden član ekipe.

S svojimi reševalnimi ekipami sodelujejo z drugimi reševalnimi člani Civilne zaščite, policije, Gorske reševalne službe itd. S kakovostnimi programi usposabljanja, predanimi inštruktorji in z veliko praktičnega dela se skozi vztrajno šolanje vodnika in psa oblikuje reševalna ekipa, ki je sodeluje na zahtevnih reševalnih akcijah v Sloveniji in tujini.

Dejavnosti in območje delovanja

Reševalni psi in njihovi vodniki iščejo pogrešane ljudi v naseljenih območjih in v naravi, npr. gozdovih. Posebej so izurjeni za iskanje zasutih v ruševinah po potresu, zasutih v snegu in pogrešanih v vodi.

Iskanje pogrešanih oseb je ena najpogostejših intervencij vodnikov reševalnih psov na terenu. Vodnik in pes se urita v tej iskalni disciplini na tedenskih vajah, ki potekajo po gozdovih po vsej Sloveniji. Usposobljenost pa dopolnjujejo na letnih taborih, ki potekajo na različnih lokacijah.

Potresi so na področju Slovenije redki, vendar vodniki posvečajo veliko treningov prav iskanju zasutih v ruševinah. Vaje potekajo na starih porušeni stavbah in gradbiščih po Sloveniji.

V zimskem obdobju je veliko treningov namenjenih iskanju zasutih v snegu. V zimskih mesecih imajo glede na snežne razmere lavinske tečaje na Vršiču, Tamarju, Komni, Logarski dolini ali Pokljuki.

Vodniki pa so se na pobudo potapljačev lotili tudi iskanja utopljenih. Svoje znanje večinoma pridobivajo v tujini, kjer imajo s to vrstnim iskanjem veliko izkušenj. Ti vodniki imajo potapljaške izpite in so večji v vodenju čolna, ter poznavanju uporabe GPS naprav.

Slika: Iskanje pogrešanih v vodi (Foto: arhiv ZRPS)

Reševalni psi in njihovi vodniki so sodelovali v številnih domačih in mednarodnih reševalnih akcijah kot npr. po potres v Turčiji leta 1999.

Zgodovina in organiziranost

Šolanje reševalnih psov ima v Sloveniji že dolgo tradicijo. Prvi tečaj za šolanje reševalnih psov za iskanje v snežni plazovini je bil leta 1952 v Tamarju, ki so se ga udeležili gorski reševalci, kinologi in policisti. In od tedaj se v Sloveniji šolanje reševalnih psov odvija v več društvih in klubih, ki se povezujejo med seboj v zveze. Vodniki reševalnih psov so organizirani v Kinološki zvezi Slovenije in Zvezi društev in klubov vodnikov reševalnih psov. Lavinske pse pa šolajo tudi znotraj Gorske reševalne službe.

V okviru Kinološke zveze Slovenije delujejo enote reševalnih psov v okviru kinoloških društev. Vodniki reševalci delujejo v več kinoloških društvih: Bled-Lesce, Brežice, Domžale, Kamnik, Krim, Klubu ljubiteljev psov K9 Novo Mesto, Ljubljana, Obala, Naklo, Nova Gorica, Šmarna gora, Tolmin, Tržič, Zagorje in Zgornja Savinjska dolina.

Zveza društev in klubov vodnikov reševalnih psov Slovenije je bila ustanovljena 1995 leta. Njen namen je predvsem usposabljanje vodnikov in psov za reševalno delo. Člani zveze so: Društvo vodnikov reševalnih psov Slovenije, Klub vodnikov reševalnih psov Kranj, Klub vodnikov reševalnih psov Koper, Klub vodnikov reševalnih psov Postojna, Kinološko društvo za reševalne pse Maribor in Društvo za reševalne pse Burja Koper.

Oprema

Vodniki reševalnih psov za reševanje potrebujejo posebno opremo. Potrebna oprema za delo pri iskanju v ruševini in na terenu je zaščitna obleka, čelada, rokavice, zaščitni čevlji, svetilka, nahrbtnik in oprema za vravno tehniko. V primeru poškodb pri sebi ali najdencu reševalci potrebujejo še opremo za prvo pomoč in priročna nosila. Za povezavo z drugimi potrebujejo radijsko postaja in GPS naprave.

Tudi pes potrebuje svojo opremo: povodec, ovratnico, posodo in prvo pomoč.

Kako postanem vodnik reševalnih psov

Znanje vodnik pridobiva na teoretičnih in praktičnih tečajih, ki se preverja z izpiti. Vodnik reševalnega psa mora uspešno zaključiti tečaj prve pomoči in prve veterinarske pomoči, tečaj vrvne tehnike, tečaj orientacije in tečaj o nevarnosti v gorah.

Vodnika in psa se preverja na nacionalnih izpiti (ruševina, iskanje pogrešanih, na terenu, snegu, stopnje A in B), na mednarodnih izpiti ter tekmovanjih in svetovnih prvenstvih. Vodniki reševalnih psov, ki so uspešni na regijskih preizkušnjah se uvrstijo v intervencijsko enoto in sodelujejo v resničnih akcijah iskanja.

Poleg želje, da postanemo vodniki reševalnega psa, potrebujemo tudi psa, ki ima ustrezne lastnosti. Psi reševalci so običajno srednje veliki psi, ne glede na pasmo. Pes ne sme biti agresiven do drugih psov in ljudi ter na sploh tudi do drugih živali. Ne sme preganjati npr. mačk ali divjadi. Mora biti psihično stabilen. Manj primerni za pse reševalce so zelo veliki in težki psi, saj se težje gibljejo po ruševinah in ovirah. Z mladim psom mora vodnik vaditi enkrat ali dvakrat na teden, z odraslim pa vsaj enkrat na mesec.

Nova spoznanja

Reševalni psi in njihovi vodniki najpogosteje iščejo pogrešane ljudi. Posebej so izurjeni za iskanje zasutih v ruševinah po potresu, pogrešanih v vodi in zasutih v snegu.

Zasute v snegu iščejo lavinski psi. Lavinski psi so izurjeni za reševanje izpod plazov. Ker Slovenci radi smučamo, se nam pozimi lahko zgodi, da nas zasuje snežni plaz. Takrat nas bodo skušali poiskati lavinski psi s svojimi vodniki. Iskal nas bo bodisi nemški ali belgijski ovčar, zlati prinašalec, labradorec, terier bodisi mešanec. Do plazu bodo psi prišli peš, z motornimi sanmi, s turnimi smučmi ali s helikopterjem, saj so lavinski psi usposobljeni za spuščanje iz zraka.

Vodniki reševalnih psov se združujejo v društvih in klubih. Društva in klube pa povezuje Zveza društev in klubov vodnikov reševalnih psov Slovenije in Kinološka zveza Slovenije. Vodniki lavinskih psov reševalcev pa so dejavni tudi v okviru Gorske reševalne zveze Slovenije.

Slika: Iskanje zasutih v snegu (Foto: arhiv ZRPS)

Povprašaj starše, učitelje, ...

Učenec naj povpraša starše in prijatelje po smučarskih izkušnjah izven urejenih smučišč. Kaj bi naredili, če bi jih zasul snežni plaz in katerega »kosmatinca« bi bili najbolj veseli, ko bi ga zagledali?

Ideja/Naloga

Učitelj učence vpraša po psih, ki jih imajo učenci doma. Povpraša jih po pasmah in ali bi bili tudi njihovi psi primerni za iskanje pogrešanih.

Učitelj se poveže z lokalnim klubom ali društvom, da jim vodnik predstavi reševalnega psa.

Poglej še...

Zveza združuje slovenska društva in klube vodnikov reševalnih psov na spletni strani <http://www.zrps.si>

Kinološka zveza Slovenije na spletni strani <http://www.kinoloska-zveza.si>

Gorska reševalna zveza Slovenije na spletni strani <http://www.grzs.si>

Priloga za učitelje po članku Psi rešujejo življenja, NG Junior, št. 36/2007

http://junior.si/images/uploads/ucitelji/priloga_februar.pdf (str. 10 in 11)

Literatura in viri:

Zveza združuje slovenska društva in klube vodnikov reševalnih psov na spletni strani <http://www.zrps.si>

Kinološka zveza Slovenije na spletni strani <http://www.kinoloska-zveza.si>

Gorska reševalna zveza Slovenije na spletni strani <http://www.grzs.si>

Kinološka zveza Slovenije (1984): ABC za vodnike reševalnih psov. Ljubljana: Kinološka zveza Slovenije.

Katja Skulj, Reševalni psi – predstavitev, <http://www.mojpes.net>

Psi rešujejo življenja, NG Junior, št. 36/2007

Kontaktna oseba:

Matjaž Bolka, Zveza združuje slovenska društva in klube vodnikov reševalnih psov: zrps@siol.net

Vlado Gerbec, Kinološka zveza Slovenije - Komisija za reševalne pse
kinoloska.zveza-slo@siol.net

Več kontaktnih podatkov na: <http://www.sos112.si/slo/page.php?src=po13.htm>

4.8. Rdeči križ Slovenije

Boris Plavšič

Kdo smo?

Rdeči križ Slovenije je neodvisna humanitarna organizacija nacionalnega pomena, ki pomaga ljudem v stiski, na Slovenskem pa jo imamo že od leta 1866. Tradicija dolga več kot 140 let, je zagotovilo, da organizacija v še tako hudih razmerah deluje v skladu s svojim temeljnim poslanstvom.

Rdeči križ Slovenije sodi v veliko družino mednarodnega Gibanja Rdečega križa in Rdečega polmeseca, največje humanitarne organizacije na svetu, ki šteje 97 milijonov članov in prostovoljcev na vseh celinah sveta, v 186 državah.

Mednarodno gibanje Rdečega križa in Rdečega polmeseca sestavljajo Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC - International Committee of the Red Cross) in Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca (IFRC - International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies), ki imata sedež v Ženevi ter 186 nacionalnih društev Rdečega križa.

Poslanstvo

Mednarodni odbor Rdečega križa je bil ustanovljen leta 1863. Njegovo poslanstvo je povsem humanitarne narave, usmerjeno v neposredno pomoč žrtvam vojn in mednarodnih spopadov ter varovanje njihovih življenj in dostojanstva. Deluje v času spopadov, kot nevtralen posrednik med vpletenimi stranmi.

Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca je bila ustanovljena leta 1919. Spodbuja humanitarne dejavnosti svojih članic – nacionalnih društev, podpira njihov razvoj ter usklajuje mednarodno pomoč žrtvam naravnih in drugih nesreč.

Temeljno poslanstvo Rdečega križa Slovenije je z močjo humanosti pomagati izboljšati življenje ranljivih ljudi zato:

- deluje v skladu s sedmimi temeljnimi načeli gibanja Rdečega križa, to pa so: humanost, nepristranskost, nevtralnost, neodvisnost, prostovoljnost, enotnost in univerzalnost;
- v lokalnih okoljih spremlja življenje ljudi in aktivno reagira na pojave stiske in nemoči, še posebej ranljivih skupin, kot so otroci in starejši;
- zagotavlja spoštovanje človeka in nagovarja ljudi, da delijo del svojega blagostanja s tistimi, ki so nemočni in v stiski;
- v organizaciji in med ljudmi spodbuja in gradi čut za solidarnost in razumevanje stiske drugih;
- spodbuja in širi vrednote zdravja in zdravega življenja;
- uvaja načrtno izobraževanje in usposabljanje za izvajanje poslanstva in nalog
- širi znanja o gibanju Rdečega križa in mednarodnem humanitarnem pravu.

Zgodovina Rdečega križa Slovenije

1863 Avstro-Ogrska se pridruži 16 ustanoviteljem Rdečega križa

1866 Na Kranjskem v Ljubljani, ustanovijo "žensko društvo za pomoč ranjenim in bolnim vojakom".

1879 Na Kranjskem v Ljubljani, ustanovijo moški "Domoljubno pomožno društvo deželno".

1900 Aktivnosti: priprava na morebitno vojno in dejavnosti v mirnem času, brezplačne kuhinje, bolnišnice, zbiranje oblačil in obutve, usposabljanje prebivalstva za prvo pomoč v vojni.

1902 Združitev ženskega in moškega društva.

1918 Deželno in žensko podporno društvo RK za Kranjsko prekine zveze z Avstrijskim RK in ustanovi "Slovenski Rdeči križ".

1921 Kraljevska vlada v Beogradu sprejme odločbo o delu Rdečega križa na celotnem ozemlju SHS. V Sloveniji ustanovijo banovinski odbor RK in podobore (danes območna združenja RK).

1941 Razpad stare Jugoslavije; društva RK so razpuščena. Okupator formira nova društva RK, pod njegovim nadzorom. Italijani ustanovijo RK Ljubljanske pokrajine. Po kapitulaciji Italije pade Slovenski RK pod nemško okupacijo.

1944 18. junija 1944 so na osvobojenem ozemlju v Gradacu v Beli krajini ustanovili Rdeči križ Slovenije.

1991 Rdeči križ Slovenije formalno izstopi iz Rdečega križa Jugoslavije.

1993 Mednarodni odbor Rdečega križa v Ženevi prizna Rdeči križ Slovenije kot samostojno nacionalno društvo. Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca na svoji generalni skupščini potrdi Rdeči križ Slovenije kot novega člana.

V obdobju druge svetovne vojne Rdeči križ izvaja naslednje aktivnosti: pomoč beguncem, pregnancem in internirancem ter delovanje službe za iskanje pogrešanih.

Po drugi svetovni vojni se Rdeči križ Slovenije organizira v Rdeči križ Jugoslavije. Avtonomno deluje do 8.10.1991, ko Slovenija razglasi svojo samostojnost in suverenost.

Organiziranost in območje delovanja

Rdeči križ Slovenije je organiziran kot enovito nacionalno društvo s sedežem v Ljubljani in združuje 56 območnih združenj Rdečega križa ter preko 900 krajevnih organizacij Rdečega križa. Deluje v dvanajstih regijah na ozemlju Republike Slovenije.

V sklopu Rdečega križa Slovenije delujeta tudi Mladinsko zdravilišče in letovišče RKS Debeli rtič, v katerem vsako leto letuje in se zdravi več kot 10.000 otrok in Mladinsko počitniški dom Frankopan Punat na otoku Krku, v katerem vsako leto letuje 3.000 otrok.

Slika: Delovanje RK na dnevih ZIR v Novem Mestu

Programi

Rdeči križ Slovenije ima posebna pooblastila za izvajanje naslednjih programov:

- Krvodajalstvo
- Prva pomoč
- Pomoč ob naravnih in drugih nesrečah
- Služba za iskanje pogrešanih

Rdeči križ Slovenije pa izvaja tudi naslednje programe:

- Socialna dejavnost
- Varovanje in krepitev zdravja
- Prostovoljci in mladi
- Organizacija letovanj
- Širjenje znanj o Rdečem križu in mednarodnem humanitarnem pravu

Naloge Rdečega križa Slovenije v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

1. Prva pomoč

- razvoj doktrine, priprava programov, literature in drugih pripomočkov za poučevanje izvajanje usposabljanj:
- pridobitev in obnova licenc za predavatelje in učitelje praktičnega pouka – za zdravstvene delavce
- pridobitev licenc za učitelje v OŠ
- izvajanje tečajev in izpitov za bodoče voznike motornih vozil
- izvajanje tečajev in izpitov za reševalce iz vode
- izvajanje programov usposabljanja s področja PP za zaposlene
- izvajanje programov usposabljanja za bolničarje
- izvajanje programov s področja PP za vzgojitelje

- izvajanje programov PP za učence v osnovnih šolah
- ustanavljanje ekip prve pomoči RKS (članskih in osnovnošolskih)
- izvajanje preverjanj usposobljenosti ekip prve pomoči
- regijska preverjanja (članskih in osnovnošolskih ekip)
- državna preverjanja (članskih in osnovnošolskih ekip)

2. Pomoč ob naravnih in drugih nesrečah

Rdeči križ Slovenije organizira:

- Stacionarij RKS Maribor (36 članov)
- Nastanitvene enote RKS Ljubljana, Nova Gorica in Novo mesto (3 x 22 članov)
- Zagotavlja enoto za oskrbo bolnikov v okviru mobilnega stacionarija pri URSZR (24 članov)
- Zagotavlja enoto za zdravstveno oskrbo v okviru Centra vojnih veteranov Logatec (16 članov)

Osnovne naloge so izvajanje ukrepov zdravstvenega varstva ljudi ob naravnih in drugih nesrečah, izvajanje ukrepov za sprejemanje, nastanitev in preskrbo ogroženih ljudi, organiziranje usposabljanja prostovoljcev za opravljanje nalog, ki jih določajo Ženevske konvencije in zagotavljanje pogojev za pripravo in pošiljanje humanitarne pomoči.

Zmogljivost:

- skupne zmogljivosti Stacionarija in Nastanitvenih enot zagotavljajo oskrbo za najmanj 400 prizadetih ob naravnih in drugih nesrečah
- Stacionarij in Nastanitvene enote RKS so regijsko specializirane enote za zaščito, reševanje in pomoč, ter v primeru potrebe lahko delujejo na kateremkoli območju Republike Slovenije
- zmogljivost mobilnega stacionarija je namestitev in oskrba 120 oseb, od teh 20 težje poškodovanih
- zmogljivost Centra vojnih veteranov je namestitev in oskrba 400 oseb

3. Služba za iskanje pogrešanih

Njeno poslanstvo je preprečevanje in lajšanje stisk ranljivih oseb, ki izgubijo stik s sorodniki, bližnjimi in ljubljenimi ali od njih ne prejemaajo vesti

Naloge, ki jih opravlja so zbiranje in vodenje podatkov o prizadetih v primeru vojne, naravnih in drugih nesreč, izrednih razmerah ter migracijah, vključujoč mednarodne migracije, prenašanje družinskih sporočil (vesti in novice osebne narave), iskanje pogrešanih oseb ter razjasnjevanje usode in so sestavni del svetovne Mreže za obnovo družinskih vezi.

Znak Rdečega križa

Med oboroženimi spopadi se znak Rdečega križa uporablja v zaščitne namene in seznanja vojake, da so ljudje (zaposleni, prostovoljci, medicinsko osebje...), medicinske enote (bolnišnice, zdravstveni domovi...) in prevozna sredstva (kopenska, vodna, zračna), ki ta znak nosijo oziroma so z njim označeni pod zaščito in se jih ne sme napadati.

Slika: Znak RK

V miru se znak uporablja v označevalne namene za osebe, objekte in prevozna sredstva Rdečega križa, ob akcijah zbiranja sredstev in ob drugih dogodkih ter ob izdajah različnih gradiv Rdečega križa.

Ženevske konvencije

Štiri Ženevske konvencije iz leta 1949 in dopolnilna protokola iz leta 1977 so najpomembnejši instrumenti mednarodnega humanitarnega prava, ki v času vojne ščitijo osebe, ki ne sodelujejo ali so prenehale sodelovati v sovražnosti, in omejujejo metode in sredstva vojskovanja.

Prva konvencija; ščiti ranjence in bolnike v oboroženih silah na bojnem polju

Druga konvencija; ščiti ranjence, bolnike in brodolomce v oboroženih silah na morju

Tretja konvencija; ščiti vojne ujetnike

Četrta konvencija; ščiti civiliste

I. protokol; dopolnjuje zaščito žrtev mednarodnih oboroženih spopadov

II. protokol; dopolnjuje zaščito žrtev ne mednarodnih oboroženih spopadov

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kdo sestavlja mednarodno gibanje Rdečega križa in Rdečega polmeseca?

Kakšen je znak Rdečega križa in zakaj je pomemben?

Katere programe izvaja Rdeči križ Slovenije?

Ideja/Naloga

Predstavitev Gibanja Rdečega križa in pomena ter vloge Rdečega križa Slovenije

Poglej še

www.ifrc.org (Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca)

www.icrc.org (Mednarodni odbor Rdečega križa)

Literatura in viri:

www.rks.si (spletna stran Rdečega križa Slovenije)
Zgibanka Rdeči križ Slovenije

Kontaktne podatki:

rdecikriz@rks.si, ostalo na www.rks.si

Naslov: Rdeči križ Slovenije, Mirje 19, 1000 Ljubljana

4.9. Slovenska vojska

Vinko Vegič

Organiziranost in dejavnost Slovenske vojske

Slovensko vojsko sestavljajo različne vrste pripadnikov. Njen največji delež predstavljajo poklicni pripadniki. To so častniki, vojaški uslužbenci, podčastniki, vojaki in tudi civilne osebe. Vseh skupaj jih je v SV zaposlenih okoli 7000. V Slovenki vojski so tudi pripadniki rezervne sestave, ki se določeno število dni v letu usposablja za različne naloge v vojski. Poleg njih pa še prostovoljci na služenju vojaškega roka. To so mladi, ki se odločijo za trimesečno usposabljanje v vojaških veščinah. Za vse naštete, med katerimi so tako moški kot ženske, pogosto uporabljamo tudi skupno ime pripadniki Slovenske vojske.

Najbolj pomembne naloge, ki jih pripadniki Slovenske vojske opravljajo so:

- izobraževanje in usposabljanje za obrambo države in pomoč družbi
- stalna pripravljenost opraviti nalogo, ki jo dobijo
- izvajanje vojaške obrambe države
- nudenje pomoči v primeru naravnih in drugih nesreč
- sodelovanje v zagotavljanju varnosti in miru v operacijah v tujini

Vrhovni poveljnik Slovenske vojske je predsednik države. Za njen razvoj, organizacijo in opremljanje skrbi Ministrstvo za obrambo. Najvišji organ Slovenske vojske je Generalštab. Organizirana je v enote, ki so nameščene v vojašnicah po vsej Sloveniji. Slovenska vojska se deli se na več rodov. Rodovi slovenske vojske: pehota, oklepne enote, letalstvo, pomorstvo, topništvo, zračna obramba, inženirstvo, jedrsko-radiološko-kemično-biološko obramba, zveze. Večje vojašnice so v naslednjih krajih: Ankaran, Celje, Cerklje ob Krki, Kranj, Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Pivka, Postojna, Slovenka Bistrica, Vipava, Vrhnika.

Pomoč Slovenske vojske ob nesrečah

Med naloge Slovenske vojske sodi tudi sodelovanje v zaščiti, reševanju in pomoči ob nesrečah. Sodeluje predvsem ob nesrečah, ki zahtevajo več sil in sredstev kot ji imajo druge sile zaščite in reševanja in kadar drugi organi nimajo ustreznih znanj ali zmogljivosti. Slovenska vojska lahko pomaga ob nesrečah doma in tudi v tujini. O uporabi Slovenske vojske ob nesrečah doma in v tujini odloča Vlada Republike Slovenije.

Slovenska vojska za primer nesreče pripravlja načrte pomoči, se usposablja za nudenje pomoči, vzdržuje opremo in se na poziv takoj vključi v reševanje.

Različne rodove vojske je glede na opremo in znanja mogoče uporabiti za različne oblike reševanja in pomoči. Rodovi, ki so posebej pomembni za reševanje in pomoč so pehota, helikopterske enote letalstva, inženirstvo in jedrsko-radiološko-kemično-biološko obramba.

Navedeni primeri kažejo, kako bi lahko posamezni rodovi pomagali ob nesrečah:

Pehota:

- reševanje iz ruševin
- čiščenje ruševin ali naplavin,
- pomoč pri umiku ljudi in premoženja iz ogroženih območij,
- prevoz človekoljubne pomoči, opreme, hrane idr.

Helikopterske enote letalstva

- reševanje pri nesrečah v gorah
- prevoz poškodovanih
- gašenje požarov iz zraka
- iskanje pogrešanih
- prevoz ljudi, materialnih sredstev, medicinske opreme, ipd.

Inženirstvo:

- usposobitev poti
- odstranjevanje ruševin
- postavljanje začasnih mostov
- postavljanje začasnih objektov
- črpanje vode iz objektov

Jedrsko-radiološko-kemično-biološko obramba:

- zaznavanje in odstranjevanje nevarnih radioloških, bioloških ali kemičnih snovi
- zagotavljanje pitne vode

Poleg teh oblik pomoči lahko slovenska vojska tudi nudi nastanitev prebivalcev v vojaških objektih, kadar je to potrebno; zagotovi prvo medicinsko ali psihološko pomoč ter vzpostavi zveze na nekem območju. Pomoč najprej nudijo poklicni pripadniki vojske, kasneje pa se jim lahko pridružijo tudi pripadniki rezerve sestave in prostovoljci na služenju vojaškega roka.

Slovenska vojska se najbolj pogosto vključi v reševanje kadar pride do nesreče v gorah in je potrebna pomoč helikopterjev. Na različne načine pa je sodelovala tudi v vseh večjih naravnih nesrečah v preteklih letih, kot na primer potres v Posočju (1998), poplave na območju Celja

(1998), Plaz pod Mangartom (2000), požari na Krasu (2006), poplave v okolici Železnikov (2007).

Slika: Pri nesrečah sodelujejo helikopterji SV

Nova spoznanja

Slovenska vojska ima sredstva in opremo, ki ni namenjena samo za izvajanje obrambe, ampak jo je mogoče uporabiti tudi v primeru nesreč, če druge organizacije reševanja in pomoči ne zmorejo same.

Ideja/Naloga

V prihodnje ob dnevu odprtih vrat obiščite najbližjo vojašnico in povprašajte vojake, kako bi lahko pomagali v primeru nesreče.

Poglej še

<http://www.slovenskavojska.si/>

5. PRIPRAVLJENOST IN PREVENTIVA

Mag. Janez Merc

Pojem preventiva

Preventiva je veda, ki se ukvarja preprečevanjem nastanka nevarnosti. V gasilstvu je to preprečevanje možnosti nastankov oz. zmanjšanje požarov. Osrednji problem požarne zaščite je v tem, da ljudje vlagamo premalo truda v preprečevanje požarov in v izobraževanje, kako je treba ob požaru ravnati. Na podlagi podatkov in izkušenj je ugotovljeno, da večina požarov nastane zaradi kršitev osnovnih pravil požarne zaščite. Večina malih požarov se razširi v velike zato, ker ljudje ne vedo, kaj morajo storiti, ko požar odkrijejo. To dolžnost slehernega posameznika in vseh skupnosti, a kljub temu venomer prihaja do požarov, do vse večje požarne škode in celo do žrtev, ki so posledica malomarnosti in nepazljivosti. Večina ljudi ne razmišlja dovolj o tem, kako nevaren je požar. čeprav to nevarnost priznavamo, jo le redko povezujemo z lastnim premoženjem in osebno varnostjo. Za večino je požar preveč oddaljena grožnja, da bi poskrbeli za ustrezne zaščitne ukrepe.

Preventivni ukrepi varstva pred požarom so vsi preventivni prostorski, gradbeni, tehnološki, tehnični in organizacijski ukrepi, ki zmanjšujejo možnost za nastanek požara, ob njegovem nastanku pa zagotavljajo varno evakuacijo ljudi in premoženja ter preprečujejo njegovo širjenje.

Kaj je gorenje?

Gorenje je proces (kem.) spajanja snovi s prostim kisikom, pri čemer se notranja energija spreminja v toploto in svetlobo. Poznamo več vrst gorenja: počasna ali tiha oksidacija – rjavenje, dihanje, trohnenje; burna oksidacija – gorenje; zelo burna oksidacija – eksplozija, detonacija.. Gorenje je eksotermna kemijska reakcija med gorljivo snovjo in kisikom je potrebno dovesti energijo (toplota, vir vžiga). Gorenje poteka samo v plinski zmesi med gorljivimi hlapi ali plini ali kisikom. Pri gorenju se poleg toplote sproščajo tudi svetloba, dim in toksični (strupeni) plini.

Hitrost gorenja je odvisna od: vrste gorljive snovi – premog, les, bencin...; oblike snovi – kompakten kos, zdrobljen, scefiran; od vsebnosti kisika. Pri visokih temperaturah in prebitku kisika velja, da se ves ogljik v gorljivih snoveh spremeni v ogljikov dioksid, vodik v vodno paro, ostali elementi druge okside. Pri gorenju oz. požaru ne pride do popolnega sežiga. Pri nepopolnem sežigu poleg navedenih oksidov nastanejo tudi vmesni produkti. Ti nastanejo pri razkroju večjih molekul, ki zaradi pomanjkanja kisika ali prenizke temperature ne zreagirajo s kisikom, ampak ostanejo nespremenjeni. Pri nepopolnem sežigu nastanejo različni razkrojni produkti, ki so toksični (strupeni). Dim je v plinski fazi porazdeljen v delce zgorelih snovi, ki vsebujejo ogljik, te delce pogosto poveča in zgosti para.

Do gorenja lahko pride le, če so istočasno v zadostnih količinah oziroma koncentracijah prisotni gorljiva snov, kisik in vir toplote, oziroma vžiga. To so trije potrebni elementi za gorenje in tvorijo tako imenovani trikotnik gorenja. Če želimo preprečiti gorenje potem poskrbimo, da izločimo posamezni pogoj gorenja in ogenj ugasne. Gorijo samo plini in pare! Spajanje s kisikom so sposobni samo plini in pare. Vsaka gorljiva snov, ne glede na njeno agregatno stanje se najprej uplani ali upari nato pa vžge.

Če gorenje poteka pri visokih temperaturah in prebitku kisika, ki nastane pri dobrem prezračevanju, pride do popolnega gorenja. To pomeni, da se ves ogljik v gorljivi snovi spremeni v CO₂, vodik pa v vodno paro. Kadar imamo primanjkljaj kisika, je gorenje nepopolno. Takrat poleg navedenih oksidov nastaja tudi CO.

Produkti gorenja so: toplota, svetloba, plini kot so CO₂, CO, SO₃, dušikovi oksidi..., trdne snovi, vodna para...

Slika: Gasilska igra [Skakalci v dim!](#)

Kaj je samovžig?

Pri nekaterih tekočih in trdnih snoveh lahko že pri normalni temperaturi skladiščenja pride do spontanega segrevanja. Ko se te snovi segrejejo do dovolj visoke temperature, pride do vžiga, ki se imenuje samovžig. Do samovžiga pride lahko zaradi oksidacije, razpada, trenja, polimerizacije in delovanja mikroorganizmov. Tipični samovžigi so samovžigi premoga, masti in rastlinskih olj.

Gorenje različnih snovi

Gorenje trdnih snovi, gorljive tekočine, gorljivi plini, gorljive kovine.

Običajno se trdne snovi ne spajajo s kisikom direktno. Če so dovolj segrete, oddajajo hlape in plinske produkte. Hlapi in plini so tisti, ki gorijo s karakterističnim plamenom. Pomeni, da za vžig trdnih gorljivih snovi potrebno segrevanje, da snovi oddajo hlape v vnetljivih koncentracijah. Žarenje je gorenje v trdnem stanju. Do žarenja pride v zadnjih fazah gorenja, ko se vsi hlapi in plini že pogoreli. Z specifično površino se pod vplivom toplote in kisika lažje vžgejo in gorijo kot pa snovi z manjšo specifično površino.

Materiali z večjo specifično površino so: tekstilna vlakna, penjena guma, penjena plastika, tanka, plošča plastike, lesa, papirja, valovit karton, gorljiv prah, oblanci, ... itd. Za gorenje je značilno samodejno širjenje. Goreči materiali oddajajo toploto, ki povzroča, da se trdni materiali v okolici segrevajo, uplinjajo, termično razpadajo in vžigajo vse dokler ne pogorijo vsi gorljivi materiali ali se ne izrabi ves kisik ali dokler se ogenj ne pogasi na drug način. Organski prah v določenih pogojih burno zagori - nastane vzduh ali celo eksplozija - prašna eksplozija.

Podobno kot pri trdni snoveh morajo tudi pri tekočinah najprej nastati hlapi. Hlape oddajajo v vnetljivih koncentracijah že brez segrevanja, nekatere že pri temperaturah precej pod sobno temperaturo. Hlapi se lahko vžgejo v prisotnosti majhne iskre ali plamena. Druge tekočine pa je treba potrebno kot trdne snovi segreti do točke, ko le te oddajajo hlape v zadostnih količinah, da se lahko vžgejo. Sproščanje hlapov je povezano z velikostjo površine tekočine. Imajo maksimalno in minimalno hlapov v zraku nad ali pod katero ne morejo goreti. Če je koncentracija prenizka, je premalo goriva za gorenje, če pa je previsoka, je premalo kisika za gorenje. Če je količina hlapov večja od zraka se hlapi nabirajo običajno ob tleh in tako potujejo daleč od izvora do vira vžiga, po vžigu pa se plamen hitro širi nazaj proti površini tekočine. Vnetljive tekočine se delijo glede na plamenište:

Lahke vnetljive tekočine, ki imajo tlak pod 3 bare in plamenište pod 38°C. Glede na plamenište in vrelišče :

1. Plamenište pod 23°C in vreliščno temperaturo pod 38°C.
2. Plamenište pod 23°C in vreliščno temperaturo nad 38°C.
3. Plamenište od 23°C do 38°C.

Vnetljive tekočine , ki imajo plamenište nad 38°C. Glede na plamenište :

- A. Plamenište od 38°C do 60°C.
- B. Plamenište nad 60°C, se deli na: - Plamenište od 60 do 93°C. - Plamenište nad 93°C.

Plini: Običajno so shranjeni v jeklenkah pod tlakom. V nekaterih primerih je tlak dovolj velik, da se del plina utekočini. Nestabilne pline shranjujemo v jeklenkah raztopljene v acetonu. Ko komprimirane pline izpuščamo iz jeklenke, zelo hitro ekspanzirajo. Pri majhnem uhajanju plina dobimo velike količine plina, ki se lahko takoj vžge.

Kaj je požar?

Požar je vsako nekontrolirano gorenje, ki ogroža življenje ljudi, živali ali povzroča materialno škodo v naravi ali v urbanem naselju. Požar je proces hitrega gorenja, ki se nenadzorovano širi v prostoru in času. Za požar je značilno sproščanje toplote skupaj z dimom, strupenimi plini in plameni. Posledica zelo hitrega gorenja je lahko eksplozija. Plamen lahko povzroči požar s sevanjem toplote direktno ali na gorljivo snov ali preko raznih prevodnikov (kovine, skozi stene) pri delu z odprtim plamenom.

Požarne lastnosti snovi

Temperatura plamenišča (točka plamenišča), je najnižja temperatura do katere moramo segreti tekočino, da se nad gladino tekočine pojavijo gorljivi hlapi v taki koncentraciji, da se vžgejo ob prisotnosti definirane plamena. Ko plamen odstranimo gorenje poneha.

Vžigna temperatura je najnižja temperatura do katere moramo segreti snov, da se le ta vžge ob uporabi definirane zunanje vira vžiga. Ko plamen odmaknemo se gorenje samodejno nadaljuje.

Temperatura samovžiga je najnižja temperatura snovi, pri kateri lahko pride pri segrevanju zaradi vpliva toplote, ki se sprošča pri kemičnem razkroju snovi, do vžiga brez uporabe zunanje vžiga. Ta temperatura je višja od vžigne temperature.

Meje vnetljivosti (meje eksplozivnosti) najnižja in najvišja koncentracija hlapov ali plina v zraku (volumenski %) pri katerem pride do vžiga z definiranim zunanjim virom vžiga, gorenje ali eksplozija pa se nato samodejno širi naprej.

Vzroki za nastanek požara

Ljudje so v 80 % vzrok za nastanek požara. Ljudje s svojim odnosom do okolja le-to spreminjajo, ga oblikujejo sebi v prid, pri tem pa s svojim ravnanjem povzročajo vrsto tveganj. Z napačnim – nestrokovnim pristopom, malomarnostjo in neprevidnostjo ljudje povzročajo nova tveganja in nesreče. Če je človek glavni dejavnik za nastanek večino požarov, potem je prav pri njem potrebno iskati vzrode za večjo varnost.

Tudi živali se pojavljajo kot povzročitelji požara. Večje možnosti za takšne nesreče so v kmetijstvu, tudi gospodinjstvu, marsikje v različnih obrtnih delavnicah, pa tudi v naravi.

Vzrok za nastanek požara so lahko še naravni (strela, potres, vulkani), fizikalni (trenje, elektrika, sončna energija) in kemični pojavi (oksidacija).

Do požara pride največkrat zaradi nepazljivosti, nevednosti, površnosti, neupoštevanja predpisov, naravnih pojavov (udar strele, samovžigi), otroška igra (igra z vžigalicami in različnimi pirotehničnimi sredstvi), požigi, pa tudi namerno ali zaradi bolezni.

Kaj je eksplozija?

Eksplozija je zelo hitra reakcija oksidacije ali razpada, ki ima za posledico povišanje temperature ali tlaka oziroma obeh hkrati. Do eksplozije lahko pride zaradi nastanka nadtlaka v posodi ali zgradbi, ki je posledica: fizikalnega delovanja – eksplozija parnega kotla, nastane zaradi segrevanja plina ali pare v zaprti posodi; kemijske reakcije – eksplozija plinske zmesi, nastane zaradi eksplozivnega zgorevanja.

Spodnja meja eksplozivnosti je najnižja koncentracija gorljive snovi pomešane z zrakom, pod katero gorenje, torej tudi eksplozija ni mogoče. Zgornja meja eksplozivnosti pa je najvišja koncentracija, nad katero ni možno eksplozivno gorenje. Območje med obema mejama je eksplozijsko območje. V tem območju se mešanica plina z zrakom vžge že pri zelo majhni energiji vžiga (statična elektrika).

Posebna vrsta kemične eksplozije je eksplozija prahu. Tudi tukaj poznamo spodnjo in zgornjo eksplozijsko mejo, vendar ti dve meji nista definirani tako ostro kot pri plinih. Posebnost teh eksplozij je, da prvi eksploziji sledi po nekaj desetinkah sekunde druga in morda še tretja.

Gašenje

Proces gorenja preprečimo, če izločimo dejavnike, ki gorenje omogočajo. Gorenje se bo nadaljevalo dokler: ne pogori vsa gorljiva snov ali ne odstranimo gorljive snovi; koncentracija kisika ne pade pod koncentracijo, ki je potrebna za vzdrževanje gorenja; ne ohladimo gorljive snovi pod vžigno temperaturo. Enostavneje povedano, gorenje se bo nadaljevalo, dokler ne

odvzamemo enega od elementov, ki tvorijo trikotnik gorenja. Odvzemanje elementov trikotnika gorenja imenujemo gašenje.

Kaj lahko storimo za preventivo v domačem okolju

Preventiva se izvaja v šoli, v stanovanjski hiši (v stanovanju, na podstrešju, v kleti) v gospodarskem objektu, na kmetiji, v naravi, na vozilih,...

Vsako preventivno znanje ni odveč. Kako postopamo z različnimi čistili in topili. Pazimo kako delamo pri delu in hrambi trdih kuriv (premog), z električnimi napravami, s kurilnim oljem, s plinom in plinskimi napravami. Kako segrevamo stanovanja in shranjujemo odpadke, preventiva na dimniku. Preventiva ni samo za okras, ampak zaradi naše varnosti.

Nova spoznanja

Osnovni cilj preventive je, da preprečimo nastanek požara. Če pa do požara pride pa pomen gasilskega trikotnika in ukrepi za zmanjšanje posledic požara. Pomen požarne preventive v različnih okoljih: v šoli, v stanovanju, na kmetiji, v gospodarskem objektu, v okolju oz. naravi, ... Pomen lastne varnosti pri preventivi!

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kakšna bo preventiva v šoli? Kakšna preventivna ravnanja izvajamo doma? Kaj naredimo, če opazimo požar?

Ideja/Naloge

Opredeliti pomen ognja in kriterije za nastanek požara. Opraviti razpravo o znanih požarih iz domačega okolja z izkušnjami učencev.

Dan odprtih vrat; varnostni dnevi; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori; letovanja.

Poglej še

Gasilska.zveza-slo@siol.net

Viri in literatura:

Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
Priročnik za delo z gasilsko mladino, ponatis 2006, spletna stran GZS,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,

6. UKREPI VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

6.1. Opozorila na nesrečo

Klemen Gorše, Janez Hočevar, Olga Andrejek

Ena najpomembnejših nalog v okviru varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je preventivno-operativno obveščanje pristojnih organov (za ukrepanje ob nesrečah) in prebivalcev, kadar obstaja nevarnost naravnih in drugih nesreč, ki jih je možno napovedati. Sem sodijo predvsem nekatere naravne nesreče, povezane z vremenom.

Opozorila pripravlja Center za obveščanje Republike Slovenije (v nadaljevanju CORS), ki deluje v okviru Uprava RS za zaščito in reševanje. CORS predvsem v sodelovanju z Agencijo Republike Slovenije za okolje (v nadaljevanju ARSO) pripravlja opozorila v zvezi z nevarnostjo obilnih padavin, poplav, obilnih snežnih padavin, močnega vetra, žleda, plime, neurij in toče.

CORS od pristojne službe v ARSO med oktobrom in majem trikrat tedensko (po potrebi tudi pogosteje) povzame podatke iz poročila o stanju snežne odeje. V njem so predstavljene: značilnosti vremena in stanje snežne odeje v gorah (po potrebi tudi v hribovitih in gričevnatih predelih) v zadnjih nekaj dnevih, predviden razvoj vremena v prihodnjih dneh ter stanje trenutne in predvidene stopnje nevarnosti proženja snežnih plazov v prihodnjih dneh.

CORS vsak dan pripravlja dnevno informativni bilten, ki ga dnevno pošilja več kot stotim prejemnikom na državni in regijski ravni. V njem objavlja podatke o pomembnejših dogodkih s področja zaščite in reševanja. Informacije pa so objavljene tudi na Teletekstu TV Slovenija in na internetni strani <http://www.sos112.si>. V biltenu in na omenjeni internetni strani so objavljena tudi opozorila o določenih nevarnostih (obilno sneženje, snežni plazovi, močan veter, neurja, toča, močne padavine, poplave, zemeljski plazovi...) in razglas o požarni ogroženosti naravnega okolja. Po potrebi CORS opozorila in razglase posreduje še določenim zavodom, ki upravljajo javne sisteme (Telekom, ELES, cestna podjetja, Slovenske železnice ...) predvsem pa občinam in štabom Civilne zaščite.

Vse leto pa se spremlja in ugotavlja stopnja požarne ogroženosti naravnega okolja. Osnova za oceno so indeksi in stopnje, ki jih dnevno za posamezna območja izračunavajo na ARSO. Indeks in stopnja sta odvisna od vremenskih razmer in faze rasti in razvoja rastlin. Na oceno vpliva še število požarov v naravi, pričakovan razvoj vremena ter dopolnilni podatki ministrstev in služb.

V primeru nesreč z nevarnimi snovmi (kemične, jedrske, radiološke, biološke) in njihovem uhajanju v okolje so lastniki objektov dolžni o nevarnostih obvestiti regijske centre za obveščanje, ki na primeren način obveščajo ogrožene prebivalce.

Prebivalce lahko o nevarnostih naravnih in drugih nesreč opozorimo tudi z alarmnimi znaki s pomočjo siren. Od 1. januarja 1998 uporabljamo na celotnem območju Slovenije naslednje znake za alarmiranje ob nevarnosti naravnih in drugih nesreč:

OPOZORILO NA NEVARNOST:

Enakomeren zvok siren, ki traja dve minuti. Uporabi se za napoved bližajoče se nevarnosti: visoke vode, velikega požara, ekološke ali druge nesreče. Prebivalstvo naj se umakne v objekt in preko radia ali televizije spremlja obvestila o nevarnosti in upošteva navodila o ravnanju.

NEPOSREDNA NEVARNOST:

Zavijajoč zvok siren, ki traja eno minuto. Uporabi se ob nevarnosti poplave, večjem požaru, radiološki in kemični nevarnosti, nevarnosti vojaškega napada ter ob drugih nevarnostih. Prebivalstvo naj se umakne v objekt in preko radia ali televizije spremlja obvestila o nevarnosti in upošteva navodila o ravnanju.

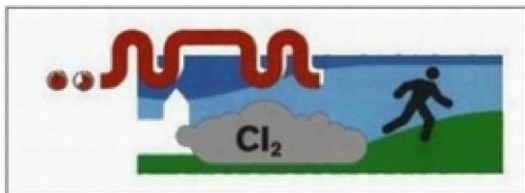
KONEC NEVARNOSTI:

Enakomeren zvok siren, ki traja pol minute. Znak se obvezno uporabi po prenehanju nevarnosti. (Enak znak je tudi periodičen preizkus delovanja sistema za alarmiranje vsako prvo soboto v mesecu ob 12:00 uri).

POSEBNI ZNAKI:

Nevarnost klora

Na območju občin: Brežice, Krško, Sevnica, Hrastnik in Trbovlje uporabljajo poseben znak za neposredno nevarnost nesreče s klorom.

Tam imajo industrijske obrate, ki uporabljajo večje količine klora. Klor je zelo nevaren strup. V prvi svetovni vojni so ga uporabljali kot bojni strup.

Nevarnost vodnega vala

Na območju občin Muta, Vuzenica, Podvelka-Ribnica in Radlje ob Dravi uporabljajo poseben znak za neposredno nevarnost prelivanja ali porušitve na pregradi vodne elektrarne.

Vodna pregrada Golica (Koralpe – Avstrija) z umetnim jezerom, bi lahko porušila jez in vodni val bi zajel več naselij. Nevarnost stalno spremlja več elektronskih senzorjev in po potrebi sprožijo alarm.

Nova spoznanja

Učenci spoznajo vrste alarmnih znakov in se seznanijo s pravilnim ravnanjem, prav tako pa dobijo informacije kako pridemo do opozoril za nevarnost nesreč.

Povprašaj starše, učitelje,...

Preverite, če slišite zvok sirene prvo soboto v mesecu?

S starši se pogovorite o pomenu alarmnih znakov in predvsem o tem, kako bi ravnali?

Ideja/ Naloga

Učenci poslušajo zvok sirene, ga prepoznajo in opišejo ravnanje!

Učni pogovor?

Če ste na območju, kjer velja posebni znak se pogovorite o tem, kaj bi storili, če bi bila nevarnost razglašena med poukom?

Poglej še ...

Spletna stran: ARSO, Uprave RS za jedrsko varnost

Literatura in viri:

Plakat Uprave RS za zaščito in reševanje Znaki za alarmiranje

Učni list:

[JAVNO ALARMIRANJE](#)
[OBLIKA IN BARVE SLIKOVNIH ZNAKOV](#)
[SLIKOVNI ZNAKI \(2.del\)](#)
[SLIKOVNI ZNAKI \(3.del\)](#)
[SLIKOVNI ZNAKI \(4.del\)](#)

6.2. Številka 112

Tanja Novak, Nataša Poje Jovović in dr. Andreja Lavrič

Slovenija ima 13 regijskih centrov za obveščanje, ki pokrivajo posamezne dele države. Ob klicu na 112 je naš klic avtomatično usmerjen v najbližji regijski center za obveščanje. Na številko 112 lahko pokličemo 24 ur na dan, vse dni v tednu. Vedno se nam bo oglasil dežurni operativec, ki bo na podlagi podatkov, ki mu jih bomo povedali o nesreči, aktiviral potrebno pomoč reševalcev.

Nesreče so lahko zelo različne, za vse pa velja naslednje:

- skušajmo ohraniti mirno kri, saj lahko samo tako pomagamo sebi in drugim
- če je le mogoče, skušajmo najprej pomagati sebi in nato drugim
- najprej poiščimo pomoč pri najbližjih, sosedih, prijateljih ali pri ljudeh, ki so na kraju nesreče
- če presodimo, da situacije ne bomo mogli obvladati sami, takoj pokličimo center za obveščanje na telefonsko številko 112.

Številko 112 pokličemo, če:

- potrebujemo pomoč gasilcev, nujno veterinarsko pomoč, pomoč gorskih, jamarskih reševalcev, drugih reševalnih enot ali policije;
- opazimo, da gori, izteka nevarna snov, da je onesnažena pitna voda, potok, reka ali morje, da grozi zemeljski ali snežni plaz, da so pretrgane električne ali telefonske žice ali če opazimo druge pojave, ki predstavljajo nevarnost za življenje ali zdravje ljudi in živali ali za varnost premoženja, kulturne dediščine in okolja;
- ob nesreči ali zvečani nevarnosti naravne ali druge nesreče, pa tudi sicer, potrebujemo informacije o motnjah pri preskrbi s pitno vodo, električno energijo in plinom, o motnjah v telefonskem omrežju ter o stanju snežne odeje v visokogorju.

Številko 112 lahko brezplačno kličemo s stacionarnega ali mobilnega telefona (tudi če je račun prazen in ni signala) v vseh državah EU.

Ob klicu na 112 povemo: kdo kliče, kaj se je zgodilo, kje se je zgodilo, kdaj se je zgodilo, koliko je ponesrečencev, kakšne so poškodbe, kakšne so okoliščine na kraju nesreče in kakšna pomoč je potrebna.

Slika: Znaki 112, ki promovirajo številko

Nova spoznanja

Če nas doleti nesreča pokličemo na brezplačno številko 112, ki deluje 24 ur na dan, vse dni v tednu.

Ob klicu na 112 povemo:

- **kdo** kliče,
- **kaj** se je zgodilo,
- **kje** se je zgodilo,
- **kdaj** se je zgodilo,
- **koliko** je ponesrečencev,
- **kakšne** so poškodbe,
- **kakšne** so okoliščine na kraju nesreče,
- **kakšna** pomoč je potrebna.

Ne pozabimo! Pri večini nesreč je čas najpomembnejši dejavnik, zato sami takoj storimo vse, kar znamo in zmoremo.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Učenec naj povpraša starše po njihovih izkušnjah klicanja na številko 112. Pojasnijo naj jim, kakšna je bila nesreča in kaj so sporočili, ko se je oglasil operater.

Ideja

Učenci z igrami vlog odigrajo primere klicanja na številko 112. S pomočjo dveh telefonov s katerimi se simulira klicanje na številko 112 prvi učenec igra operaterja v centru za obveščanje in drugi udeleženca v nesreči. Učenec po telefonu sporoča »operaterju« potrebne podatke na podlagi simulirane nesreče, ki jo učitelj predstavi učencem s pomočjo fotografije, video posnetka ali zgodbe.

Učitelj tudi pokaže in razdeli zgibanke s klicno številko 112.

Poglej še

Poglej še internet strani, ki promovirajo številko 112: <http://www.sos112.si>
<http://wap.sos112.si>

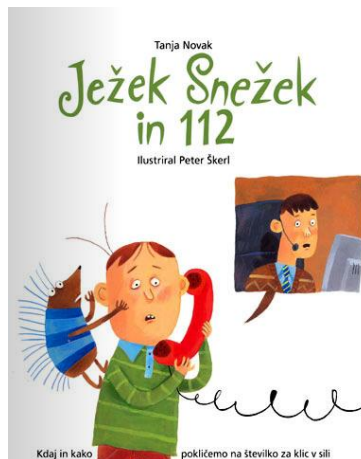

Literatura in viri:

M. Pišlar in Valerija Šket. Številka 112 med ljudmi vse bolj prepoznavna
<http://www.sos112.si/slo/tdocs/clanek112.pdf>

Bolj podrobno si učenci lahko še ogledajo tudi internet strani za otroke, ki jih predstavlja ježek:
<http://www.sos112.si/jezek.html>

Ob kliku na sliko telefona izveš več o številki 112 in kaj sporočiti operaterju. Učenci lahko tudi prelistajo elektronsko knjigo na knjižni polici Ježek Snežek in 112, ki jo lahko priporočijo tudi mlajšim sestricam in bratom.

Slika. Knjigica Ježek Snežek in 112, ki jo morda učenci poznajo že iz preteklih let

6.3. Ravnanje ob naravnih in drugih nesrečah

Več avtorjev – spletna stran URSZR (prirenila Olga Andrejek, Igor Boh)

Osebna pripravljenost na nesreče

ICE (In Case of Emergency) je preprost in enostaven način osebne pripravljenosti na nesreče. V kritičnih okoliščinah je kontaktiranje prave osebe odločilnega pomena.

Telefonska številka ICE, ki jo shranimo v mobilni telefon, je namenjena reševalcem, da lahko v primeru nesreče hitro pokličejo vaše najbližje. Lahko vam reši življenje s pridobitvijo pomembnih zdravstvenih podatkov ali pomiri vaše najbližje.

Navodila za shranitev številke ICE

V imenik mobilnega telefona vpišite kot naslovnika oznako **ICE** in, če vam prostor to dopušča, tudi svoje razmerje z vpisano kontaktno osebo (npr. brat). K izbrani osebi nato pripišite telefonsko številko vključno s kodo za mednarodne klice **+386**. Če želite shraniti več kontaktnih oseb za nujne primere, jih shranite pod zaporedne oznake ICE1, ICE2, ICE3.

Kako ravnamo ob poplavi?

Ukrepi pred poplavo

Imejte pripravljen prenosni radio, žepno svetilko in rezervne baterije.

Če prebivate v predelu, kjer so možne poplave in nanje kažejo tudi razmere (dolgotrajno deževje, neurje, močna odjuga, neposredno po letalskem napadu), vključite radijski sprejemnik in spremljajte poročila hidrometeorološke službe in navodila pristojnih štabov Civilne zaščite.

Iz nižjih prostorov in kleti umaknite hrano, premičnine, dokumente, denar in druge dragocenosti v višje prostore zgradb.

Napolnite posode s pitno vodo, saj obstaja možnost motene preskrbe z vodo.

Živino umaknite v višje ležeče predele in ji pripravite začasno bivališče.

Če imate čas, namažite strojno opremo, ki je ne morete umakniti pred vodo, pospravite dvorišče in zavarujte predmete, ki jih voda lahko odplavi.

Če je vaš dom na območju, kjer lahko poplavna voda poplavi celotno zgradbo, pravočasno evakuirajte vse dobrine na varno območje k sosеду ali sorodniku. Če za to nimate časa, vzemite s seboj najnujnejše stvari (denar, dokumente, nekaj obleke) in umaknite ali pa vsaj odvežite oziroma spustite živino in se umaknite nad območje, ki ga

lahko doseže voda.

Preden zapustite dom, izklopite elektriko, plin in vodovod.

Ukrepi med poplavo

Če se vam ni uspelo umakniti in ste ostali na poplavljenem območju, se umaknite v višje predele stavbe in kličite na pomoč, ponoči pa si pomagajte s primernimi svetili, da vas bodo reševalci lažje našli. Ob sebi imejte tudi kak predmet, ki dobro plava in se ga lahko oprimate (avtomobilska zračnica, plastična posoda s čepom, večji kos stiropora...). Izogibajte se območij, ki jih lahko nenadno poplavi.

Ne skušajte prečkati vodnega toka, kjer vam voda sega do kolen.

Ne skušajte z avtomobilom prečkati poplavljenih cest, ker lahko ostanete ujeti v vodni pasti.

Ne približujte se rečnim brežinam, ker so lahko zaradi erozije spodjedene.

Spremljajte informacije, ki jih po radiu in televiziji posredujejo pristojne službe in organi.

Slika: Poplave v Sevnici

Ukrepi po poplavi

Ne uživajte sveže hrane, ki je bila v stiku s poplavno vodo.

Ob poškodbah vodovodnega omrežja ne pijte vode, dokler ni sporočeno, da je neoporečna, predvsem pa ne pijte vode iz vodnjakov.

Ne uporabljajte električne instalacije in aparatov, ki so bili poplavljeni, dokler jih ne pregleda strokovnjak.

Obvestite pristojne službe o pretrganju telefonskega, električnega, vodovodnega ali plinskega omrežja.

Med poplavo in po njej boste potrebovali: nujne zaloge sveže vode in konzervirane hrane, pribor za prvo pomoč, zalogo nujnih zdravil, gumijaste škornje ali drugo primerno obutev in gumijaste rokavice, vodoodporno torbo za obleko in dragocenosti.

KAKO RAVNAMO OB POTRESU?

Ukrepi pred potresom

Poučimo se o tem, kako se zavarujemo pred njimi.

Pri roki imejmo žepno svetilko, baterijski radijski sprejemnik in osebne dokumente.

Vrednostni predmeti naj bodo shranjeni v trdnih in negorljivih kasetah.

Reševalna oprema in orodje ter pribor za prvo pomoč morajo biti dosegljivi ob vsakem času.

Imeti moramo zalogo hrane.

Video : Ukrepi pred potresom

Ukrepi med potresom

Ohranimo mirno kri.

Če nas potres preseneti v poslopju, ostanimo v njem.

Iščimo zaščito pod masivnimi mizami, klopmi, med podboji vrat, na hodnikih se pritisnimo k notranjim stenam.

Izogibajmo se steklenim površinam in zunanjim zidovom.

Ne uporabljajmo dvigal in stopnišč.

Ne prižigajmo vžigalic in ne uporabljajmo odprtega ognja.

Na prostem se oddaljimo od poslopji, električnih daljnovodov in drugih napeljav.

Slika: Posledice potresa v Bovcu

Ukrepi po potresu

Če smo ostali nepoškodovani, priskočimo na pomoč tistim, ki so pomoči potrebni.

Če smo ujeti med ruševinami, ostanimo mirni, varčujemo svojo energijo in v enakomernih presledkih udarjajmo s kakšnim predmetom ob zid ali cevovodno napeljavo. Občasno kličimo na pomoč, da nas reševalci lažje najdejo.

V stanovanju zaprimo ventile za plin in vodo ter izklopimo električno napetost.

Če je zgradba, v kateri prebivamo, poškodovana, takoj odnesimo morebitne nevarne snovi na za ta namen določeno mesto.

Če je potres tudi v gorah, se pri hoji izogibajte krušljivih sten in območij skalnih podorov.

KAKO RAVNATI, KO NAJDEMO NEEKSPLODIRANO UBOJNO SREDSTVO?

Varstvo pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi

Na ozemlju Republike Slovenije je veliko ostankov najrazličnejših neeksplodiranih ubojnih sredstev iz prve in druge svetovne vojne, pa tudi vojne za Slovenijo. Med najdbami zasledimo največ ročnih bomb, različnih vrst streliva za pehotno orožje, različnih vžigalnikov, protipehotnih in protioklepni min ter letalskih bomb. Verjetnost, da bomo naleteli na neeksplodirana ubojna sredstva, je največja na območju severnoprimorske regije, kjer je potekala Soška fronta v času prve svetovne vojne.

Skupna značilnosti vseh neeksplodiranih ubojnih sredstev je, da so nevarna. Če z njimi nepravilno ravnamo, lahko eksplodirajo in pri tem povzročijo hude telesne poškodbe ali smrt, lahko tudi velike požare in porušijo objekte.

Med neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi najdemo takšna sredstva, ki so zatajila oziroma se iz različnih vzrokov niso aktivirala, in sredstva, ki so bila odvržena, postavljena z določenim namenom ali podtaknjena. Na takšna sredstva največkrat naletijo gradbeni delavci in kmetje pri zemeljskih delih in ob obnavljanju objektov, ter ljudje pri različnih dejavnostih na ozemlju

nakdanjih bojev. Še posebno je pomembno, da so z nevarnostmi in možnimi posledicami nesreč z neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi seznanjeni otroci.

Kaj storiti, ko odkrijemo ali naletimo na neeksplozivno ubojno sredstvo ali podoben sumljiv predmet

Predvsem je pomembno da:

- se ne ustrašimo, da ostanemo prisebni in ne povzročamo panike; od navzočih zahtevamo, da se mirno umaknejo iz nevarnega območja;
- preprečimo dostop do predmeta in sicer tako, da zavarujemo mesto najdbe in po možnosti postavimo opozorilni napis ali kako drugače opozorimo na nevarnost;
- otrokom onemogočimo dostop do mesta najdbe;
- se predmeta ne dotikamo, ga ne predstavljamo ali razstavljamo; že najmanjša količina eksploziva lahko povzroči hujšo telesno poškodbo ali celo smrt;
- mesto, kjer je nevarni predmet, zapistimo po isti poti po kateri smo do njega prišli;
- v bližini mesta, kjer je nevarni predmet, ne kurimo ognja in ne uporabljamo zažigalnih sredstev;
- ob najdbi nevarnega predmeta čimprej obvestimo center za obveščanje na telefonsko številko 112 ali policijo na številko 113; pri tem sporočimo čimveč podatkov o mestu najdbe o najdenem predmetu
- ob klicu na številko 112 ali 113 posredujejo naslednje podatke:
 - kdo kliče
 - kje se nahaja (kraj najdbe)
 - kaj je našel
 - kakšen je predmet (opis predmeta)
 - ali so ogroženi ljudje in živali.

Nova spoznanja

Učenci se seznanijo in naučijo pravilnega ukrepanja ob različnih naravnih in drugih nesrečah, ki se lahko zgodijo.

Povprašaj starše

Preverite, če slišite zvok sirene prvo soboto v mesecu?

S starši se pogovorite o pomenu alarmnih znakov in predvsem o tem, kako bi ravnali?

Ideja/ Naloga

Učenci na spletni strani Uprave RS za zaščito in reševanje zberejo napotke za ravnanje za tiste nesreče, ki se lahko zgodijo v njihovem kraju. V skupinah teoretično in za določene nesreče tudi praktično prikažejo pravilno zaščito.

Več o zaščiti in reševanju pred ognjem, potresi, poplavlami lahko učenci izvejo v [računalniških igrah](#).

Slika : Računalniška igra [Znajdi se !](#)

Učni pogovor?

Pogovarjajo se o različnih nesrečah in utemeljujejo odločitve za ukrepanje.

Poglej še ...

Spletna stran Federal Emergency Management Agency (FEMA) o možnostih ukrepanja pred, med in po nesreči: www.fema.gov.

Zgibanke o preventivi in ukrepi pri polavi, požarih itd so na voljo na spletni strani www.urszr.si

Literatura in viri:

Plakat Uprave RS za zaščito in reševanje Znaki za alarmiranje

6.4. Ukrepi pri požarih

Mag. Janez Merc

Požar lahko ogrozi ljudi in objekte (stanovanja, gospodarske objekte, šole, vozila, naravogozdove, drugo premoženje). Vrste požarov, ki jih povzročajo otroci so požari zaradi uporabe vžigalic, požari in eksplozije zaradi uporabe različnih pirotehničnih sredstev, požari zaradi kurjenja v naravi in drugi požari.

Kako ravnamo ob požaru in eksploziji?

Ravnanja pred požarom (preventiva – ponovitev); pomen pravočasnega odkrivanja požara;

Ravnanje med požarom:

- gašenje (uporaba priročnih sredstev , uporaba formacijskih sredstev); Poseben poudarek na uporabi priročnih gasilnih sredstev v različnih okoljih;
- reševanje ljudi in premoženja

- prva pomoč
- zavarovanje sosednjih objektov in okolice
- zaščita, varovanje in pomen lastne varnosti
- klic v sili

Ravnanje po nesreči: odpravljanje posledic nesreče, nudenje pomoči v delu in materialu,

Kako gasimo?

Gašenje je obraten proces od gorenja. Če smo pri vspostavljanju pogojev gorenja skrbeli, da se je požarni trikotnik zaprl, torej, da so bili vzpostavljeni vsi pogoji za gorenje, pri gašenju skušamo porušiti razmerje potrebno za gorenje. To dosežemo z: odstranjevanjem energije – ohlajevanjem, preprečevanjem dostopa kisika – dušenjem, odstranjevanjem gorljive snovi – zapiranje ventilov in odstranjevanjem materiala.

Ohlajevanje: z ohlajevanjem skušamo gorečo snov ohladiti do tolikšne mere, da gorenje poneha. Ker se pri požaru sproščajo velike količine toplotne energije, je potrebno na požarišče metati velike količine sredstva za ohlajevanje. Kot najbolj uspešno ohlajevalno sredstvo uporabljamo vodo. Pri vrenju se liter vode spremeni v 1700 litrov vodne pare. Od vseh gasilnih lastnosti ima voda največji učinek kot hladilno sredstvo. Hkrati voda veže nase veliko količino energije.

Dobre lastnosti vode kot gasilnega sredstva: v naravi je običajno prisotna v dovolj velikih količinah; je najcenejše gasilno sredstvo; učinkovito gasi goreče snovi samostojno ali v kombinaciji z dodatki (penila, močila); ohlaja velike površine, ki so izpostavljene toplotnemu sevanju; v obliki vodne pare preprečuje dostop kisika (duši); zdravju ni škodljiva in je kemijsko neutralna; enostavna za transport.

Slabe lastnosti vode kot gasilnega sredstva: voda, ki jo uporabljamo za gašenje prevaja električni tok; v stiku z nekaterimi snovmi povzroča kemične reakcije; pri visokih temperaturah razpada; pri temperaturah nad 373 °C se hitro uparja; zaradi svojih kemijskih lastnosti povečuje volumen pri zmrzovanju; povečuje težo objekta, ki ga gasimo; lahko povzroči sekundarno škodo pri gašenju.

Dušenje: je postopek gašenja, s katerim poizkušamo preprečiti dostop kisika do goreče snovi. To dosežemo s pokrivanjem goreče površine s pokrovkami, ponjavami, zemljo ali peskom, z gasilnim prahom ali z gasilno peno. Logično je, da bomo mast v gospodinjstvu (v kozici) lahko pokrili z pokrovko, tega pa ne bomo mogli storiti z rezervoarji bencina. Kot najbolj razširjena gasilna sredstva uporabljamo: gasilno peno, gasilni prah, gasilne pline.

Gasilna pena: Peno za gašenje dobimo z mešanjem gasilnega sredstva (penila) vode in zraka. To dosežemo z vstavljanjem določenih vodovodnih armatur v cevovod za gašenje. Z medmešalcem dosežemo dodajanje penila vodi v cevovodu, v ročniku za peno pa mešanje mešanice voda/penilo z zrakom to je upenjanje.

Gasilni prah: deluje na gorečo površino dušeče, deloma tudi antikatalitično. Učinkovit je pri gašenju manjših in srednjih požarov v notranjih prostorih, manj pa zunaj in ob vetrovnem vremenu. Učinek gasilnega prahu na gorečo površino je odvisen od njegove kemične sestave in velikosti prašnih delcev. Priljubljenost in uporabnost gasilnega prahu močno zmanjšuje močna zaprašitev prostora in opreme v njem. Če gre za občutljive naprave je lahko škoda zaradi prahu enaka škodi zaradi požara.

Gasilni plini: so izvrstno gasilno sredstvo za gašenje požarov v notranjih prostorih. Plin izpodriva zrak (torej tudi kisik) in tako zaduši požar. Najbolj množično uporabljajo ogljikov dioksid (CO₂) malo manj dušik, izredno redko plemenite pline.

Haloni: halon je tekoča spojina, ki vsebuje ogljik in fluor, klor ali brom. Te sestavine so zelo učinkovito kemijsko gasilno sredstvo

Odstranjevanje gorljive snovi: pride v poštev pri velikosti požarov, ko goreči predmet enostavno odnesemo na kraj kjer ne povzroča škode in dogori. Torej pri požarih manjših predmetov. Prav tako pa skušamo preprečiti prisotnost gorljive snovi tam, kjer nam stalno priteka (gorljive tekočine ali plini).

Nova spoznanja

Na osnovi izkušenj iz okolja in drugih virov spoznati pomen časa pri odkrivanju požara, prav tako pomen časa in pravih ukrepov pri požaru. Doseči pripravljenost za vključitev v ukrepanje na osnovi osebne in vzajemne zaščite. Kljub potrebi po različnih oblikah ukrepov pa vedno upoštevati, da je lastna varnost na prvem mestu. Ker pa je vsaka nesreča in tako tudi požar dogodek, ki ima globoke psihološke dimenzije, zato je nujna tovrstna podpora vsem, ki so prizadeti kot tistim, ki nudijo pomoč.

S čem bi gasili požar (v stanovanju, na elektriki, v učilnici, v pisarni, dimniški požar, na sejniku,...)

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kako med možnimi ukrepi izbrati najučinkovitejše? Kako ostati pri gašenju, reševanju in pomoči priseben? Zakaj je v vsaki pomoči, zraven pravilnega ukrepa zelo važen tudi čas? Ali si že gasil? Kako lahko oceniš to tvojo akcijo?

Kašne so prednosti in kakšne slabosti različnih gasilnih sredstev?

Ideja

Ukrepi pri gašenju niso le naloga gasilcev. Gasimo lahko v okviru samopomoči in medsebojne pomoči vsi. Opredeliti katere ukrepe lahko izvajajo občani in tudi otroci. Posebnost ukrepov do prihoda gasilcev; možnost sodelovanja po prihodu gasilcev

Dan odprtih vrat; varnostni dnevi; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; ustanovitev društva mladi gasilec; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori; letovanja.

Viri informacij: revija Gasilec, razne zloženke, radijske in televizijske oddaje, spletne strani,...

Poglej še ...

Otrokom so na volje različne preventivne računalniške igre: www.gasilci112.si/igre.php

Literatura in viri:

Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
Nesreče in varstvo pred njimi, NUK Ljubljana 2002,
Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, zbornik, Ljubljana 1996,
Milan Vrhunec, Gasilska taktika, GZS, tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana 1984,
Franc Črnelič, Ukrepanje ob nezgodi z nevarnimi snovmi, Rockwell studio Ljubljana 2002,
Ivan Mirt, Didaktično metodični priročnik, Rockwell studio Ljubljana 1997,
Jože Vozelj, Aparati in oprema za zaščito dihal, Rockwell studio Ljubljana 2002,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,
Franc Črnelič, Gasilsko tehnično reševanje, Rockwell studio Ljubljana, 1997,
Revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami UJMA, Uprava RS za zaščito in reševanje (izide vsako leto).

Učni list:

[PRAVILNO IN NAPAČNO RAVNANJE](#)

6.5. Psihološka pomoč po nesreči

dr. Andreja Lavrič

Psihična odpornost in ranljivost pri otrocih in mladostnikih ob nesrečah

Za otroke in mladostnike, njihove družine in delavce v šolskem sistemu je naravna ali druga nesreča travmatski dogodek. Travmatski dogodki so za otroke in mladostnike ogrožajoča izkušnja, ki jih lahko pripeljejo v stisko. Stiske se lahko odražajo z različnimi težavami in motnjami, ki trajajo različno dolgo. Poleg razsežnosti dogodka so pomembni tudi osebni dejavniki učenca, ki vplivajo na odziv na travmatski dogodek. Ti dejavniki so otrokov temperament, njegova občutljivost in zmogljivost obvladovati nesreče, razumevanje nevarnosti dogodka in osebni pomen dogodka na otroka (Mikuš Kos, 2000).

Odziv na travmatski dogodek poteka v treh fazah (Mikuš Kos, 2000). V prvi nesreča povzroči zlom otrokovih obvladovalnih sposobnosti in obrambnih mehanizmov, kar občuti kot grozo in nemoč. Pojavi se čustvena prizadetost, ki traja od nekaj dni do več tednov. V naslednji fazi, ko si že opomore, se občasno še vedno lahko pojavljajo čustvene in telesne težave ob podobnih

dogodkih ali tistih, ki spominjajo na prvotni travmatski dogodek. Med dolgotrajne posledice pa sodi potravmatska stresna motnja, ki povzroča vsiljive spomine na nesrečo, moreče sanje, ponavljanje iger in vedenja s katerim otrok obnavlja del travmatskega doživetja, čustvena otopelost, zmanjšanje interesov, občutek samote, motnje spanja, povečana razdražljivost, občutek krivde, strah pred tem, da bi se dogodka ponovil itd. Takšne težave razvije le peščica otrok.

Slika: Neurje leta 2007 v Železnikih je prizadelo tudi športno igrišče (foto: Jakob Oražem)

Nekaj najbolj značilnih odzivov učencev na tragični dogodek in ustreznih reakcij staršev in učiteljev nanje lahko strnemo v spodnji preglednici (NCTSN, 2006 in Samec in Slodnjak, 2001):

Odziv oziroma vedenje	Reakcija	Primeri
Strah pred: - ponovitvijo dogodka - izgubo varnosti - preplavljenostjo s čustvi	Spodbujamo otroka, da govori o svojih strahovih in skrbah. Zagotovimo otroku, da je za njegovo in našo varnost poskrbljeno. Jasno povemo kaj se je zgodilo (brez podrobnosti, ki bi jih prestrašile). Dovolimo otroku da izraža čustva (žalost, jezo).	»Vem da se otroci pogovarjate o tem, da se bo nesreča ponovila, vendar smo sedaj mnogo boljše pripravljene nanjo.« »Reševalci skrbijo za to, da so otroci, starši, učitelji in drugi varni doma in v šoli. Dokler se stvari popolnoma ne uredijo bo s šolo tako ... in tvojim domom tako ...« »Ko se zgodijo takšne nesreče, je veliko ljudi jeznih ali žalostnih. Naj malo posedim ob tebi, da ti bo bolje?«

Motnje spanja	Spodbujamo otroka, da govori o morečih sanjah (brez podrobnosti). Pojasnimo mu, da so takšne sanje normalne in da jih kmalu ne bo več. Starši lahko za občutek varnosti počakajo ob otroku da zaspi.	»To so res bile moreče sanje. Pomisli na kaj lepega, da boš o tem lahko tudi sanjal.«
Telesne težave (glavoboli, zbadanje pri srcu, bolečine v trebuhu)	Preverimo ali morda obstajajo zdravstvene težave. Zagotovimo otroku, da je takšna reakcija normalna. Ne posvečajte težavi velike pozornosti, ker se lahko že poveča.	»Kaj ko bi se malo spočil tam na stolu? Ko ti bo bolje me obvesti, da skupaj igrava karte (ali končava to nalogo).«
Spremembe vedenja (agresivnost ali umik)	Otoka spodbujamo k telesnim aktivnostim in ga učimo tehnik sproščanja.	»Vem, da nisi mislil tako zaloputniti z vrati. Zdi se mi, da ti je težko, ko se tako jezno počutiš.« »Zdi se mi, da si nekam tih.« »Pojdimo na igrišče igrat košarko, športna aktivnost pomaga k boljšemu počutju.«
Samoobtoževanje	Otroku zagotovimo, da dogodek nima nikakršne povezave z njim.	»Po takšnih nesrečah se veliko otrok in staršev sprašuje ali bi lahko naredili kaj drugače. To pa ne pomeni, da so oni česa krivi.«
Neprestano govorjenje ali obnavljanje dogodka	Otroku dovolimo govorjenje in igro o dogodku. Povemo mu, da je to popolnoma normalno po takšni nesreči. Spodbujamo ga k iskanju rešitev in k usmerjenosti v prihodnost z govorjenjem ali risanjem.	»Narisala si veliko slik o nesreči. Ali veš, da to počne veliko otrok? Kaj ko bi narisala šolo kakšna bo ko bo obnovljena?«
Pozornost na odziv staršev	Spodbujamo otroke in njihove starše k pogovoru svojih občutkih.	»Mama ima zlomljeno nogo, ampak ji gre na bolje. Verjetno si se ustrašil zanjo?«

Tabela: nekaj nasvetov za pomoč otrokom po nesreči (NCTSN, 2006)

Iz primerov je razvidno, da je namen učitelja ali starša, da s tehniko aktivnega poslušanja spodbudi otroka k govoru in mu hkrati sporoča, da so otrokovi odzivi na nesrečo običajni po takšnem travmatičnem dogodku.

Psihična pomoč otroku in družini ob nesreči

Naravne in druge nesreče vplivajo na ljudi različno, kar zahteva različne načine pomoči. Potrebno je tudi ustrezno dajanje informacij o dogodku in opozarjanje udeležencev na možne reakcije po nesreči, vodenje udeležencev pri pomembnih vprašanjih, ki nastanejo ob nesreči in zagotavljanje možnosti srečanj z drugimi s podobnimi izkušnjami. Pomoč mora biti časovno ustrezno dolga, prožna in prilagojena posamezniku.

Pomoč je sestavljena iz štirih delov: osnovna oskrba in varnost, pomoč skupnosti in družine, usmerjena nespecializirana pomoč različnih svetovalcev različnih služb oz. nevladnih organizacij

in specializirana pomoč, ki jo nudijo psihologi, psihoterapevti in psihiatri (Lavrič, 2009). Psihološka oskrba se izvaja s praktično podporo in navzočnostjo, z zagotavljanjem informacij, svetovanjem in dolgoročno specialistično psihološko oskrbo in podporo.

Po nesreči je potrebno najprej ponovno vzpostaviti varnost in nato poskrbeti za oskrbo z osnovnimi sredstvi: hrano, vodo, osnovno zdravstveno oskrbo, nadzor nad širitvijo kužnih bolezni itd. Udeleženi se pomaga obnovitvi osnovne socialne strukture in vloge, kot je npr. poiskati svojce in prijatelje, zbrati družino skupaj. Z raznimi zgibankami, plakati itd. je potrebno udeležence seznanjati o možnostih pomoči in jih ozaveščati tudi z izobraževanjem o možnih reakcijah na nesrečo. Udeleženci v nesreči lahko pokličejo na telefonske številke, kjer jim usposobljeno osebje svetuje za pomoč v stiski. Podobne informacije najdejo tudi na spletnih straneh, ki so vzpostavljene posebej z namenom nudenja pomoči po nesreči.

Pomembno vlogo pri psihosocialni pomoči ima podpora socialnega okolja, zlasti skupnosti in družine. Socialni odnosi vplivajo na spoprijemanje posameznika s stresom, tako da visoka socialna podpora ublaži posledice nesreče. Če pride ob večjih nesrečah do izgube družinskih članov ali članov skupnosti, je preostalim članom v pomoč iskanje izgubljenih za ponovno združitev, žalovanje in prisostvovanje žalnim slovesnostim ter prisostvovanje skupnim dogodkom soočanja z izgubo. V pomoč so tudi programi za starše, formalna in neformalna izobraževanja ter delovanje socialnih mrež, npr. skupine za mlade.

Družina je travmatiziranemu otroku v veliko pomoč, kar pa je težko, če so v nesreči udeleženi tudi drugi člani. Prizadetost družine je odvisna od reakcije posameznih članov. Otroci pogosto odražajo odzive na nesrečo na podlagi reakcij staršev na travmatiziran dogodek. V pomoč družini je, če se člani med seboj o nesreči in odzivih nanjo pogovarjajo, saj jim to omogoča razbremenitev in čustveno oporo.

Smrt kot posledica nesreče in žalovanje

Žalovanje je normalen proces po izgubi osebe, ki nam je bila blizu. Proces žalovanja otrokom in odraslim pomaga in traja glede na posameznika različno dolgo. Učenci od enajstega do štirinajstega leta razumejo smrt kot nekaj dokončnega, kar bo lahko doletelo tudi njih (Mikuš Kos, 2000). Poznavanje procesa žalovanja jim olajša stiske in doživljanje. Sporočiti jim je potrebno, da žalovanje prinaša drugačno čustvovanje npr. strah, žalost, jeza, občutek nemoči in krivde itd. in vedenje npr. motnje spanja in težave pri učenju.

Proces žalovanja običajno poteka v štirih fazah. V prvi fazi, ki traja prve dni po nesreči, žalujoči čutijo šok in čustveno otopelost. Po prvem tednu do treh mesecev nastopi faza protesta in hrepenenja. Ne morejo se sprijazniti z izgubo in čutijo čustva jeze, zapuščenosti, joka, panike itd. Ugotovitev, da je smrt nepovratna, se pojavi v fazi dezorganizacije približno treh mesece po travmatičnem dogodku in traja do enega leta. Za to fazo je značilno močno čustvovanje kot je depresivnost, občutek krivde itd. Po prvem letu pa sledi faza v kateri se žalujoči sooča z realnostjo in gleda naprej v prihodnost. S tem se zaključuje proces žalovanja, ko sprejmemo izgubo kot resničnost in normaliziramo vsakodnevno delovanje.

Če v nesreči umre sošolec ali učitelj je pomembno v šoli informiranje učencev o nesreči npr. požaru, poplavi itd., pogovor v razredu o dogodku in obredi žalovanja. Obredi, ki pomagajo učencem žalovati so risanje na temo izgube oz. nesreče, pisanje besedil in pesmi o umrlem, na njegovo klop položijo cvetje, v šoli gori spominska sveča itd. ali se udeležijo pogreba.

Organizacije, ki pomagajo žrtvam naravnih in drugih nesreč

Šola in učitelji so prvi vrsti tisti, ki lahko nudijo učencem pomoč po nesreči. Šoli sledijo specializirani svetovalni centri in krizni telefon.

Šola je institucija v katero se učenec po nesreči kmalu vrne. Pri tem ni nujno, da šolski proces poteka v »pravi« šoli, to je lahko namreč tudi začasni kontejner ali šotor. Učitelji so v šoli dnevno z učenci, ki so bili udeleženi v nesreči. Pomaga jih lahko tako, da (FEMA, 2010):

- se sam sooči s svojimi čustvi nemoči, strahu, jeze itd. po nesreči. Dokler ne naredi tega, ne bo mogel biti v pomoč učencem;
- spodbuja učence k iskanju lastne moči za pozitivno prihodnost, npr. z besedami: »Zmorem.«;
- začne s postopkom »zdravljenja«, učence pomirja, da se počutijo varne, in sooča z realnostjo in
- identificira učence, ki bi potrebovali pomoč strokovnjakov, tj. psihologov in psihiatrov.

Učitelj pomaga učencem izraziti njihove izkušnje in občutja z razgovorom ali s pomočjo umetnosti. Razbremenilni razgovor (ang. defusing) je podporen pogovor v skupini, ki poteka skozi interakcijo učencev in učitelja v varnem vzdušju. Da se pri pogovoru doseže učinek ga je potrebno izvajati postopno. Začne se s pogovorom o splošnih značilnosti nesreče, nadaljuje se z bolj konkretnimi dogodki in v zadnji fazi učenci spregovorijo tudi o osebni izkušnji.

Po potresu bi razbremenilni pogovor potekal npr. z naslednjimi vsebinami (FEMA, 2010):

1. splošen pogovor: pogovor ali risanje o potresu na splošno: » Potres se začne, ko ... Ima epicenter ... »
 2. konkreten dogodek: pogovor ali risanje o lokalnem potresu, ki so ga čutili učenci
 3. osebna izkušnja: pogovor ali risanje o osebni izkušnji med in po potresu
- Vsak del procesa se mora zaključiti s časom za refleksijo, ki poteka v tišini.

Za razbremenilne razgovore je še značilno, da učitelji postavljajo vprašanja odprtega tipa kot so npr.: Kje je bila med nesrečo tvoja družina? Kako si se počutil? Kaj se je spremenilo po nesreči? in pri pogovoru uporabljajo pripomočke kot so prstne lutke, fotografije, risbe, video itd. Učitelj je pri pogovoru le spodbujevalec oz. usmerjevalec.

Pri izražanju s pomočjo slikanja imajo učenci na voljo več različnih tehnik in možnih izdelkov: skupno izdelovanje knjige ali časopisa, skupno slikanje na steno, računalniške grafike, izdelava kolaža itd. Učence usmerimo k slikanju k slikanju bolj splošno in manj konkretno (npr. bolj »narišete osebo« kot konkretno »narišite gasilca, ki rešuje ljudi«). Tudi za spodbujanje slikanja uporabljamo vprašanja odprtega tipa.

Poleg slikanja je na voljo učencem lahko tudi pisanje dnevnika, eseja o dogodku, dramska igra itd.

Pomembno je, da se pogovor ali risanje konča z usmerjenostjo v prihodnost (Arambašičić, 2000). Učenci morajo spregovoriti tudi o tem kaj bodo naslednji njihovi koraki, kako si bodo med seboj pomagali, kaj bo njihov smisel v življenju v prihodnje in kaj so se iz vsega skupaj naučili.

Med razgovorom ali izražanjem z umetnostjo učitelj pri nekaterih učencih lahko opazi čustvene probleme, ki se različno odražajo. Odražajo se kot podoživljanje nesreče ob zvokih, podobah, vonju itd., ki spominjajo na dogodek, izogibanje razmišljanju in govoru o izkušnjah, občutek

krivde, povečanje tesnobe, moreče sanje, neobičajen strah pred dogajanjem, ki spominjajo na tragični dogodek, izogibanje biti sam, nerelističen občutek ogroženosti in drugi znaki (Mikuš Kos, 2000). Učitelj mora še posebej biti pazljiv na učence, ki so že pred tem zadnjim travmatičnim dogodkom doživeli hudo izkušnjo v preteklosti kot je npr. smrt bližnje osebe, preselitev, vojno, naravno nesrečo (npr. potres v Posočju, ujmo v Železnikih) itd.

Učitelj, ki v razredu zazna učenca z resnejšimi čustvenimi težavami se poveže z šolsko svetovalno službo, s psihologom ali drugim svetovalnim delavcem in svetovalnega tima. Šolski psiholog, socialni delavec itd. predlagajo nadaljnje korake, postavijo dodatna vprašanja, ki mu pomagajo k napotitvi učenca k nadaljnjim specialistom za pomoč otroku izven šole. Ustrezno usposobljeni strokovnjaki kot so psihologi, psihoterapevti in psihiatri so dosegljivi v različnih zdravstvenih ustanovah, svetovalnih centrih in centrih za socialno delo. Psihologi in psihoterapevti izvajajo pomoč predvsem s pogovorom, psihiater za otroke in mladostnike pa lahko predpiše tudi zdravila. Tako se učenci, učitelji in delavci šolske svetovalne službe lahko po psihosocialno pomoč po nesreči obrnejo na lokalni zdravstveni dom in center za socialno delo.

Za pomoč psihološko travmatiziranim otrokom so specializirani Svetovalni centri za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani, Mariboru in Kopru. Učencem v stiski pa so na voljo tudi različni krizni telefoni kot so TOM Nacionalna mreža - telefon otrok in mladostnikov, Krizni center za mlade, Telefon mladi mladim, SAMARIJAN - Zaupni telefon, Klic v duševni stiski in drugi.

Pomoč učencev žrtvam nesreč

Poleg vseh navedenih ukrepov s strani odraslih je pomembna tudi medsebojna pomoč sovrstnikov. S medsebojno pomočjo učenci krepijo vrednote kot so humanitarnost, prostovoljnost in skrb za drugega, s čemer krepijo svoje sočutje do drugih in zmožnost empatije. S tem se učijo, da ljudje za kakovost življenja potrebujemo drug drugega, vzdržujemo med seboj dobre, poglobljene odnose, kar nam v času po nesreči omogoča oporo in hitrejše vračanje v normalno življenje.

V medsebojnem pogovoru si vrstniki izmenjajo in spoznajo nove strategije soočanja s problemi in kako jih obvladovati. Otrokom so v pomoč skupinske razprave o čustvovanju, mišljenju in vedenju po kritičnem dogodku oziroma po nesreči, še posebej v primeru, da so bili vanj vključeni mnogi med njimi (Mikuš Kos, 2000). Učenci si tako sporočajo, kako so že v preteklosti rešili probleme, kaj jim daje novo voljo in energijo itd. Predvsem pa v medsebojnem pogovoru spoznajo, da niso edini, ki imajo takšne čustvene reakcije na nesrečo in da z njimi ni nič narobe, saj je takšna reakcija normalna po doživetem nenavadnem oziroma izrednem dogodku.

Po pogovoru je dobrodošla tudi skupna aktivnost učencev, ki jih vrača v normalizacijo stanja. Skupne aktivnosti učencev so možne v obliki različnih slikarskih, glasbenih, kuharskih itd. delavnic do športnih aktivnosti kot so npr. pohodništvo ali igre z žogo.

Nekateri učenci, ki so bili udeleženci v nesreči se lahko na nesrečo odzivajo tudi s skrbjo za druge (NCTSN, 2006). Izražajo zaskrbljenost za druge žrtve nesreče, družinske člane in druge. Otroka vzpodbudimo k solidarnosti in ga podpiramo pri pomoči drugim, vendar naj ga ta aktivnost ne preobremeni. Odrasli mu pomagajo poiskati dejavnost, ki je primerna njegovi starosti in njemu pomembna kot je npr. čiščenje materiala po nesreči okoli šole ali pomoč sošolčevi družini pri obnovi doma.

Nova spoznanja

Za učence, njihove družine, učitelje in druge šolske delavce je naravna ali druga nesreča travmatski dogodek. Travmatski dogodek kot je poplava, potres, požar itd. so za otroke in mladostnike ogrožajoča izkušnja, ki jih lahko pripeljejo v stisko. Običajni odzivi na stisko so izogibalno vedenje, podoživljanje nesreče in povečana živčna vzburjenost kot je npr. razdražljivost ali motnje spanja. Večina učencev stisko prebrodi tako da najdejo oporo v sebi in svoji družini, sorodnikih in prijateljih. Nekateri, predvsem tisti z dolgotrajnimi posledicami kot je potravmatska stesna motnja, pa potrebujejo psihično pomoč, ki jo nudijo strokovnjaki s področja psihologije in psihiatrije.

Povprašaj starše

Kako se oni soočajo z izgubo družinskih članov in prijateljev?
Kakšen pomen imajo zanje rituali ob smrti npr. pogreb?

Ideja/ Naloga

Razmisli o procesu žalovanja, ki je potekalo kdaj v preteklosti v tvoji šoli ob izgubi sošolca, starša sošolca, učitelja itd. Kakšni obredi so takrat potekali? Po lastnem razmisleku, se v skupini učencev pogovorite in narišite kakšne obrede bi v razredu lahko izvedli po smrti sošolca ali njegovega sorodnika.

S pomočjo interneta v svojem lokalnem okolju poiščite telefonske številke institucij na katere se lahko obrnete po psihosocialno pomoč po nesreči:

Center za socialno delo
Tel.: _____

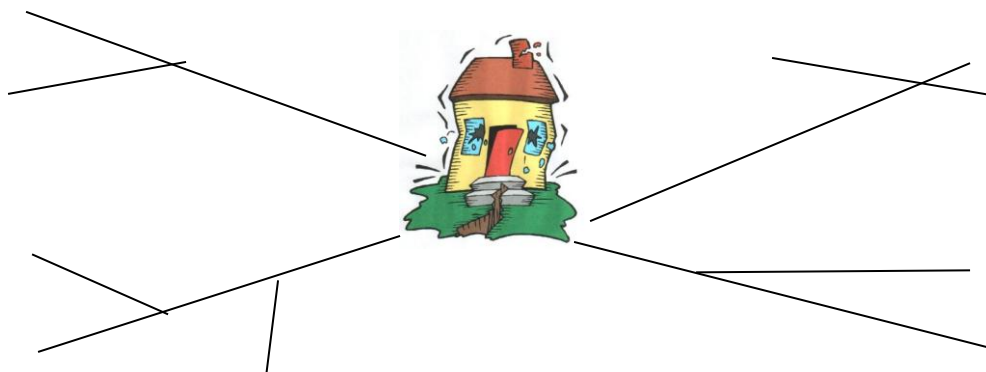

Zdravstveni dom
Tel.: _____

Telefon za otroke – klic v sili
Tel.: _____

Tudi sošolci si po nesreči lahko pomagajo med seboj. Po izgubi doma, ljubih domačih živali ali igrač, sorodnikov, ali pa se sošolci slabo, pretreseno počutijo po izrednem dogodku kot je nesreča, se lahko z njim pogovorimo, prisluhnemo, dopisujemo, rišemo, igramo košarko, ... V skupini učencev narišite miselni vzorec aktivnosti med sošolci v smislu medsebojne pomoči.

Učni pogovor

Zakaj so pomembni prijatelji? Ali bi se lahko oprl nanje po nesreči?

Na kakšen način si uspel prebroditi svojo žalost? Kaj te je gnalo naprej?

Meniš, da bi ti šolski svetovalni delavci in drugi strokovnjaki, ki pomagajo ljudem v stiski lahko pomagali tudi tebi? Na kakšen način?

Poglej še ...

... knjigo Nesreče, travmatski dogodki in šola, kjer je podrobneje predstavljen travmatski dogodek in reakcije nanj po različnih nesrečah (ne le naravnih), smrt in žalovanje ter drugih pomembnih temah, ki so povezane travmatskim dogodkom in šolo.

Mikuš Kos A. in Slodnjak V., 2000. Nesreče, travmatski dogodki in šola, DZS, Ljubljana

Literatura in viri:

Arambašić, L. (urednica), 2000. Psihološke krizne intervencije: psihološka prva pomoč nakon kriznih događaja, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb.

Federal Emergency Management Agency (FEMA)., 2010. How To Help Children After A Disaster: A Guidebook For Teachers, http://www.fema.gov/kids/tch_help.htm

Lavrič, A. 2009. Psihosocialna oskrba po nesrečah, Ujma št. 23

Mikuš Kos A. in Slodnjak V., 2000. Nesreče, travmatski dogodki in šola, DZS, Ljubljana

National Child Traumatic Stress Network (NCTSN), 2006. Psychological First Aid – Field Operations Guide, http://www.nctsnet.org/nccts/nav.do?pid=typ_terr_resources_pfa

Samec, T. in Slodnjak V. (urednici), 2001. Inštitut za psihologijo osebnosti, Ljubljana

Učni listi:

[Križanka – psihosocialna pomoč](#)

7. ORODJE IN OPREMA ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE OB POŽARU

Mag. Janez Merc

Oprema gasilca

Gasilci pri opravljanju svoje dejavnosti uporabljajo osebno opremo gasilca in osebno zaščitno opremo. Osebna oprema gasilca je gasilska uniforma, delovna obleka in obutev. Gasilsko

uniformo sestavljajo: kapa šapka, suknjič, hlače, srajca, kravata, nizki črni čevlji, gasilski plašč ali bunda, paradni pas, rokavice, nogavice in pas za hlače.

Zaščitna in reševalna oprema

Gasilsko zaščitna in reševalna oprema je:

A. Gasilska zaščitna oprema, ki se deli na:

osebno zaščitno opremo, ki je namenjena za osebno zaščito gasilca;

skupno zaščitno opremo, ki je namenjena gasilcem za dodatno zaščito pri intervencijah.

B. Gasilska reševalna oprema, ki se deli na:

gasilsko orodje in opremo, ki je namenjena za gašenje in reševanje pri gasilskih intervencijah;

gasilska vozila, ki so namenjena za prevoz moštva, gasilske opreme in orodja, gasilnih sredstev ter drugega materiala.

Osebna zaščitna oprema

Osebno zaščitno opremo sestavljajo: gasilska zaščitna obleka, gasilska zaščitna čelada, gasilski zaščitni škorenj ali visoki čevlji, gasilske zaščitne rokavice, gasilski delovni pas, gasilska sekirica in signalna piščalka.

Zaščitna delovna obleka je izdelana iz materialov, ki so odporni proti neugodnim vplivom, s katerimi se srečuje gasilec pri izvajanju nalog. Ti so predvsem toplota, vlaga, mehanske poškodbe, blage kisline, lugi ipd.

Zato po navadi srečujemo večplastne materiale, ki skupno zagotavljajo vso potrebno zaščito. Na obleki so všiti ustrezni zaščitni trakovi za zagotavljanje večje opaznosti gasilca v intervenciji.

Slika: Gasilska obleka

Gasilec ima tudi zaščitno obutev (škornji). Namenjeni so zaščiti spodnjega dela noge, predvsem stopala pri padcu predmetov in drugih nevarnih mehanskih poškodbah. Izdelani so iz naravnih materialov (usnje, guma). Imeti morajo zaščitno kapico ter ustrezen vložek v podplatu za zagotavljanje mehanske varnosti samega podplata.

Gasilska čelada je namenjena zaščiti glave pri padcu in udarcu nekega predmeta, prav tako pa ima vlogo zaščite pred toploto in plameni, nizkimi temperaturami oz. golimi električnimi vodniki. Zato mora biti čelada iz ustreznih materialov (polikarbonati in podobno) ter izdelana v skladu s standardi, ki zagotavljajo njeno funkcionalno uporabo. Pogosto se čelada kombinira tudi kot nosilni del za zaščitno masko

Slika: Gasilska čelada

Zaščitne rokavice so izdelane iz enakih materialov kot zaščitna bluza ter podaljšane, da lahko zaščitijo tudi zapestje v kombinaciji z rokavi bluze.

Slika: Gasilske zaščitne rokavice

Zaščitni delovni pas ima predvsem vlogo pri zaščiti gasilca ob delu v višini ter pri reševanju. Izdelan je iz naravnih ali umetnih materialov, lahko je različnih dolžin.

Slika: Gasilski reševalni pas

Skupna zaščitna oprema

Skupno zaščitno opremo sestavljajo: zaščitna obleka pred visoko temperaturo, zaščitna obleka pred kemičnimi snovmi, zaščitna obleka pred radioaktivnimi snovmi, zaščitni predpasnik pred kemičnimi snovmi, zaščitne rokavice pred kemičnimi snovmi, hlačni ščitnik za zaščito nog in reševalna vrv.

Gasilska oprema in orodje

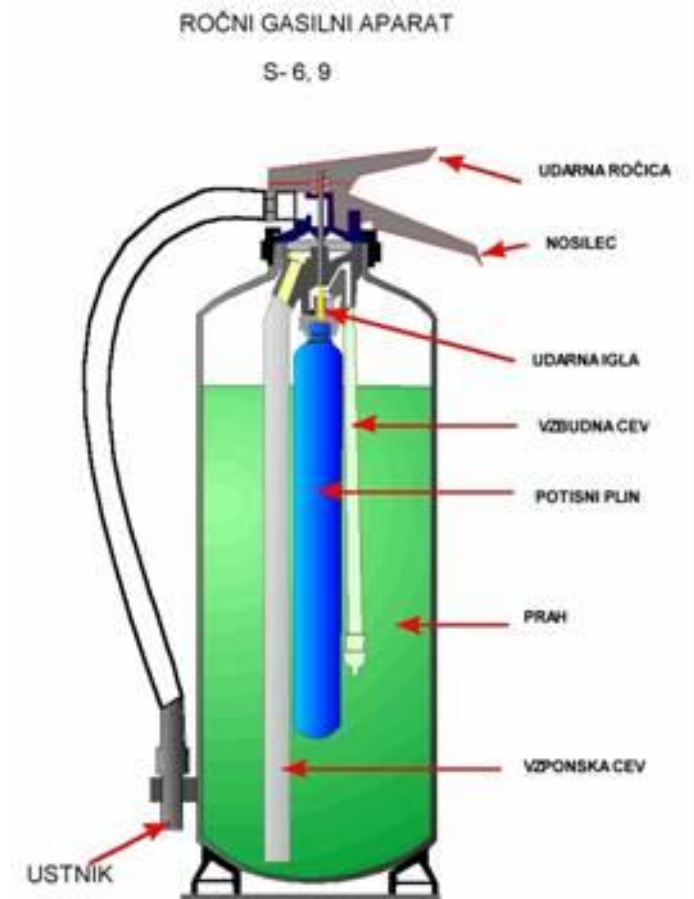
Gasilsko opremo in orodje sestavljajo: varovalno orodje in oprema, gasilniki, črpalke, gasilsko orodje in oprema, lestve in reševalno orodje in oprema, drugo orodje in oprema.

Zaščitna maska kljub nekaterim pomislekom spada v osebno zaščitno opremo. Njena konstrukcija mora omogočati uporabo filtra, kot tudi priklop na izolirni dihalni aparat. Izdelana mora biti iz materialov, ki ne dražijo kože, hkrati pa mora zagotavljati tudi odpornost pred agresivnimi snovmi, ki so lahko v ozračju.

Gasilniki

Gasilniki so naprave za gašenje začetnih in majhnih požarov. Razlikujejo se po vrsti in količini gasilnega sredstva. Glede na vrsto gasilnega sredstva poznamo naslednje vrste gasilnikov:

- gasilnik na vodo,
- gasilnik na zračno peno,
- gasilnik na prah in
- gasilnik na ogljikov dioksid

Slika: Ročni gasilni aparat

Gasilnik za gašenje z vodo: Namenjen je gašenju požarov razreda A – trdne snovi gasilno sredstvo je voda izdelan je lahko kot aparat: pod stalnim tlakom; z vgrajeno jeklenko s potisnim plinom CO₂ šoba aparata je oblikovana v obliki tuša aparat je zelo primeren za uporabo v stanovanju aparat ni primeren za gašenje naprav pod električno napetostjo in snovi, ki reagirajo z vodo .

Gasilnik za gašenje z zračno peno: Namenjen je gašenju požarov razreda A – trdne snovi, B – vnetljive tekočine gasilno sredstvo je pena prostornina aparata je 10l, ki je napolnjena z: 8,5 l vode in 0,56 l penila kot potisni plin se uporablja CO₂ aparat spoznamo po nastavku na ročniku, kjer se mešanica vode in penila pomeša z zrakom aparat je zelo primeren za gašenje vnetljivih tekočin aparat ni primeren za gašenje naprav pod električno napetostjo in snovi, ki reagirajo z vodo.

Gasilnik za gašenje s prahom: Namenjen je gašenju požarov razreda A – trdne snovi, B – vnetljive tekočine, C – vnetljivi plini gasilno sredstvo je ABC-prah izdelan je lahko kot aparati: pod stalnim tlakom; z vgrajeno jeklenko s potisnim plinom CO₂ aparat pod stalnim tlakom mora imeti ustrezen manometer, ki kaže napolnjenost ali izpraznjenost aparata aparat je zelo primeren za uporabo v stanovanju

Gasilnik za gašenje c CO₂: Namenjen je gašenju požarov razreda B – vnetljive tekočine, C – vnetljivi plini gasilno sredstvo je CO₂ telo aparata je jeklenka iz brezšivne cevi v jeklenki se

shrani tekoči ogljikov dioksid pod visokim tlakom pri 3 kg aparatu je ročnik nameščen na samem ventilu pri gasilniku s 5 kg CO₂ je ročnik povezan z ventilom s posebno armirano gumo ročnik je iz plastike, v njem pa je vgrajena šoba, preko katere tekoči CO₂ ekspandira v plin Vedrovka.

Je naprava za gašenje manjših in začetnih požarov, je pa tudi sredstvo za usposabljanje in vaje gasilskega podmladka. Sestava vedrovke: ročna črpalka, ročnik posoda vedrovke z nalepko, posoda za penilo

Slika: Vedrovka

Druga gasilska oprema

Seznanitev z različno opremo in sredstvi, možnostmi uporabe, prednostmi in slabostmi pri uporabi, varnostnih kriterijih in drugih posebnostih za vsako posamezno sredstvo. Sem sodi seznanitev z vrsto gasilske zaščitne in reševalne opreme:

- gasilske črpalke, dihalni aparati, agregati,...
- gasilske cevi (sesalne in tlačne)
- druga gasilska oprema, ki se uporablja za transport vode: sesalni koš, vezalna vrv, ventilna vrv, spojni ključi, trojak, ročnik, pritrdilci, nosilci, različne spojke,...
- gasilska metla, lopate in druga orodja, žage,...
- gasilski izpihovalniki, čifereli, ...
- nahrbtnjača
- hidrantni nastavki
- gasilske lestve, vrvi, ponjave, sredstva za reševanje iz višin in globin
- sredstva za ustvarjanje gasilske pene in penilo
- sredstva za prvo pomoč
- sredstva prometne nesreče, za zavarovanje vozila, mesta nesreče
- sredstva za tehnične nesreče
- sredstva za nesreče z nevarnimi snovmi
- sredstva za reševanje na vodi in iz vode ter
- sredstva za požare v naravi.

Gasilska vozila

Gasilska vozila so: poveljniško vozilo, vozilo za gašenje, vozilo za gašenje in reševanje iz višin, tehnično vozilo, vozilo za prevoz orodja in opreme, cevno vozilo, vozilo za prevoz gasilnih sredstev, gasilski priklopnik, druga gasilska vozila in gasilski čoln.

Sestavi tvoj GVC! (www.gasilci112.si)

Uporaba zaščitne in reševalne opreme

Uporaba posamezne vrste gasilske zaščitne in reševalne opreme ter čas uporabe določi gasilski vodja, ki vodi enoto v intervenciji. Zaščitna in reševalna oprema mora biti občasno pregledana in preizkušena v skladu z navodili proizvajalca in s pravili gasilske službe.

Gasilska enota lahko uporablja gasilsko zaščitno in reševalno opremo, ki je nepoškodovana in zagotavlja varnost gasilca in okolja, kjer se gasilsko delo opravlja.

Člani gasilske organizacije oziroma gasilske enote so dolžni gasilsko zaščitno in reševalno opremo vzdrževati v uporabnem stanju ter z njo pravilno ravnati. Za vzdrževanje sredstev v uporabnem stanju so odgovorni predvsem vodje gasilskih enot in člani, ki so zadolženi za posamezna sredstva.

Gasilska zaščitna in reševalna oprema se uporablja po navodilih proizvajalcev. Pri uporabi se mora upoštevati navodila za varstvo pri delu.

Nova spoznanja

Za gašenje požarov v različnih okoljih uporabljamo priročna sredstva. Učenci spoznajo gasilsko orodje in opremo, način delovanja in uporabe in še posebej praktično uporabijo vedrovko, ročni gasilni aparat in priročna sredstva. Uporabiti osebno zaščitno opremo in realizirati vzgojni smoter, da je ne glede na vrsto in obseg nesreče, vedno prva naša varnost in zdravje. Poleg pripravljenosti je nujno znanje in ustrezna oprema za zaščito in reševanje! Samo volja po pomoči ali samo hoteti gasiti je premalo, za to, da lahko to naredimo moramo tudi znati!

Povprašaj starše, učitelje, ...

Analizirajte zadnje znane požare iz vašega okolja, ali so bila uporabljena vsa možna priročna in druga gasilna sredstva? Kaj bi naredil ob požaru ...? Zakaj je potrebno najprej zagotoviti lastno varnost in šele na to ukrepati? Ali imaš doma gasilnik? Ali znaš uporabljati gasilnik?

Ideja

Dan odprtih vrat; varnostni dan; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori; letovanja.

Poglej še ...

Dodatne gasilske igre na: www.gasilci112.si/igre.php

Literatura in viri:

1. Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
2. Tipizacija Gasilske zveze Slovenije
3. Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, zbornik, Ljubljana 1996,
4. Milan Vrhunec, Gasilska taktika, GZS, tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana 1984,
5. Franc Črnelič, Ukrepanje ob nezgodi z nevarnimi snovmi, Rockwell studio Ljubljana 2002,
6. Ivan Mirt, Didaktično metodični priročnik, Rockwell studio Ljubljana 1997,
7. Jože Vozelj, Aparati in oprema za zaščito dihal, Rockwell studio Ljubljana 2002,
8. Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
9. Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,
10. Franc Črnelič, Gasilsko tehnično reševanje, Rockwell studio Ljubljana, 1997,
11. Revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami UJMA, Uprava RS za zaščito in reševanje (izide vsako leto).

Učni list:

[POSTOPEK UPORABE GASILNEGA APARATA](#)

8. PRAKTIČNE VAJE

8.1. Uporaba gasilnih sredstev in zaščitne opreme

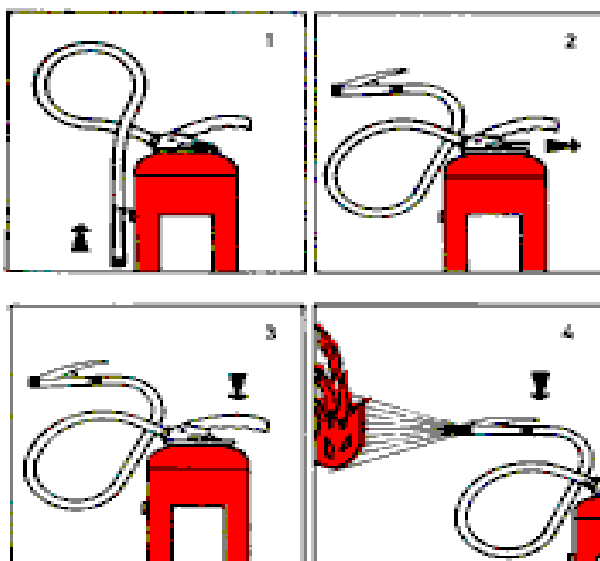
Mag. Janez MERC

Uporaba gasilnikov

Gasilnike se uporablja za gašenje začetnih požarov. Za gašenje ga pripravimo tako, da ga snamemo s podstavka, postavimo ga na tla v primerni razdalji od požara, pripravimo cev z

ustnikom ali ročnikom za gašenje, izvlečemo varnostno sponko, usmerimo cev v smer požara in pritisnemo vzvod ročice.

Priprava gasilnika za uporabo: Postopek aktiviranja gasilnika, ki je sicer lahko pri posameznih gasilnikih specifičen in je opisan v navodilih za uporabo gasilnika

Priprava ročnega gasilnika na gašenje:

1. Sprostimo gumijasto cev.
2. Izvlečemo varovalko.
3. Pritisnemo ročaj sprožilnega mehanizma.
4. Pritisnemo na vzvod ročnika, curek praška pa usmerimo na gorečo površino in ročnik pomikamo levo in desno.

Gašenje z gasilnikom:

- Pri gašenju požarov z gasilniki se moramo najprej prepričati o velikosti požara ter presoditi našo uspešnost in morebitno ogroženost zaradi požara.
- Če presodimo, da smo požaru kos, potem se mu previdno približamo.
- Požaru se vedno približamo v smeri vetra.
- Pri približevanju moramo imeti vedno v mislih tudi morebitno smer umika.
- V kolikor ocenimo, da požaru ne bomo kos, moramo takoj klicati **gasilce na telefonsko številko 112**.
- Gasilnik moramo najprej aktivirati.
- Nato usmerimo ročnik gasilnika v ogenj in aktiviramo gašenje.
- Curek gasilnega sredstva usmerimo v sprednji rob požara in ga v cik-cak smeri usmerjamo proti zadnjemu robu požara.
- Po gašenju moramo dati gasilnik ponovno napolniti.

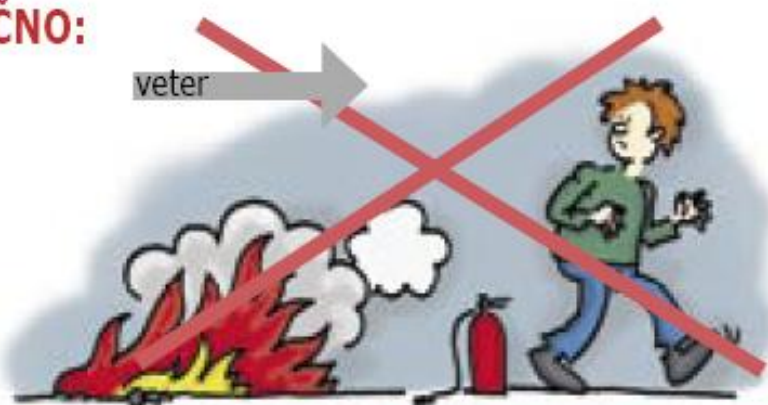
GAŠENJE Z GASILNIKOM

Gasimo vedno v smeri vetra!

PRAVILNO:

NAPAČNO:

Gasiti začnemo na sprednjem robu požara!

PRAVILNO:

NAPAČNO:

Iztekajočo tekočino začnemo gasiti zgoraj in nadaljujemo spodaj!

PRAVILNO:

NAPAČNO:

Po zaključenem gašenju se moramo prepričati, da je požar resnično pogašen ...

... in poskrbeti za ponovno polnjenje gasilnikov!

Slika: Gašenje z gasilnikom

Uporaba vedrovke

Lastnost vedrovke za gašenje požarov je, da uničuje žarišča in požarna gnezda pri gašenju začetnih notranjih požarov.

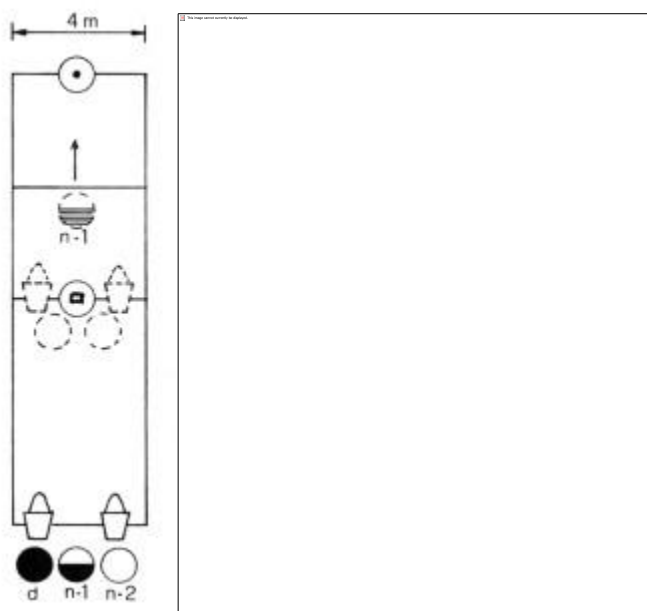
Vedrovko pripravimo za gašenje tako, da posodo napolnimo s 15 litri vode, napravo približamo požaru na varno razdaljo, s pomočjo batne črpalke vodo potiskamo do požara tako, da usmerimo curek vode v žarišče požara v smeri od spodaj navzgor in začnemo gasiti; med gašenjem lahko sproti dolivamo vodo v posodo

Vaje z vedrovko

Vaj z vedrovko je lahko več vrst glede na število sodelujočih in glede na to ali je vaja z zbijanjem tarče ali vaja z zbiranjem vode.

Primer: Sodelujejo vsi trije člani ekipe. Izvede se vaja z vedrovko.

Preneseta se dve vedri, vsako vedro nosita dva tekmovalca!

Slika: Skica poteka vaje zbijanja tarče

Ocenjevanje:

Čas izvedbe vaje v sekundah

Napačen start

Govorjenje med vajo

Nepravilno nošenje veder

Prevrnitev vedrovke

Prestop ognjene črte

Prehitro potiskanje vode pred poveljem »Voda«

Delo drugega

Nedokončana naloga

1 sek = 1 negativna točka

5 negativnih točk

2 negativni točki

5 negativnih točk

5 negativnih točk

5 negativnih točk

2 negativni točki

2 negativni točki

30 negativnih točk

Uporaba hidrantov

Hidranti so lahko po postavitvi zidni, nadzemni in podzemni. Pri uporabi zidnega hidranta odpremo omarico, snamemo in razvijemo cev, odpremo vodo in gasimo. Pri uporabi podzemnega hidranta odpremo pokrov hidranta, odvijemo zaščitni pokrov privijemo nastavek in potem je postopek isti kot pri nadzemnem hidrantu. Pri uporabi nadzemnega pa samo odvijemo zaščitni pokrov, privijemo gasilsko cev in odpremo vodo.

Slika: Hidrant

Uporaba drugega gasilskega orodja in opreme

Uporabimo različne gasilske črpalke, gasilske cevi in drugo gasilsko opremo, ki se uporablja pri različnih gasilskih vajah. Uporaba požarne metle.

Možna je izvedba več vaj:

- hitro spajanje cevi, polaganje cevovoda;
- spajanje cevi na trojak;
- vaja z ovirami;
- štafeta z prenosom vode, ročnika,...
- več vrst vaje z motorno brizgalno.

Uporaba priročnih gasilnih sredstev

Za gašenje uporabljamo razna pokrivala (od pokrovk do odej, oblačil,..), vodo v loncih, vedrih, pesek in razne vrste razsutih materialov za gašenje ali pa odstranjevanje gorljivega materiala;

Za prvo pomoč uporabljamo čiste in zlikane krpe ter druga priročna sredstva,.. Za reševanje uporabljamo lopate, motike, krampa, sekire, in drugih orodij,...

Nova spoznanja

Spoznati raznovrstno gasilsko orodje in premo, ki se uporablja za gašenje. Se usposobiti za uporabo orodja in opreme za gašenje. Pri delu zagotavljati osnovne standarde varnosti. Spoznati pomen uporabe priročnih gasilnih sredstev. Pri izbiri gasilnih sredstev upoštevati namen posameznih gasilnih sredstev, stranske učinke pri uporabi sredstev, ceno uporabljenih sredstev, odgovornost, da ne povzročimo nove škode,...

Povprašaj starše, učitelje, ...

Zakaj je potrebno imeti gasilna sredstva tudi doma, v šoli,... in jih znati uporabljati, glede na to, da jih že imajo gasilci?

Analizirajte zadnje znane požare iz vašega okolja, ali so bila uporabljena vsa možna priročna in druga gasilna sredstva? Kaj bi naredil ob požaru ...? Zakaj je potrebno najprej zagotoviti lastno varnost in šele na to ukrepati? Ali imaš doma gasilnik? Ali znaš uporabljati gasilnik?

Ideja

Zraven pripravljenosti, je nujno znanje in ustrezna oprema za zaščito in reševanje! Samo volja po pomoči ali samo hoteti gasiti je premalo, za to, da lahko to naredimo moramo tudi znati! Dan odprtih vrat; varnostni dan; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori; letovanja.

Poglej še ...

Gasilska.zveza-slo@siol.net

Literatura in viri:

1. Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
2. Gasilska zveza Slovenije, Gasilske in gasilsko športne tekmovalne discipline, Ljubljana 2003
3. Milan Vrhunec, Gasilska taktika, GZS, tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana 1984,
4. Ivan Mirt, Didaktično metodični priročnik, Rockwell studio Ljubljana 1997,
5. Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
6. Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,
7. Revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami UJMA, Uprava RS za zaščito in reševanje (izide vsako leto).

Učni list: UPORABA ROČNEGA GASILNEGA APARATA

8.2. Evakuacija

Mag. Janez Merc

Evakuacija je urejeno gibanje oseb iz ogroženega na varno mesto v primeru požara ali druge nesreče.

Evakuacijska pot je pot po kateri je mogoč umik s katerekoli točke v stavbi do končnega izhoda.

- To je najkrajša pot za umik ljudi iz ogroženega prostora na varno;
- Stavbe morajo biti grajene tako, da je ob požaru na voljo zadostno število ustrezno izvedenih evakuacijskih poti in izhodov na ustreznih lokacijah, ki omogočajo uporabnikom hitro in varno zapustitev stavbe;
- Evakuacijske poti morajo zagotavljati hiter in varen umik iz objektov;
- Izhod iz zgradbe mora biti speljan na prosto, zunanjo površino ustrezne velikosti, ki zagotavlja varen umik stran od ogrožene zgradbe;
- Vrata, izhodi in prehodi morajo biti označeni s standardnimi znaki za evakuacijo, vidnimi podnevi in ponoči;
- Vrata se morajo odpirati v smeri izhoda in se morajo zlahka odpirati od znotraj;
- Vrata na evakuacijskih poteh morajo biti, poleg drsnih ali vrtljivih, tudi vrata s krilom, ki se odpirajo v smeri evakuacije;
- Na evakuacijskih poteh ne sme biti predmetov, ki bi zapirali prehod, ali celo povečali možnost nastanka požara;
- Na evakuacijskih poteh ne sme biti ogledal, ki bi motile orientacijo;
- Evakuacijska pot mora biti opremljena z varnostno razsvetljavo.

Šola mora imeti tudi požarni red, ki opredeljuje: organizacijo varstva pred požarom; ukrepe varstva pred požarom; navodila za ravnanje v primeru požara in način usposabljanja.

V objektih morajo biti za primer požara pripravljene oprema, naprave in druga sredstva za varstvo pred požarom, ki jih je treba vzdrževati v skladu s tehničnimi predpisi in navodili proizvajalca. Evakuacijske poti in prehodi, dostopi, dovozi ter delovne površine za intervencijska vozila morajo biti proste in prehodne. Dostop do opreme, naprav in sredstev za varstvo pred požarom mora biti prost.

Za požarno bolj ogrožene objekte in za objekte, v katerih se zbira več ljudi, je treba izdelati tudi požarne načrte in načrte evakuacije ob požaru. Lastnik ali uporabnik takega objekta mora en izvod požarnega načrta izročiti gasilski enoti, ki opravlja javno gasilsko službo na območju, kjer je tak objekt. Gasilska enota požarni načrt lahko uporablja izključno za opravljanje operativnih gasilskih nalog.

Lastniki ali uporabniki objektov morajo najmanj enkrat letno izvesti praktično usposabljanje za izvajanje evakuacije iz objekta ob požaru ;

Vaja evakuacije:

Za praktično izvedbo evakuacije je potrebna predhodna priprava, ki zajema pripravo udeležencev in pripravo tehničnih in logističnih nalog za izvedbo. Udeležence je potrebno seznaniti s cilji evakuacije, z okoliščinami, ki vplivajo na evakuacijo in s pomenom skupinske dinamike in psihološkega učinka dejanske izvedbe evakuacije.

Učenci lahko tudi sami pripravijo svoj predlog načrta evakuacije za dom, stanovanje ali iz konkretnega prostora v šoli!

- preverjanje alarmiranja in obveščanja
- preverjanje poteka evakuacije
- naloge in odgovornosti zaposlenih za uspešno izvedbo evakuacije
- preverjanje oznak in načrtov evakuacije po objektu
- preverimo primernost mobilizacijskega zbirališča
- zbiranje podatkov o evakuiranih osebah na zbirnem mestu
- analiza vaje in načrti za izboljšanje

Slika: Oznaka evakuacijske poti

Nova spoznanja

Učenci spoznajo pomen evakuacije. Seznanijo se na kaj vse moramo biti pozorni pri evakuaciji in katere so možne nevarnosti. Po vsaki evakuaciji opravimo razgovor v katerem želimo priti do primerov dobre prakse oz. oblikovanja izkušenj, kot naslednja stopnja učenja. Evakuacijo lahko tudi ponovimo.

Povprašaj starše, učitelje, ...

Kdaj ste nazadnje izvajali ukrep evakuacije? Kaj bi bilo, če evakuacije ne bi izvršili? Na katere nevarnosti moramo biti pozorni pri izvedbi evakuacije? Zakaj lahko panika ogrozi evakuacijo? Kakšne lastnosti mora imeti mobilizacijsko zbirališče?

Ideja

Evakuacija pomeni pomembno dejanje, pri katerem na organiziran način zapustimo nevarno območje.

Dan odprtih vrat; varnostni dan; skupna akcija evakuacije iz šole; dnevi zaščite in reševanja; izvedba meseca požarne varnosti; naravoslovni dnevi; kvizi; orientacija; tabori; letovanja.

Poglej še ...

Za dodatne informacije si lahko ogledate še Gasilska.zveza-slo@siol.net

Literatura in viri:

Priročnik za gasilca, več avtorjev, GZS, narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani 1998,
Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, zbornik, Ljubljana 1996,
Milan Vrhunec, Gasilska taktika, GZS, tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana 1984,
Ivan Mirt, Didaktično metodični priročnik, Rockwell studio Ljubljana 1997,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom, Tiskarna Ljubljana 2001,
Ivo Krušec, Osnove varstva pred požarom – delovni zvezek, Tiskarna Mond grafika 2002,
Franc Črnelič, Gasilsko tehnično reševanje, Rockwell studio Ljubljana, 1997,
Revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami UJMA, Uprava RS za zaščito in reševanje (izide vsako leto).